

TDAS

Engin ERKİNER

TDAS'ın Tarihi

TDAS'ın Tarihi

Engin ERKİNER

TDAS Yayınları

TDAS'ın Tarihi

Engin ERKİNER

TDAS Yayınları

İÇİNDEKİLER

Yazar Hakkında	7
Giriş	8
Tarihi Anlatmak	13
Geniş Tarih – Uzun Tarih	19
1970-1973 Dönemi	24
1974 Yılı	33
1975 Yılı	44
1976 Yılı Ve Örgütün Yeniden Kurulması	60
1977-1979 Yılları	71
1980-1982 Yılları	88
Ağustos 1982-Kasım 1988	99
2006 Sonrası... ..	102
Son Dönem	106
Sol İçi Şiddet	115
Kadınlar	120
Örgüt Anlayışı	122
Sonuç Yerine... ..	132

YAZAR HAKKINDA

Engin ERKİNER 1950’de doğdu. ODTÜ’yü bitirdikten sonra aynı üniversitede yüksek lisans yaptı.

1971’de Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu’nun yayın organı İleri’nin 6. ve son sayısının yazı işleri sorumluluğunu üstlendi. Bir süre cezaevinde kaldı, 1980 sonunda ülke dışına çıktı. Almanya’da 26 yıl Yazın Dergisi’nin genel yayın yönetmenliğini yaptı. 2006’da Frankfurt’taki Goethe Üniversitesi politik bilim bölümünü, 2019’da aynı üniversitenin felsefe bölümünü bitirdi. Elinizdeki kitapla birlikte birisi Almanca 20 kitabı yayımlanmıştır. Birkaç tanesi şöyle sıralanabilir:

- Avrupa Birliği ve Türkiye / Soldan Bir Bakış (Öteki Yayınevi, 1998, 1999)
- Alt Emperyalizm ve Türkiye (Pencere Yayınları, 2000)
- 1989 Berlin Duvarı (İmge Kitabevi, 2005)
- Yazın’dan Seçmeler (Ütopya Yayınları, 2005)
- 40 Yıl Sonra TDAS (Türkiye Devriminin Acil Sorunları) (TDAS Yayınları, 2015)
- Mülteciler Göçmenler (TDAS Yayınları, 2016)
- Geleceğe Dönüş (TDAS Yayınları, 2016)
- Che Guevara (Kısa Uzun Bir Hayat) (TDAS Yayınları, 2017)
- Küresel İç Savaş ve Türkiye (TDAS Yayınları, 2019)

GİRİŞ

Bu kitap bir kitabın tarihidir; 1975-1980 döneminde yayınlanan kitaplar arasında önde gelen bir yer tutan Türkiye Devriminin Acil Sorunları'nın (TDAS) tarihidir. Dört kelimelelik adı olan bu kitaptaki Acil kelimesi dönem içinde üçe ayrılacak olan örgütlere de adını verecekti: Devrimci Savaş, Halkın Devrimci Öncüleri, Acilciler adlarını taşıyan bu örgütlerin hepsi aynı kelime altında toplanabilir: TDAS.

Bu farklı örgütlerin en önemli ortak özelliği hepsinin de TDAS'ı temel referans kaynağı kabul etmesi ama farklı yorumlaması, döneme göre değişik yönlerini öne çıkarmasıdır. Kitabın adı olan "TDAS'ın tarihi" bir örgütün değil, ortak referansın tarihidir.

Örgütlerin tarihlerini de belirli oranda kapsamakla birlikte kitabın tarihinin öne çıkmasının teorik temeli "genişlemiş akıl" anlayışıdır. İngilizcede "extended Mind" Almandada "erweiterte Geist" olarak bilinen ve görece yeni olan bu teoriye göre, akıl beyinle sınırlı değildir; çevresiyle -buna diğer insanlar da dahildir- ilişki kurarak oluşur. Klasik bir örnek olarak kişi -diyelim Ahmet- ile not defteri gösterilebilir. Ahmet telefon numaralarını, uğraması gereken adresleri, randevularını bu deftere yazmıştır (defter yerine cep telefonu da kullanılabilir). Ahmet'in bu bilgileri aklında tutup gerektiğinde hatırlamasıyla, deftere bakıp hatırlaması özünde aynıdır. Bu durumda defter veya cep telefonu Ahmet'in aklının bileşenlerinden birisi olmaktadır. Onların kaybolması hafızanın bir bölümünün ortadan kalkması gibidir.

TDAS sözlü ve yazılı teorik tartışmaların yanı sıra örgütlenmede de sürekli referans kaynağı, insanların aklının bir parçası oldu. Şu farkla ki, sürekli yanımızda değildi, kendi bağımsız

hayatı da oldu. Bazı durumlarda peşinden koşmak zorunda kaldık. Filanca yerleşim birimine bir şekilde ulaşmış, bir bölüm insan okumuş, kendi aralarında örgütlenmişler ve oraya gidilmesi gerekiyordu. Not defteri ya da cep telefonu kişinin denetimindeyken, bazı durumlarda TDAS bırakın yazarını, savunanlarının bile denetiminden çıkabiliyordu.

TDAS'ın yazılma süreci; neden ihtiyaç duyuldu, 1974'te piyasada var olan legal ve illegal yayınlar nasıl toplandı, tartışmalar nasıl izlendi, çok sayıda İngilizce kitap nasıl bulundu konusunda kitabın sonraki bölümlerinde bilgi verilecek olmakla birlikte, önemli bir konuyu baştan belirtmek gerekiyor: Devrimci Yol ve Kurtuluş da dahil olmak üzere THKP-C kökenli olan her örgütün –kimisi tümüyle kabul ettiğini söyleyerek, kimisi eleştirerek, kimisi kabul eder gibi görünüp başka şey yaparak temel referans kaynağı Mahir Çayan'ın Kesintisiz Devrim II-III yazısıdır. TDAS da bu yazıdan yola çıkmakla birlikte onu aşan bir özelliğe sahipti, başka bir deyişle Kesintisiz Devrim II-III yeterli bulunmadığı için yazılmıştı.

Konunun açılımını sonraya bırakıp kitabın planına geçelim.

Devrimci Yol ve Kurtuluş gibi örgütler yaşadıkları tarihin özellikle 1974-1984 arası denilebilecek dönemini değişik kitaplarda soru-cevap temelinde şekillenen “nehir söyleşi”lerle anlattılar. İlk bölümde neden benzer yöntemin tercih edilmediği açıklanacaktır. Ardından tarih anlayışı üzerinde durulacaktır. Elinizdeki kitapta bir dönemin tarihi farklı bir anlayış temelinde incelenecektir. Buna “geniş ve uzun tarih” adı da verilebilir.

Örgütlerin ve ülkelerin tarihleri özellikle ilişkide oldukları hatta çatıştıkları örgütler ve ülkelerle birlikte incelenmelidir. Örnekleme gerekirse; Osmanlı İmparatorluğu tarihinin son 250-

300 yıllık dönemi Çarlık Rusyası tarihiyle birlikte incelenmelidir. Bu iki tarih sömürgecilik politikası, geç kalmış aydınlanma ve Batı'yı örnek almak yönlerinden birbirine benzer. Böyle bir tarih yazımı bildiğim kadarıyla yoktur çünkü Osmanlı Çarlıkla 1711'deki Prut savaşı hariç girdiği bütün savaşları kaybetmiştir. Ortak tarih incelemesi yenilgileri de doğal olarak içereceği için tercih edilmemektedir.

TDAS çerçevesinde şekillenen üç örgütün tarihi Devrimci Yol tarihiyle iç içedir. Bu tarihler birbirini etkilemiştir ve tarihsel bir incelemede bunun atlanmaması gerekir.

Silahlı propagandayı temel alan bir örgütün tarihinin MLSPB ve Eylem Birliği gibi benzerleriyle değil de, bu mücadele biçimini temel almayan DY tarihiyle ilişki içinde incelenmesi gerektiği açıklanması gereken bir olgudur.

TDAS çerçevesinde şekillenen örgütlerden birisi olan Acilciler'in tarihi 1982-1988 döneminde TKEP tarihiyle çatışmalı yakınlık içinde gelişmiştir. Acilciler'in bu partinin Avrupa örgütlenmesine büyük katkısı vardır.

Uzun tarihten kastedilen ise örgüt tarihlerinin kuruluş öncesinde de var olması ve örgüt ortadan kalktıktan sonra da sürebilmesidir. Bu durumu sadece TDAS çevresindekilerde değil farklı örgütlerin tarihinde de görmek mümkündür.

Bu bağlamda anlatılacak tarih şu bölümlere ayrılabilir.

Birincisi, 1970'ten başlayan kuruluş öncesidir. 1970-1973 döneminde örgüt kurmak düşüncesi yoktur ama bu dönem olmasaydı ne TDAS ne de bu temelde şekillenen örgütler de olmazdı.

İkinci dönem, 1974'ten 1976 yılı başlarına ya da Beylerderesi'ne kadardır. Henüz adı bulunmayan örgütün –sadece

THKP-C adının kullanılması konusunda karar verilememiştir. temel iki yazısından TDAS ile Mevcut Durum ve Devrimci Taktiğimiz yazılmış, ilki illegal olarak basılıp dağıtılmış, ikincisi ise yaşanan ağır kayıp sonrasında gecikerek basılabilmektedir.

Üçüncü dönem, Beylerdere'sinden 1977 yılının ortalarına kadar olan dönemi kapsar. Örgütün neredeyse yeniden kurulduğu, ikinci yazının basıldığı, DY'un TDAS eleştirisine cevap verildiği, daha sonra Devrimci Savaş adını alacak arkadaşlarla ayrılık yaşandığı dönemdir.

Dördüncü dönem 1977-1979 yıllarını kapsar. Teorideki değişimle birlikte bir ayrılık daha yaşanacaktır.

Sonraki dönemler 1979-1982, 1982-1988 ve sonrası olarak adlandırılabilir.

Bu tarih incelenirken özeleştirici bekleyenler aradığını bulamayacaktır. Geçmişte hatalar yapıldı ama benzer hataların yapılabileceği ortam geride kaldı, bundan sonra başka hatalar yapılacaktır. Geçmişten ders almak ve hataların genel analizi önemli olmakla birlikte bu hataların tekrarlanma şansı yoktur. Ülke, bölge ve dünyanın çok değiştiği, 1970 ve 1980'li yıllardan çok farklı bir dönem yaşanıyor. Gelecek uygulanabilir iyi projelerle kurulur, geçmişte doğru ve yanlış neler yapıldığını sürekli tekrarlamakla değil. Bu bağlamda tarih geçmişi yeniden yaşamak ve değerlendirmekten çok geçmişi geride bırakmak için gereklidir. Neler yapmıştık, hangi özelliklerimiz önemlidir ve bu temelde gelecekte neler yapabiliriz? Üç bileşenli bir yapının tarih anlatımı bunlara cevap vermelidir.

Kitabın sonunda "Bizden teorik ve pratik olarak ne kaldı ve bunun geleceğin şekillenmesindeki rolü ne olabilir?" sorusuna cevap aranacaktır.

Bu kitap hesaplaşma içermeyecektir. Hesaplaşma kitapta değil hayatta yapılır, kitap yazıldığında bitmiş olması gerekir.

2008-2013 yılları arasında, örgüt daha önce sona ermiş olsa bile örgüt tarihine dahil olan bu dönemde yapılan örgütsel hesaplaşmanın sonucu –ilgili internet kaynakları verilerek- kısaca belirtmekle yetinilecektir.

TARİHİ ANLATMAK

Örgüt tarihlerinin anlatımında bugüne kadar başlıca iki yol uygulandı: sorumlu kişi (veya kişilerin) yazdığı tarihle, sözlü tarih. İlkini “resmi tarih” olduğu belirlemesinden hareket eden sözlü tarih savunucuları örgüt tarihinin anlatımını “nehir söyleşi”lerle gerçekleştirdiler. Bir veya birkaç kişi örgütün çok ve daha az tanınan isimlerine tümüyle aynı olmasa bile benzer sorular sorar ve cevapları kaydederler.

Bu tür tarih anlatımının iyi ve kötü yönleri vardır.

Sözlü tarihin iyi yönü tarihe çok yönlü bakıştır. Bırakalım farklı bölgelerdeki farklı yaşanmışlıkları, aynı olay ya da önemli sonuçları olan olaylar dizisi bile onu yaşayanlar tarafından özdeş değerlendirilmez. “Tarihi insanlar yapar” demek, tarihin yapılmasında bireylerin öznelliğinin öneminin kabul edilmesi demektir.

Sözlü tarih tarihin daha çok yönlü anlatılmasını gerçekleştirirken üç önemli eksiği içerir.

Birincisi; aşırı dağınıklığıdır. Kişiler kendilerine yöneltilen sorular çerçevesinde geçmiş anlatırlarken genellikle fazla ayrıntıya girerler ve bunların bir bölümü de aradan 40 yıl geçtikten sonra kimseyi ilgilendirmez. (12 Eylül 1980’den sonra 39 yıl geçtiği için 40 yıl diyorum, gelecekte bu rakam artacaktır.)

Sözlü tarih çalışması ciddi bir teorik çalışmayla tamamlanmalıdır, aksi durumda ayrıntıların içinde kaybolmak tehlikesi vardır. Genel teorik çerçeve kurulmadan, dönem ve örgütün politik eylemi değerlendirilmeden yapılan sözlü tarih, içeriği ciddi ayıklanmayı ve tamamlanmayı gerektiren bir çalışma olur.

Örnek olarak bir örgütün kuruluş dönemini alırsak, kuru-

cu –diyelim beş kişi- her biri 15-20 sayfayı kaplayacak uzunlukta konuşup, kuruluşu kendi yönünden anlatır. Ardından yapılması gereken bu metinlerin ortak noktalarını bulup öne çıkarmak ve tek soruyu cevaplamaktır: bu örgüt hangi boşluğu doldurmak, hangi ihtiyacı karşılamak amacıyla kuruldu ve 12 Eylül 1980'e geldiğinde bunu ne oranda başarabilmişti?

Anlatıcıların verilecek cevap konusunda uzlaşması da her zaman mümkün olmayabilir.

Sözlü tarih, resmi tarihten daha öznedir, özneliği çoğaltarak geçmişin gerçekliğini daha çok yönlü aktarabilirsiniz ama buradan yaşanmış gerçekliğe daha fazla yaklaşılabileceği sonucu çıkmaz.

İkincisi; kişiler tarihlerini bugünkü anlayışları çerçevesinde değerlendirirler. “Böyle yapılması doğaldır” diye düşünülebilir ama bu doğallık geçmişin anlaşılmasının ve doğru değerlendirilmesinin önünde önemli engel oluşturur. Geçmişini anlamak, bu kendi geçmişiniz bile olsa, yaptıklarınızı o zamanın koşulları içinde anlamaya çalışmayı gerektirir. Geçmişte yaşanan bazı olaylar, yapılan bazı değerlendirmeler bugün saçma görülebilir ama bunlar için o zaman çok sayıda insan seferber olmuş, bazıları hayatını kaybetmiştir.

Tarihin değerlendirilmesi bugünün bakışıyla yapıldığında bu değerlendirme değişmez değildir, diyelim on yıl sonra aynı geçmiş farklı değerlendirilebilir. Geçmişte olanlar değişmez ama sürekli olarak yeniden yorumlanırlar, bugün önemsiz görülen bazı olaylar gelecekte farklı değerlendirilip öne çıkabilirler. Olaylar aynı kalır ama iç bağlantıları değişebilir.

Tarih anlatılırken eskiden yapılan hataları o dönemin çerçevesi içinde değerlendirmek gerekir. Buradan her hatanın zorunlu olduğu sonucu çıkmaz, öyle hatalar vardır ki dönemin şartları içinde bile yapılmamaları gerekirdi. 30-40 yıl sonra geç-

miŒe bakıldığında hatalar bulmak kolaydır ve anlamlı da değildir. O dönemin Œartları ve inanılan görüŒler çerçevesinde de yapılmaması gerekenler hata olarak öncelikle değerlendirilmelidir. Bunun dıŒında kiŒilerin deđiŒen düŒünceleri sonucu geçmiŒte baŒka hatalar da bulunabilir doğal olarak...

Bu bakıŒ açısı geliŒmiŒ bir tarih anlayıŒını gerektirir ve sözlü tarih örneklerinde buna genellikle rastlanmaz.

Üçüncüsü; sözlü tarih bireyseldir, yaŒanmiŒ tarih ise kolektif. İnsanların yalnız oldukları zamanki düŒünce ve eylemleriyle, kolektivitte (örgüt) içinde oldukları zamankiler arasında belirli farklılıklar vardır ve bu fark anlatımda da ortaya çıkar.

Birey ve kolektif arasındaki farklılık hatırlama konusunda da görülür. Sözlü tarih bireysel hafızaların ürünlerini ortaya koyar. KiŒi bazı olayları yanlış hatırlayabilir ama buradaki bireysellik-kolektiflik iliŒkisi bu kapsamı aŒar. İnsan hafızası aradan uzun zaman geçtikten sonra özellikle trajik olayları farklı hatırlamak eğilimindedir. Hafıza uydurabilir ve bunu bilinçli yapmaz.

Nazilerin aynı isimdeki toplama kampından sağ olarak çıkan kiŒilerin yıllar sonra aynı önemli olayı farklı hatırlaması bu konudaki klasik örnekler arasındadır. Toplu hatırlama grubu kurulur; insanlar tartıŒarak ve birbirlerinin yanlışını düzelterek kolektif olarak hatırlamaya çalıŒırlar. Kolektif hafıza bu çabanın sonucunda, önceki hatırlamalardan farklı olarak oluŒur.

GeçmiŒ, kiŒinin yaŒadıkları değil hatırladıklarıdır.

Kolektif hatırlama grupları kurulamazsa –genellikle mümkün değildir- kapsayıcı bir ortak geçmiŒe ulaŒmak mümkün olmaz. Sözlü tarih o geçmiŒin farklı yönlerden anlatılmasını sağlar ama her anlatının ne oranda gerçeği yansıttığı bilinemez. YaŒanan mı yoksa yaŒandı olarak hatırlanan mı anlatılmaktadır?

Sözlü tarihle birlikte örgüt arşivi –varsa eğer- önemli tamamlayıcı rol oynayabilir ama var olduğu kadarıyla bile arşiv konusunda iyimser olunamaz. Çok sayıda örgüt illegal olduğu için klasik arşiv tutulmamış, ancak merkez yönetimin açıklamaları ve değişik konularda yayınlanan bildiriler biriktirilmiştir. Önemli toplantılarda ve hatta kongrelerde bile tutanak tutulmaz, sadece kararlar yazılı duruma getirilirdi. Bunun açıklanması gerekmeyen kolayca anlaşılabilir nedenleri vardır ve bu belgelerin bile düzenli saklandığı söylenemez.

Bunların sonucu olarak sözlü tarihin yararlı olacağı ama işlevinin abartılmaması gerektiği anlaşılabilir. Sözlü tarih, resmi tarihin yerini alacak gerçek tarih kesinlikle değildir.

Bu kitapta tek anlatıcı olacak, 1976 yılı ortalarına kadar olan dönemi merkezi olarak benden başka anlatabilecek kimse kalmadı. TDAS çerçevesindeki yapılanma 1974'te dört kişi (İlker Akman, Yüksel Eriş, Necati Yöney ve ben) tarafından kuruldu. Necati Beylerderesi'nden hemen sonra çekildi; 15 yıl kadar önce kendisine telefonla ulaştım, politik mücadeleyle ilgilenmiyordu. İlker ve Yüksel ise 1976 ve 1977 başlarında hayatlarını kaybettiler.

Giriş bölümünde belirtilen dönemleri açıklarken ayrıntılara girmeyeceğim, 40 yıl sonra bunların kimseyi ilgilendireceğini de sanmıyorum. Ortam nasıldı, örgüt kurma noktasına nasıl geldik, TDAS'ın yazılması hangi ihtiyacın ürünüydü, kuruluşta hangi tereddütleri yaşadık, sonra nasıl adımlar attık gibi sorular çerçevesinde anlatımı tercih edeceğim.

TDAS çerçevesinde şekillenen üç örgütü kapsayan tam bir tarih anlatımı iddiasında değilim. Böyle bir tarih anlatımı sözlü tarih çerçevesinde bile söz konusu değildir, çünkü anlatılanlar genellikle adları daha fazla bilinen kişilerin anlattıklarıdır. Yaşadıkları çevrede örgütün faaliyetleri konusunda tam bilgiye

sahip midirler ve ek olarak bu bilgi aynı bölgedeki başka kişiler tarafından ne oranda onaylanmaktadır, belli değildir. 1974-1980 döneminde sosyalist hareket büyük bir kitleliliğe ulaşmıştı, bu kitleliliği oluşturan herhangi bir örgütün tam tarihinin anlatılması mümkün değildir, özellikle de büyük örgütler için bu belirleme fazlasıyla geçerlidir. Bu tarihi gerçeğe olabildiğince yaklaşmanın değişik yolları denenebilir.

TDAS çevresinde şekillenen yapılar en az 20 yerleşim biriminde değişik oranlarda örgütlüydü. Bunların bir bölümünü görmedim, mesela Karadeniz bölgesine, Kayseri, Balıkesir, Maraş'a hiç gitmedim. Bu nedenle kitaptaki anlatım Ankara merkezli kuruluş ve İstanbul ile sınırlı kalacak ve detaylı anlatım olarak da 1977 sonrasına –yakalanmış olmam nedeniyle- gitmeyecektir. Hapisteyken birçok konudan haberim bulunmakla birlikte doğrudan olayların içinde değildim. Görmediğim bölgelerde örgütün durumunu bu bölgelerde yer almış arkadaşların bilgisine başvurarak aktarabilirdim ama bu yöntem sağlıklı olmazdı. Örgütlerin farklı bölgelerdeki durumu hakkında ayrı ve bazen da birbirine ters değerlendirmeler bulunuyor. Bu nedenle adı geçen yapılar içinde bulunup farklı bölgelerde yer almış arkadaşlar yaşadıkları tarihi anlatabilirlerse iyi olur. TDAS çevresinde şekillenmiş örgütlerin bulunduğu her yeri görebilmiş hiç kimse bulunmuyor ama yine de şurada veya burada yaşanmış önemli olaylar hakkında yeterli bilgimiz bulunuyor. Bu bilgi doğrudan içinde bulunmuş olmanın yerini tam olarak tutamaz.

Örnek verilecek olursa şöyle bir anlatım yapılabilir. Balıkesir'de örgütlenmenin ilk kuruluşu (Ankara'dan giden arkadaş aracılığıyla biliyordum), örgütlenmenin gelişmesi, genelde yaşanan ayrılıkların buraya yansımaları, bölgede yapılan eylemler vb. gibi. Bunları orada olan ya da olanlar anlatabilir ancak...

Bir başka örnek olarak polis kolejindeki örgütlenme veri-

lebilir. Nasıl başladı, ne oranda gelişti, ayrışmalarda insanların tutumu ne oldu, mezun olan kişiler hangi faaliyetlere yöneldiler gibi...

Bunlar büyük tarihin içindeki küçük tarihlerdir; büyükten etkilenirler ama büyüğü de etkilerler. Bu tarih anlatımları buradaki gibi genel bir anlatıma zenginlik katar.

Kitapta tarihimizle ilgili örgütsel karakterimizi şekillendiren önemli bazı sorulara da cevap aranacaktır. 1974-1980 döneminde sosyalist hareketin önemli özelliklerinden birisi sol içi çatışmadır. “Biz nasıl oldu da 12 Eylül’e kadar buna bulaşmadık” ya da “bizde kadın sorumlular neden fazlaydı?” gibi sorular bunlar arasındadır.

Buradan geniş ve uzun tarih anlayışına geçelim.

GENİŞ TARİH – UZUN TARİH

Bir örgütün tarihini anlatmak aynı zamanda başka örgütlerle ilişkisinin anlatılmasını da içerir. Devletlerin tarihi için de benzeri geçerlidir. Osmanlı İmparatorluğu tarihinin yıllardan beri hamasetle birlikte anlatılması, bu tarihin komşu devletlerle birlikte anlatılmaması temeline de dayanır. Osmanlı fetihleri sürekli Avrupa'ya yöneliktir, Osmanlı askeri olarak Çarlık karşısında sönük kalmış, sürekli yenilmiştir. Çarlık Rusyası ve Osmanlı tarihleri arasındaki benzerliğe rağmen bu iki imparatorluk tarihlerinin birlikte incelenmemesi, hamaset edebiyatının sürebilmesi için gereklidir.

Geniş tarih ya da aynı alanda bulunan başkalarıyla ilişkiler anlatılmadan tek örgütün ya da devletin tarihi anlatılamaz. Bir şeyler anlatılır ama tarih önemli oranda eksik kalır.

Bizim Devrimci Yol ile özel tarihsel ilişkimiz vardır. Devrimci Yol'un tarih anlatımında Acilciler'in özel yeri bulunur. Burada Acilciler olarak TDAS çerçevesinde ortaya çıkan örgüt kastedilmektedir.

Burada tarihimiz için önemli bir soru ortaya çıkıyor: Bir örgütün tarihinin benzerleriyle önemli oranda çakışması, aynı alanda faaliyet göstermeleri, aralarında sorunlar yaşanması normaldir. Nitekim Devrimci Yol ile Kurtuluş ilişkisi böyledir. Benzer durum Halkın kelimesiyle başlayan çok sayıda örgüt arasındaki ilişki için de geçerlidir: Halkın Kurtuluşu, Halkın Yolu, Halkın Birliği vd. TKP-TİP-TSİP tarihleriyle ilgili olarak da aynı saptama yapılabilir. Devrimci Yol ile ilişkimiz açısından ise böyle bir saptama yapılamaz çünkü teorik olarak bize en yakın örgütler MLSPB ve Eylem Birliği'dir. Tarihimiz boyunca bu iki örgütle çok az ilişkimiz oldu; ne onlar bizden etkilendi ne de biz onlardan... DY ile ilişkimiz ise farklı oldu ve bunun nedeni

üzerinde durulması gerekir.

Oğuzhan Müftüoğlu, “Bitmeyen Yolculuk” adıyla Ayrıntı Yayınları’nda çıkan kitapta Adnan Bostancıoğlu ile yaptığı uzun söyleşide 1974-1975 yıllarında Ankara’daki durumu şöyle anlatıyor:

“Bizim kesimde de hem fikri bakımdan hem fiili olarak tam bir dağınıklık ve keşmekeş vardı. Önceden tahliye olarak dışarı çıkmış olan arkadaşlardan Mahir Sayın, Mustafa Kaçaroğlu, İlhami Aras kendilerine göre merkez bir ekip çalışması yürütme çabasındaydılar. Ama Mahir Çayan’ın eylem çizgisinin yanlış olduğu görüşüne dayanan bir anlayış içindeydiler. Bunların yanı sıra sonradan Acilciler olarak bilinen bir grup daha vardı.” (s. 134)

Sayılan isimlerden hareketle daha sonra Kurtuluş örgütlenmesi oluşacaktı. Oğuzhan’ın sözlerinden de anlaşılacağı gibi biz kendi içine kapalı, eylem için hazırlık yapan bir grup değildik. Bir dönem ismimiz olmadan açık alanda faaliyet gösterdik, görüşlerimizi yaydık.

Daha sonra Devrimci Yol adını alacak grubun THKP-C’nin görüşlerini savunmadığı ama savunmuş gibi görüldüğü iddiasındaydık. Silahlı propagandayı temel alan bir örgüt için eylem önemlidir ama Devrimci Yol kitlelerini sadece eylem temelinde etkilemeyi düşünmedik; TDAS gibi güçlü bir teorik dayanağımız vardı. DY’u asıl zorlayan bu oldu. Değişik seminerlerde emperyalizm konusunu anlatırken hem isim vermeden TDAS’tan aktarmalar yapıyorlar hem de bize çatıyorlardı. Bazı seminerlere katılan arkadaşlar müdahale edeceklerdi.

MLSPB ve Eylem Birliği ve daha sonra eklenen benzeri örgütler gibi “Mahir Çayan gereken her şeyi yazmıştır, şimdi eylem zamanıdır” temelinde hareket etseydik, DY için tehlikeli olmazdık. DY, Kesintisiz Devrim II-III’ün kendine göre başka bir

yorumunu savunuyor görünüyordu ve biz de gerekçelendirerek bu yorumun iddia ettiklerinin aksine Mahir Çayan'ın görüşleriyle ilgisi bulunmadığını savunuyorduk. Kendisini Kesintisiz Devrim II-III ile sınırlandırmayan ama o temel üzerinde gerekçelendirerek yapılan teorik karşı çıkış DY için sorun oluyordu.

DY'un görüşleri bizimle yaptıkları tartışma temelinde gelişecekti. Oğuzhan bunu şöyle anlatıyor:

“Biz bu meseleyi Devrimci Yol dergisinin orta sayfalarında saydığın gruplardaki (MLSPB, Eylem Birliği, Acilciler kastediliyor) arkadaşlarla çok tartıştık. Devrimci Yol hattını bu tür tartışmalar içinde geliştirdi.”

Gerçekte DY sadece bizimle tartıştı çünkü diğer grupların eylem bildirimlerinden başka yazısı bulunmuyordu. Bunu DY'un değişik isimleriyle yapılan Tarihle Söyleşiler adlı kitaplarda da görmek mümkündür.

Bu kitaplarda söyleşi yapılan kişiye sorulan sorulardan birisi daima Acilciler ile ilgilidir ve hemen tamamının cevabı da bu örgütün dar, sekter ve pasifist olduğudur. Bu belirlemeler hakkında bir şey söylemek gerekmez ama dikkat çekici olan şudur: bu kadar olumsuz özelliklere sahip ve sizce de dar bir örgüt hakkında aradan 35-40 yıl geçtikten sonra neden konuşmak ihtiyacı duyuyorsunuz? Bunun açıklaması, bu örgütün sizi 1970'li yılların ortalarında oldukça etkilemiş olduğudur, aksi durumda aradan bu kadar zaman geçtikten sonra sözünü etmeye değmezdi.

DY'un önde gelen isimleriyle yapılan sözlü tarih bu örgütün bilinçaltını da sergiliyor ve bu bilinçaltında Acilciler'in ya da TDAS'ın ne kadar önemli yer kapladığını da gösteriyor.

Gerçekçi bir değerlendirmeyi Tarihle Söyleşiler'in ikinci kitabında Yasin Ketenoğlu yapar:

1975 yazında yayınlanan TDAS ile ilgili gelişmeler konusunda fikri soruluyor.

“Broşürü çıkaran gruptan Engin Erkiner, yanlış hatırlamıyorsam, 1971 döneminde DEV-GENÇ’in çıkardığı İleri dergisinin sorumlu yazı işleri müdürü. Bizim İlhan Kalaylıoğlu da o dönemdeki Kurtuluş’un sorumlu yazı işleri müdürü, demin bahsettiğim Malatyalı arkadaş. Bu arkadaşlar hani nehir kurur da böyle derin çukurlarında bazı su birikintileri olur ya, işte THKP-C Kızıldere’den sonra örgütsel olarak bir anlamda varlığını yitirmişken çeşitli yerlerde operasyona uğramayan, soruşturmaya uğramayan su birikintileri kalmış, onlardan biri görebildiğim kadarıyla... Bu su birikintisinden giderek bir dere, bir nehir oluşturma süreci var, çabası var. (...) Başlangıçtaki durumları buydu ama biz şöyle bir bilgiye sahiptik: THKP-C örgütlenmesinden, o dönemden kalan bir takım adamlar var.” (s. 131)

İlhan Kalaylıoğlu TDAS çevresinde değildi, değerlendirme bunun dışında doğrudur.

Devrimci Yol’un tarihiyle bizim tarihimiz birbirini etkilemiştir. DY işine öyle geldiği için bizimle MLSPB ve Eylem Birliği’ni aynı kategoride göstermeye çalışmasına karşın farklılık görülebilecek kadar açtı.

Uzun örgüt tarihi, bir örgüt kurulmadan önce var olan ve varlığı sona erdikten sonra da devam eden tarihtir. Bu durum farklılık göstermekle birlikte her örgüt için geçerlidir. Bir grup insan birdenbire karar verip örgüt kurmaz, bunun ön tarihi vardır. Bu ön tarihte belirli bir aşamaya kadar örgüt kurulması düşüncesi de olmayabilir ama olayların gelişmesi –bizde olduğu gibi- insanları bu kararı almaya götürebilir. Bu ön tarih bilinmeden örgüt tarihinin anlaşılması mümkün değildir.

Bu ön tarihin bilinmesi bizim için önemlidir çünkü özellikle DY tarafından üretilen “kuruluş efsaneleri” ile karşılaştık.

1970-1973 dönemi incelenirken bunun nedenleri üzerinde durulacaktır. 1982 ve özellikle 1988 sonrası dersiniz enteresandır ve benzerinin bulunduğunu sanmıyorum.

Dönemleri incelemeye başlayabiliriz...

1970-1973 DÖNEMİ

Burada Şu sorulabilir: 1970'ten baŐlamının ne gereği var?

Bu yılın Mayıs ayında ODTÜ-SFK'ya (Sosyalist Fikir Kulübü) üye oldum. Kendi başına bu üyelik önemli değildir, benim gibi üye olan ama sonraki yıllarda üniversite bitince politik mücadeleden çekilen epeyce insan bulunuyor. Bu üyelik beni önce Kırmızı Aydınlik dergisine (Beyaz Aydınlik Doğu Perinçek grubuna aitti, diğerinde ise Mihri Belli, Mahir Çayan ve başka isimler bulunuyordu), oradaki insanlarla tanışmaya, ardından Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu'nun (DEV-GENÇ) merkez yayın organı İleri dergisinin Ocak 1971'de yayınlanan 6. sayısının yazı işleri sorumluluğuna, ardından THKP-C'nin gayri resmi yayın organı olan Kurtuluş gazetesine götürdü ve gerisi de geldi.

SFK'ya üyelik üzerinden okuduğum kimya bölümü öğrenci derneğinin yönetim kuruluna girdim ve burada Necati ile tanışacaktım.

SFK üyeliğinin ardından bunlar otomatik olarak gerçekleşmedi, benim çabam ve bazı rastlantılar da vardı ama bu üyelik olmasaydı, gerisinin gerçekleşmesi neredeyse mümkün değildi.

Daha önceden de böyle miydi bilmiyorum ama üye olurken benimle söyleşi yapıldı. Amaç –sonradan öğrendiğim kadıyla- Beyaz Aydınlik'tan olanların üye olmasını engellemekti ve söyleŐiyi yapan da Ertuğrul Kürkçü idi.

Gerek Devrimci Yol'un Tarihle Söyleşiler kitaplarında ve gerekse de Kurtuluş'un tarihinin anlatıldığı kitaplarda Acilciler bahsi geçince sadece benim ismimin anılması bu nedenledir. ODTÜ önemli bir okuldu, İleri dergisi nedeniyle Siyasal Bilgiler

Fakültesi (SBF) yurduna sık gitmek zorunda kalıyordum ve kısa sürede DEV-GENÇ'in Ankara kadrosuyla tanıştım.

Dönemin silahlı mücadele örgütleri olan THKO ve THKP-C büyük oranda Ankara örgütleridir ve özellikle ODTÜ ile SBF'de bir dönem öğrenci olan insanlar bu örgütlerde yer almıştır. Biz de Ankara ve özellikle ODTÜ örgütü sayılırız. Ben ve Necati aynı okuldaydık, keza daha sonra karşılaşacağımız İlker ve Hasan Basri Temizalp de... Yüksel de Ankara'dandı ama Beşevler'deki Gazi Eğitim Enstitüsü'ndendi.

Rıza Salman da bir yıl ODTÜ Hazırlık Okulu'nda idi ve kendisiyle Necati vasıtasıyla ilişki kurulmuştu. Ardından gerekli ortalamayı tutturamadığı için bir yılın ardından Hazırlık'ı bırakmak zorunda kalacak ve o yıllarda SBF'ye bağlı olan Basın Yayın Yüksek Okulu'na gidecekti.

12 Mart 1971'den sonra birkaç ay Ankara'da gizlenen ve şiddetle aranan insanlar arasında irtibat sağlanmasında çalıştım. Bir evde Yusuf Küpeli, diğerinde Ertuğrul Kürkçü ile Sinan Kazım Özüdoğru kalıyordu. Ardından Ankara'da gizlenmenin zorluğu nedeniyle çok sayıda kadronun İstanbul'a gitmesiyle birlikte benzeri başka bir işle görevlendirildim.

Burada belirleyici noktaya geliyoruz: Kızıldere'nin ardından 1972 yılı sonbaharında üniversite yeniden açıldığında üç kişilik komiteye katılmam teklif edildi. Komitenin işi öğrenciler ve asistanlar arasında yaygın olan THKP-C sempatisinin sürdürülmesi ve ne zaman gerçekleşeceği belli olmamakla birlikte çıkmasına kesin gözüyle bakılan afla gerçekleşecek tahliyeleri beklemektir. Tahliye olanlar dışarısını boş bulmayacaklar, zor şartlarda ve küçük de olsa bir örgütlenme gerçekleştirilecekti.

Komite her fakülteden bir kişi esasına göre kurulmuştu. Mühendislikten Murat Gültekingil, Fen ve Edebiyattan ben ve o

zamanki adıyla İdari İlimler'den ise Feridun isimli bir arkadaş... Aynı fakülteden Yıldırım Koç daha sonra bu arkadaşın yerini alacaktı.

1972 yılı sonlarında ayrı örgütlenme düşüncesi yoktu, bu düşünce 1974'teki afla tahliye olanların THKP-C'yi savunmadıklarının anlaşılmasıyla şekillenecekti.

ODTÜ'deki bu komite oldukça dengesiz geliştii. Ben ve Necati tarafı gelişirken (diğer arkadaşlar Necati'yi tanımazdı), diğer arkadaşların ilişkilerinde önemli denilebilecek bir gelişme gerçekleşmedi. (ODTÜ'de o yıllarda yaklaşık 3000 öğrenci vardı, üniversite geniş bir alana yayılmıştı ve birbirini tanımamak şaşılacak bir durum değildi.)

İlişkilerin ne oranda geliştiği konusunda birbirimize somut bilgi vermezdik, genel konuşurduk. Her toplantımızda önce "Burada hangi amaçla toplandık? Ani bir baskın durumunda hepimiz aynı ifadeyi vermeliyiz" anlayışıyla ön konuşma yapardık.

Murat ve Yıldırım'ın ilişkilerinin üniversite içinde kaldığını ve fazla gelişmediğini daha sonra öğrenecektim. Ben ve Necati'de ise ilişkiler önce okul dışına çıktı, ardından başka kentlere yönelmeye başladık.

Bu dönemdeki genel ortamı ve yaşanan büyük zorlukları anlatmak gerekiyor.

Sıkıyönetim mahkemeleri sürüyor ve ifadeler özet olarak gazetelerde yer alıyordu. İrfan Uçar ODTÜ'de tanınan ve sevilen bir isimdi. Mahkemede Süleyman Demirel'i öven konuşması büyük şaşkınlıkla karşılandı ve okuldaki geniş THKP-C sempatanı gruba sanki bomba atıldı, kendi başımıza kalıverdik. İrfan 12 Mart sonrasında ağır işkence gören ve Savcı Baki Tuğ'a kafa tutan bir isimdi. Teorik düzeyi yüksekti, özellikle sevilirdi ama yıllarca başbakan olduğu için devrimci mücadelenin hedefi ol-

muş Süleyman Demirel'i övmesi her şeyi bitirdi.

Benzer ifadeyi yine ODTÜ'den olan Münir Aktolga da verecekti ama İrfan'ınki büyük şok yaşanması için yeterli olacaktı.

1973 yılında önemli gelişmeler oldu. Necati aracılığıyla İlker ile tanıştık, onun üzerinden de Yüksel ile... İlker SFK üyesi değildi, Necati ODTÜ yurtlarında kalıyordu ama bazen kentte ortaklaşa tuttıkları bir evde bazen da yurtlarda kalmış olan İlker ile tanışmıyordu. Nasıl karşılaştıklarını sanırım unuttum ya da belki de hiç öğrenmemiştim. İlker ve Yüksel ODTÜ dışında THKP-C sempaticileri küçük bir grubun içindeymişler, ardından yakalanmalar sonucu irtibatları kopmuştu.

Bilinen bir şey, para olmadan bazı şeyler yapılamıyordu. Benden başka çalışan yoktu. Yüksek lisans yapıyordum ve buna mecburdum da çünkü ODTÜ kimliği olmadan nizamiye kapısından girebilmek mümkün değildi. Hacettepe Hastanesi Çocuk Biyokimya'da gece çalışıyordum ve iyi para alıyordum. Ek olarak bir yarıyıl yardımcı asistanlık yaptım, arada özel ders verdim ve ilk temel ihtiyaçlarımızı alabilecek kadar paramız oldu: iyi bir teksir makinesi ve iki tabanca aldık. Bu arada Kesintisiz Devrim II-III'ü bulduk ve çoğalttık. İlişkiler yavaş da olsa yayılıyordu, yazın memleketlerine giden öğrenciler vasıtasıyla Ankara dışındaki ilk ilişkiler kuruldu.

Yasal ve yasadışı yayınlanan her şeyi izliyorduk. THKO ile uğraşan yoktu ama THKP-C sürekli olarak eleştiriliyordu. THKO'nun görüşlerini açıklayan Türkiye Devriminin Yolu yazısını okumuştuk; yarı feodal olarak tanımlanan ülkede Millî Demokratik Devrimi savunuyordu ve bize inandırıcı gelmemişti. THKP-C ile ilgili olarak ise Kesintisiz Devrim I-II-III'ün yanı sıra Kurtuluş'un ilk sayısında yayınlanan "Devrimci Sınıfların Mevzilenmesi" yazısı özellikle eleştiriliyordu. THKP-C, THKO gibi

eylem yönü ağır basan bir örgüt değildi, önemli teorik yazıları vardı; bunlar eleştiriliyor ve Ekim devriminin çalışma tarzıyla devrim anlayışı öne çıkarılıyordu.

ODTÜ dışında Ankara'da ve bunun yanı sıra İstanbul, Balıkesir, Adana gibi kentlerde kurduğumuz ilk ilişkilerle birlikte THKP-C'ye yönelik yoğun teorik saldırıyı daha iyi hissetmeye başladık. O yoğun baskı ortamında farklı teorik anlayışlara sahip olanlar ulaşabildikleri her yerde çalışıyorlardı. 12 Mart öncesinde sadece adını duyduğumuz TKP ve daha sonra TSİP'i oluşturacak çevre ile karşılaşılıyorduk. Kurduğumuz ilişkiler bizden yazılı materyal istiyordu. Öncelikle Mahir'in yazılarını gizlice dağıtıyorduk ama eleştirilere cevap verilmesi de isteniyordu.

1973 yılında Rus Devriminden Çıkan Dersler'i yazdım. Lenin'in çok sayıda kitabı Türkçede bulunuyordu, ek olarak ODTÜ kütüphanesinden Troçki'nin History of the Russian Revolution (Rus Devrim Tarihi) adlı kalın kitabını buldum. Bu kitapta devrimin gelişmesi ayrıntılı olarak anlatılıyordu. Bilgilerin bir bölümünü kullandım, genel düşünme tarzını ise benimsemedim. Lenin'in "Nisan Tezleri" adlı kısa yazısının Ekim devriminin gerçekleşmesinde ne kadar önemli olduğunu anladım. Bu kitap 1905 devrimi sonrasında yazılan İki Taktik'in devamı değildi, ondan açık ayrılmıyordu. Yarı feodal bir ülkede sosyalist devrim Nisan Tezleri yazılmadan mümkün olmazdı.

Ekim devrimi sürekli olarak örnek gösterilen bir devrimdi ve Mahir Çayan'a yönelik eleştiri de bu temelde şekilleniyordu. Kimse aynısının tekrarını savunmuyordu ama kitle çalışması ve devrim anlayışı gibi konularda temel alınıyordu. Daha sonraki iki önemli devrimin, Çin ve Küba, bu devrime benzememesi üzerinde durulmuyordu.

Ekim devriminin özgünlüklerinin incelenmesi önemliydi.

Birinci Dünya Savaşı sırasında gerçekleşmişti. Nüfustaki oranının çok üzerinde aktif olan bir işçi sınıfı vardı, ek olarak köylülük de sürekli toprak işgalleriyle aktifti. Yarı feodal bir ülkede sosyalist devrim bu çerçevede mümkün olabilirdi. Bu kitabı yazarken beni en çok şaşırtan Çarlık Rusyası gibi büyük bir ülkede aynı anda iki farklı devrimin gerçekleşmesiydi: iki büyük kentte sosyalist devrim, ülkenin geri kalanında demokratik devrim.

Rus Devriminden Çıkan Dersler, 40 Yıl Sonra TDAS içinde bulunabilir.

Her ne kadar farklı kaynaklardan okuma yapmış olsam da o dönemde ben de SSCB Bilimler Akademisi'nin Ekim devrimiyle ilgili yanlış görüşünün etkisindeydim. Herkes gibi ben de sosyalist devrimin işçiler ve asker elbisesi içindeki yoksul köylülerle yapıldığını sanıyordum. 2016'da yayınlanan "Geleceğe Dönüş" kitabında bu yanlış düzeltilti. Ekim devrimi işçiler ve köylüler tarafından yapılmıştı. Rusya yarı feodal bir ülkeydi ve köylülük ordunun yoksul köylülerden oluşmasını sağlayacak kadar çözülmüş olamazdı. Ekim devriminde bile küçük üreticilik sosyalist devrimin bileşeniydi.

Rus Devriminden Çıkan Dersler'i teksirle bastık ve dağıttık. İhtiyaca tam cevap verebildiği söylenemezdi ama iyi karşılandı.

1973 yılında THKO ile ilişkiler konusundan da söz edilmesi gerekir.

Ankara'da o dönemde dışarda THKO faaliyeti sürdürenler vardı. THKO büyük oranda ODTÜ'den doğduğu gibi yine aynı oranda bir Ankara örgütüdür. İlk eylemlerini -banka soygunu- bu kentte yapmışlar, ardından ABD'li bir çavuşun ve daha sonra dört ABD askerinin kaçırılması da burada gerçekleşmişti. Denizlerin idamını engellemek için yapılan THY'nin İstanbul-Anka-

ra uçağının Sofya'ya kaçırılmasıyla, Jandarma Genel Komutanı Kemalettin Eken'in başarısız olan rehin alınması teşebbüsü de bu kentte gerçekleşmişti.

ODTÜ'den tanıdığımız insanlar aracılığıyla ilişkimiz ve aramızda küçük yardımlaşmalar vardı ama ilişkimizin iyi olduğu söylenemezdi. 12 Mart öncesindeki birbirine karşı mesafeli duruş sürüyordu. Onlar bizi "yazı yazmaya fazla meraklı pasifistler" biz de onları "silahlı eylemden başka şey düşünmeyen heyecanlı tipler" olarak görüyorduk.

Kızıldere ile ilgili olarak Mahir Çayan'ın politik olarak aynı çizgide olmadığı insanları kurtarmak için hayatını ortaya koyduğu söylenir ki, bu belirleme doğru değildir. Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ın idamlarının engellenmesi o dönem birinci devrimci görevdi. Bu amaçla THKP-C ile THKO arasında geçici bir ittifak kurulduğu söylenebilir. Bu ittifakın Ankara gibi iki örgüt için de önemli olan bir kentte bile zemini yoktu denilebilir.

Mahir Çayan politik bir değerlendirme yaparak Kızıldere ile noktalanacak eyleme girer. Esas amaç devlet karşısında politik zafer kazanmaktır, rakiplerinin idamının engellenmesi bunun sonucudur; nedeni değil.

Devrimci dayanışmanın önemi açısından bu tür değerlendirmeler gerekli olabilir ama bunların pratikteki karşılığı zayıftı, bunun da bilinmesi gerekir. Bu durum 1970'li yılların kalan bölümünde de sürmüş ve THKP-C kökenli silahlı mücadele örgütleriyle THKO'nun devamı olan Türkiye Devriminin Yolu arasında yakın işbirliği yaşanmamıştır.

Bu bölümün sonunda 12 Mart sonrasındaki birkaç yılda yaşanan büyük dağılma üzerinde de durulması gerekir.

Öğrenci devrimciliğine güvenilemeyeceği değişik yayınlarda sürekli belirtilen bir konudur. Öğrencilik geçici bir statü-

dür, gün gelir sona erer ve insanlar işe girmek, evlenmek, popüler deyimlerle “hayat kurmak” zorunda kalırlar. ODTÜ veya SBF gibi iyi bir üniversiteyi bitirmişseniz iş bulmak o yıllarda sorun değildi, ülke dışına gitmek isteyenler kolayca burs bulabiliyordu. Tahmin edilebileceği gibi çok sayıda insan peşpeşe evleniyordu. Bunların önemli bölümü üniversitede iken buna karar vermişti.

Evlenmek insan hayatında önemli dönüm noktasıdır ve o yıllarda bu dönemeç daha da önem kazanmıştı. Nasıl bir hayat sürdürülecekti? Buna genellikle kendiniz ya da kadın-erkek birlikte karar veremezdi, iki tarafın aileleri ve diğer akrabalar da vardı. Herkesin kafasında iyi okulları bitirmiş kadın ve erkek için sakın ve mutlu gelecek düşüncesi bulunduğu söylenebilir. İş bulmak hiç zor değil, sonra çocuk, bu arada adamın askere gitmesi, derken ev almak, çocuğun büyümesi ve hayat böyle giderdi...

Herkes devrimciydi, ama nasıl? En azından kendi çevremde devrimciliği bırakanı duymadım. 1965-1971 döneminin, o dönemde yaşanan büyük mücadelenin, TİP’in yanı sıra özellikle THKP-C ve THKO’nun insanlar üzerinde büyük etkisi vardı. Aydınlanıkçılar da o dönemde büyük bir gruptu. Devrimci olmayı sürdür ama aktif olma, biraz geri çekil, sonuçta artık aile ve belki de çocuk sahibisin; onları da düşün... Halen aktif olanlardan da artık biraz ara vermeleri istenirdi.

O yıllarda çevremizde bulunan Ertan adlı bir arkadaş vardı; Necati’nin ilişkisiydi, bir dönem aktifti, sonra ortadan kaybolacaktı. Latife isimli okulu bitirmek üzere olan bir kadınla konuşmasını anlatırdı ve o dönem için iyi bir örnekti. Latife Ertan’ın yaklaşma isteğine karşı çıkıyor ve gerekçe olarak da o dönemin özetini ifade ediyor: “Olmaz; sen devrimcisin, ben biraz devrimciyim.”

1971’de İleri dergisinin yazı işleri sorumlusu iken yazı almak için uğradığım İsmail isimli bir arkadaş vardı. SBF’yi bitirmek üzereydi ve özellikle ekonomik analiz yazılarında aranan bir isimdi. Birkaç yıl bağımız kesildi. Eski ilişkileri aramıyordum çünkü kim yakalanmış, polis hangi evde karakol kurmuş, belli değildi. İsmail’in kız arkadaşıyla evlendiğini, eşinin eve gelen devrimcilerden hoşlanmadığını duydum, işyerini öğrenip ziyaret etmeye karar verdim.

Neyle karşılaşacağımı tahmin ediyordum ama bu kadarını beklemiyordum. İsmail’in çocuğu olacaktı ve artık onu da düşünmesi gerekiyordu. Benimle konuşurken önüne bakıyordu ve söylenebilecek bir şey yoktu.

Üniversiteyi bitirmiştım, yüksek lisans da bir yıl sonra bitiyordu. İlker ve Necati de bitirmek üzereydi. Yüksel ise askere gitmek zorunda kalmamak için okulu uzatıyordu ama sonuçta bir-iki yıl sonra hepimiz aynı sorunla karşılaşacaktık.

Necati dışında hepimiz az görülen bir yol izledik: işe girdik, sonuna kadar yasal ortamda kaldık, karışan çok oldu ama onların istediği hayat tarzına yönelmedik. Sonraki üç yıl içinde biraz fazla ileri gidecek ve çalışıyor olmanın yanı sıra kısa dönem askere gidip gelecek, evlenecek, çocuk sahibi olacak ama yakın çevrenin zorladığı hayat yoluna girmeyecektim. Gerektiğinde işi de, eşi de, çocuğu da bırakıp gidersin... Bunun birdenbire değil de kısa da olsa zamana yayılması, kademeli olması özellikle zor ve gerilimliydi ama yapılabiliyormuş. İlker de aynı oranda olmasa bile benzerini yaşayacak, Necati ise Beylerdere-si’nde yaşadığımız büyük kaybın da artırıcı etkisiyle yapamayacaktı.

Yüksel evlenmedi, böyle bir düşüncesi de yoktu, ablası dışında ailesini tanıdığımı söyleyemem ama bilebildiğim kadarıyla bu sorunları daha az yaşayacaktı.

Tarihimizde dönüm noktası olan 1974 yılına geliyoruz...

1974 YILI

İlişkilerimizin Ankara içinde ve dışında yayılmasında Necati ve Yüksel'in çabası belirleyiciydi. Ankara'da durumumuz hiç fena değildi, İstanbul ilişkisinin de çıkması önemliydi, birkaç kentte daha ilişkide olduklarımız vardı.

1974-1975'te birkaç önemli gelişme gerçekleşecekti. En önemlisi beklentimizin boşa çıkmasıydı. 1974'teki af yasasıyla THKP-C'lilerin bir bölümü tahliye olmuştu ama hapse girdikleri zamanki düşünceleriyle yaklaşık üç yıllık hapislikten sonraki düşünceleri oldukça farklıydı. Tahliye olanların belirli farklarla da olsa THKP-C'nin eski çizgisini savunacaklarını ve bizim de dışarının boş kalmaması için o şartlar altında dar da olsa kitle örgütlenmesine yönelmemiz gerektiğini düşünmüştük, ama gerçekleşmedi. Eski THKP-C'lilerin bir bölümü sosyal emperyalizm tezini savunurken, başka bir bölüm eski çizgiyi açık olarak reddediyordu. Daha sonra Devrimci Yol'u oluşturacak kesimin ise neyi savunduğu açık değildi ama konuşulanların arkasını da okuyabilirsiniz, ne demek istediklerini anlardınız. Geçmişte lafta savunuyorlardı, gerçekte tersi görüşteydiler. Silahlı propaganda yapılabilmesi için geniş bir kitle örgütlenmesinin varlığını zorunlu görüyorlardı. Böyle bir örgütlenmeyi klasik politik kitle çalışmasıyla sağlayabiliyorsanız, silahlı propagandaya ne gerek vardı?

Dev Genç'in 1971 öncesindeki geniş örgütlenmesinin örnek gösterilmesi doğru değildi çünkü bu örgütlenme silahlı propaganda temeli üzerinde sağlanmamış ve 12 Mart sonrasının baskı koşullarında hızla dağılmıştı. Ek olarak Mahir Çayan'ın teorik bir evrimi vardı. Türkiye'nin yarı sömürge yarı feodal bir ülke olması, Milli Demokratik Devrim ve klasik halk savaşı tespitinden başlayarak gelişmiş; kapitalist ülke, özünde anti

kapitalist olan anti emperyalist anti oligarşik devrim ve silahlı propaganda temelinde örgütlenmeyi hedefleyen politikleşmiş askeri savaş stratejisine (PASS) ulaşmıştı.

Önceden tanıdığım tahliye olan birkaç kişiyle konuşmuş-tum, hepsi aynı görüşteydi: bu ortamda silahlı propaganda temel alınmazdı. Farklılığımız zaman sorunundan kaynaklanmıyordu, biz de “hemen başlanmalıdır” demiyorduk, hazırlık gerekliydi ama süreci geniş kitle örgütlenmesine kadar uzatmak, THKP-C’yi reddetmekle aynı şeydi.

İlker, Yüksel ve Necati ile aramızda birkaç kere konuyu konuştuk. Hepimizin edindiği bilgiler aynıydı, THKP-C savunulmuyordu ve tek çıkış yolu ayrı örgüt kurmak olarak görünüyordu. Birkaç kişi değildik, birkaç yıllık çalışmayla sağlanan ilişkilerimiz vardı ama yine de ayrı örgüt kararını vermek kolay değildi. Böyle bir karara hazır değildik, böyle olacağını düşünmemiştik.

Zor da olsa bu ağır sorumluluğun altına girecektik, karar verdik. Örgüt adı konusunu bir dönem açık bırakmayı uygun gördük, doğrudan THKP-C adını da alabilirdik ama bunun için gelişmeleri gözlemlemek gerekiyordu.

Tahliye olan herkes kendi görüşleri doğrultusunda gruplaşıyor ve hızla örgütlenmeye yöneliyordu. Ortalık geçmiş değerlendirmesi yapan legal ve illegal yazı kaynıyordu, tahmin edilebileceği gibi herkes öncelikle THKP-C’nin görüşlerini eleştiriyordu. Bu yazılar her grubun sonraki örgütlenmesinde temel oluşturuncağı.

Henüz ismi bulunmasa da örgüt olmaya karar verdiğimizde hemen gizliliğe çekilip silahlı eylem için hazırlık yapmaya başlamadık, imkan bulduğumuz oranda legalitede kaldık, propaganda yaptık, örgütlenmeyi genişletmeye çalıştık. 1974’te Kimyagerler Derneği’nin kurucuları arasındaydım ve ilk başka-

nyıydım, ilker de TMMOB'nin örgütlenme sekreteri olacaktı. Legaldeydim ama ortalıkta fazla dolaşmıyordum, “Engin örgüt kuruyormuş” laflarını duyuyordum ve insanlara laf yetiştirmenin gereği yoktu. Hapisten çıkan ve önceki yıllarda Ankara’da çalışmış olanların önemli bölümü beni tanıyordu ve birkaç kişiden ibaret olduğumuzu sanıyorlardı, bu düşüncelerini değiştirmeye niyetim de yoktu. Varsın öyle inansınlar. Düşünceleri belli olanlarla değil, THKP-C’ye sempati duyan gençlerle uğraşmayı tercih ediyorduk. Değişik gruplar oluşturup eğitim çalışmalarını yaptık, bunların yarıdan fazlası boşa gitti, insanlar dağıldılar, kalanlar azdı ama iyidiler.

Eğitim çalışması yaptığım gruplarda ve memleketlerine gidip gelen arkadaşların getirdiği haberlerde aynı belirleme vardı: teorik olarak eksikiz. Rus Devriminden Çıkan Dersler ihtiyacı ancak bir oranda karşılayabilmişti, fazlası gerekiyordu.

Peşpeşe yayınlanan legal ve illegal yazılarda herkes geçmiş değerlendirmesi yapıyor ve mutlaka THKP-C’yi eleştiriyordu. Klasik eleştiri “maceracılık” yönündeydi; bunlar küçük burjuva devrimcisiydi vb. Yeni kurulan TSİP’in yayın organları ilke ve Kitle’de farklı bir yaklaşım vardı. Herkes THKP-C’nin silahlı mücadeleye girmesini eleştirirken dergideki yazar konunun temeline, emperyalizm tahliline yöneliyordu. Üçüncü bunalım dönemi Mahir Çayan’ın analizlerinde önemli yer tutar; silahlı propaganda ve öncü savaşına buradan hareketle ulaşır. Bu dergilerde Kesintisiz Devrim II-III’te önemli yer tutan emperyalizmin bunalım dönemleri kavramı eleştiriliyordu.

Yanlıştı ama esaslı bir eleştiri olduğu açıktı. TDAS’ın ilk bölümünün teorik temelini ilke ve Kitle’de yayınlanan yazılara cevap oluşturmuştur diyebiliriz. Bu yazılar nereden başlanması gerektiğini gösterdi: emperyalizm analizi.

Emperyalizmin tarihsel analizinde Mahir Çayan üçün-

cü bunalım dönemi görüşünü nereden almıştı? Dönemin canlı yayın dünyasında sürekli yayınlanan yeni kitapları izlediğinizde cevabı bulmak zor değildi: Varga ve Nikitin'in kitapları bu konuda esaslı kaynaklardı. Keza Mahir'in önemle vurguladığı nükleer silahların varlığı nedeniyle yeni bir dünya savaşı ihtimalinin ortadan kalkması görüşü de SSCB Bilimler Akademisi tarafından yazılan ve çevrilip yayınlanan kitaplarda bulunabılırdi. Bu saptama devrim stratejisi için önemliydi çünkü Rus ve Çin devrimleri dünya savaşları sırasında gerçekleşirken sadece Küba devrimi bu özelliğin dışında kalıyordu. Mahir Çayan'ın teorik kaynaklarının tamamının okunması ve buradan hareketle teorinin geliştirilmesi gerekiyordu.

Mahir Çayan'ın teorik görüşlerine yönelik eleştiriler özellikle III. Bunalım dönemi üzerinde yoğunlaşırken, İlke-Kitle daha derine inerek ekonominin dört aşamalı devrevi hareketiyle emperyalizmin genel bunalımını özdeşleştiriyor ve eleştirisini bu temelde ifade ediyordu.

THKP-C'ye "maceracılar" demek kolaydı, yukarıdaki eleştiriyi yöneltenlere pasifistler deyip geçmenin kolay olduğu gibi... Bu kolaylığa düşmeden eleştiriye cevap vermek ve bunun için de Mahir'deki sürekli ve genel bunalım teorisinin geliştirilmesi gerekiyordu.

TDAS'ta öncelikle bunu yapmaya çalıştım. Kapitalizmin emperyalist dönemle birlikte girdiği sürekli ve genel bunalımı ya da devrimin koşullarının sistem çapında var olmasını, kapitalizmin serbest rekabetçi döneminde de var olan ekonominin devrevi hareketine indirgemek, bilimsel görünüm altında büyük bir çarpıtmaydı. SSCB'yi dünya devrimci merkezi olarak savunan bir partinin yayın organında bunun yapılması ilginçti ama böyleydi.

Bu konudaki açıklamanın ayrıntılarına girmeyeceğim. İ-

teylen 40 Yıl Sonra TDAS içinde yer alan TDAS (1975)'e bakabilir.

Hiçbir yazar tümüyle yeni tespitler yapamaz, bunların bir bölümünü başkalarından ve genellikle geçmişte ifade edilmiş olanlarından alır. Bunların temelinde –yapabiliyorsa eğer- kendi katkısını yapar. Burada önemli olan kimden neyin alındığının açık olarak belirtilmesidir. Bu önemli konunun ülkemizde şimdi bile yeterince dikkate alındığı söylenemez.

TDAS uzun referans listesiyle de ülkemizde ilkler arasında sayılabilir.

İkinci olarak, Mahir Çayan yeni bir dünya savaşının çıkmasını nükleer silahlara bağlıyordu, yeni bir dünya savaşını insanlığın sonu anlamına gelecekti. Buna kapitalist ülkeler arasındaki yoğun karşılıklı yatırımların eklenmesi gerekiyordu. ABD, İngiltere, Federal Almanya, Fransa, Kanada gibi ülkeler ağırlıklı birbirlerine yönelik sermaye ihracı ve doğrudan yatırım yapıyordu. Bu anlamda yeni bir dünya savaşını bu ülkelerin kendi yatırımlarını da tahrip etmesi anlamına gelecekti. Ek olarak çokuluslu şirketlerin artan önemini de belirtilmesi gerekiyordu.

Bu konudaki görüşleri Sweezy ve Baran'dan aldım, bu isimlere Magdoff da eklenebilir. 1974'te bu isimlerin bazı yapıtları Türkçeye çevrilmişti ama kalanını da İngilizce olarak ODTÜ kütüphanesinden bulmak mümkündü.

Aradan yaklaşık otuz yıl geçtikten sonra bu konuda ilginç bir suçlamayla karşılaşacaktım. ODTÜ'deki komitenin içinde bulunmayan ama yakın ilişki içinde olduğumuz Hakkı Yazıcı "Koca Bir Sevdaydı Yaşadığımız" adlı kitabında bu bölümdeki görüşleri Yıldırım Koç'un benim de okuduğum bir araştırmasından aldığını yazmış. Haberim yoktu, ta ki "100 Yıl Önce Türkiye'de Ermeniler" adlı çalışmasıyla tanınan Osman Köker

haber verinceye kadar... Bu konuda yazdığım yazı “Büyük bir sevdaydı yaşadığımız, ama nasıl?” başlığıyla internette bulunabilir.

Yıldırım’ın bu çalışmasını okumuştum, ek olarak benzer yönde görüşler savunan TİB’in (Türkiye İktisatçılar Birliği) broşürlerini de gözden geçirmiştim. Yıldırım da ben de İngilizce biliyorsak ve aynı kitapları okuyorsak, ilgili konuda benzer görüşlere sahip olmamız doğaldı ama buradan çıkacak sonuç benim bu görüşleri Yıldırım’dan aldığım anlamına gelmezdi, çünkü bu görüşleri o da yukarıda adını saydıklarımın almıştı. Bu görüşler Sweezy, Baran ve Magdoff’a aitti ve ben de TDAS’ın ilgili bölümünde bunlara referans vermiştim; Yıldırım’a neden vereyim, onun görüşleri değil ki...

Yazdığım yazıya herhangi bir tepki ya da cevap gelmedi, gelmesini de beklemiyordum, konu açıldı. Emperyalist ülkelerin birbirlerine yaptıkları yoğun yatırımlar ve ekonomilerin önemli oranda iç içe girmesi olgusuyla ilgili belirlemeler ne bana ne de Yıldırım’a ait değildi.

Yazılmasının üzerinden neredeyse otuz yıl geçtikten sonra “Nedir bu TDAS merakı?” diye sorulabilir. Yıldırım, Hakkı ve Murat’la 1975 başında yollarımız ayrılacak, onlar daha sonra Devrimci Yol adını alacak olan Devrimci Gençlik saflarında bulunacaklardı.

TDAS’ın bu kadar popüler olacağını o dönem kimse düşünmemişti, ama böyle oldu. Kendi içinde üç bölüme ayrılan bir harekete adını veren broşür, 1975-1980 döneminden günümüze kalan ve halen okunmaya değer bir kitap olarak değerlendirildi. Bunun sonuçlarından bir tanesi de değişik isimlerin kendilerini TDAS’ın yazımıyla bir şekilde ilişkilendirmeye çalışması olacaktı. TDAS’ta İngilizce kitaplardan yapılmış çok sayıda alıntı vardır ama bu dili doğru dürüst bilmeyenlerin bile “yazımına

benim de katkım oldu” dediklerini duyacaktım. TDAS’ın devrim stratejisi başlıklı ikinci bölümünün özelliklerini anlatırken konu üzerinde yeniden duracağım.

TDAS’ın ilk bölümünün temelini çağdaş emperyalizm teorisine yapılmış olan birkaç katkı oluşturur. Bunlar olmasaydı TDAS’ın ilk bölümü iyi bir derleme olmanın ilerisine gitmezdi. Kapitalizmin devrevi bunalımıyla genel bunalımın farkı, nükleer silahların varlığı nedeniyle yeni bir dünya savaşının çık-maması ve başlıca kapitalist ekonomilerin birbirlerine yönelik yoğun yatırımları farklı yazarlar tarafından daha önce açıklan-mıştı.

Birinci katkı, emperyalist ülkeler arasında sıçramalı gelişme yasasının işleyiş biçiminin değişmesidir. Geriden gelen bir emperyalist ülke sıçramalı gelişmeyle ilerdekine yetişince dünyanın yeniden paylaşılması gündeme gelirdi ancak artık böyle olmamaktadır. Bunun başlıca nedeni ABD’nin gerilemesinin asıl nedeninin sisteme karşı sosyalist alternatifin varlığı ve özellikle ulusal kurtuluş savaşlarından –özellikle Vietnam savaşı- kaynaklanıyor olmasıdır. ABD emperyalist sistem içinde halen belirleyici güçtür ve bu ülkenin gücünü ulusal sınırlar çerçevesinde yapılan ithalat-ihracat istatistikleriyle değil, sistemin bütününe dikkate alarak değerlendirmek gerekir. Almanya ve özellikle Japonya ne kadar gelişirse gelişsin sistem içinde ABD’ye karşı askeri alternatif olabilecek ülke yoktur.

İkinci önemli katkı, emperyalizmin bunalım dönemlerini birbirinden ayıran kriterlerin belirlenmesidir. Üçüncü bunalım dönemi deniliyorsa neden böyledir, neler değişmiştir de ilk, ikinci ve üçüncü bunalım dönemleri vardır?

Bu konuda üç kriter belirlenmişti: İlki emperyalizmle alternatif ve potansiyel güçler arasındaki durumdu. Bunun somuttaki görünümü; emperyalist blokla sosyalist blok ve ulusal kurtu-

luş savaşları arasındaki ilişkiyle, çok sayıda ülkede yürütülen ya da hazırlığı yapılan gerilla savaşlarıdır. TDAS'ın ilgili bölümünde (40 Yıl sonra TDAS içinde s. 224) önemli bir belirleme yapılır: **“Üçüncü bunalım döneminde ise, emperyalizme karşı mevcut sürekli alternatif artık sistemin iç işleyişini belirgin derecede etkilemektedir.”** Bunun anlamı emperyalist sistemin sadece iç gelişme yasalarının analiziyle anlaşılamayacağıdır.

İkinci kriter emperyalist ülkeler arasındaki çelişkinin durumu iken, son kriter emperyalist sömürünün metropollerde ve sömürgelerde sürdürülüş biçimidir.

“Bu üç unsurun sentezi, emperyalist sistemin bir bütün olarak işleyişini belirler. Emperyalizmin herhangi bir bunalım döneminin açıklanması, emperyalist sistemin bir bütün olarak işleyişinin açıklanması demektir.” (age. S. 204)

Üç bunalım dönemi bu kriterlerdeki değişimle açıklanır.

TDAS'ın üçüncü bölümü, **“III. Bunalım Dönemi İçinde Ortaya Çıkan Gelişmeler”** başlığını taşır.

Bu bölümde iki önemli tez vardır. Birincisi; üçüncü bunalım dönemi son bunalım dönemi değildir ve böyle olması için de neden bulunmamaktadır. Önceden olduğu gibi bir bunalım döneminden diğerine geçiş için mutlaka dünya savaşı gerekli değildir.

İkinci önemli tez ise, yaşanmakta olan bunalım dönemi içinde ortaya çıkan değişikliklerin sıralanmasının ardından yeni bir bunalım döneminin ortaya çıkmasına işaret edilmesidir. TDAS'ın ilk yazımında **“dördüncü bunalım dönemi”** ifadesini kullanmışım ama İlker ve Necati'nin itirazı sonucu kaldırdım ve yaşanan değişimleri sıraladıktan sonra sonucu açık bıraktım. **“İnsanlar daha üçüncü bunalım dönemini anlamamış, bir de dört ile uğraşmayalım”** denilmişti ama ikisi de içeriği kabul

ediyordu, sadece **dört** belirlemesini erken buluyorlardı.

Bunalım dönemlerinin başlangıç ve bitiş tarihleri semboliktir, tarih biraz oynayabilir ve asıl önemli olan kriterlerdeki değişimdir. Yıllar sonra emperyalizmin dördüncü bunalım döneminin başlangıç tarihi olarak 1971 genel kabul görecek.

Burada 2000’li yıllarda eski Devrimci Yol’un ayrıştığı örgütlerden birisini oluşturanların yayın organında –çıktıktan bir süre sonra kapandı- yaklaşık şöyle bir belirleme okumuştum: TDAS 1970’li yıllardan 2000’li yıllara kalan en önemli eserdir deniliyor ve dördüncü bunalım döneminin önemine işaret ediliyordu. TDAS’ta dört denilmemişti ama okuyan herkes anlıyordu.

Arkadaşlar acele belirleme yapmışlardı. Eğer bunalım dönemlerini birbirinden ayıran kriterlere dikkat etselerdi, 1991’de SSCB’nin dağılması ve emperyalizme karşı sosyalist alternatifi ortadan kalkmasıyla yeni bir dönemin başladığını ve bunun **dört** değil **beş** olarak isimlendirilmesi gerektiğini anlayabilirlerdi. (Bu konu 40 Yıl Sonra TDAS içinde **Beşinci Bunalım Dönemi (1991-....)** başlığıyla incelenmiştir.)

TDAS’ın emperyalizmin tarihsel ve çağdaş analizini içeren ilk üç bölümünün yazımı 1974 sonunda bitmişti. Devrim stratejisi başlıklı dördüncü ve son bölüme geçmeden önce aynı yıl içindeki birkaç önemli gelişmeyi belirtmek gerekir.

1974’de çıkan af yasasıyla çok sayıda politik tutuklu gibi üçüncü THKO davasında yargılanan Hasan Basri Temizalp de tahliye olmuştu. İlker ile yakın ilişkisi vardı, sanırım ODTÜ’den tanıyorlardı (Hasan Basri maden, İlker metalurji mühendisiydi). Hapishanede Aydınlıkçılarla birlikte kalan Hasan Basri bazı yönlerden onların etkisi altındaydı ama İlker’in ısrarlı ve yoğun çabası sonucu bundan kurtulacaktı.

Sonraki aylarda Hasan Basri ile İlker’in evinde uzun ko-

nuşma fırsatım oldu ve her seferinde içimdeki endişeyi bastırmak için çaba göstermem gerekti. Hasan Basri özellikle THKO'lularda yaygın olan eylem anlayışına sahipti; bir eylem için asgari gereklilikler yerine getirilmişse eylem yapılır. Bazı konularda yedek imkanlar hazırlamak gibi bir anlayış yoktu. Her şey yolunda giderse eylem yapılıyordu ya da küçük bir aksaklık nedeniyle yapılamıyordu.

Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ın idamlarını engellemek için Ankara-İstanbul seferini yapan THY uçağını Sofya'ya kaçıranlar arasında bulunan Sefer Şimşek ile yıllar sonra Almanya'da tanıştım. Eylemi nasıl hazırladıklarını gülererek anlatıyordu çünkü her şey yolunda gitmişti ve eylem yapılabilmmişti. Eylemden önce kaldıkları ev bile sakattı.

Mecbur kalırsınız böyle yaparsınız ama bunu kural haline getirmek tehlikelidir.

O yıllarda eylem hazırlığını daha ayrıntılı düşünmek eylemden kaçmak gibi de yorumlanabiliyordu. Önemli olan eylemin yapılmasını ve katılanların hayatını mümkün olduğu kadar garantiye almaya çalışmaktı ama anlatması zordu. Tek çözüm pratikti ve daha sonra birlikte eyleme girdiğim ya da planlamasında bulunduğum arkadaşlar bu anlayışı kolayca kabul edecek ve kendi başlarına kaldıklarında uygulayacaklardı.

Bir başka önemli gelişme İstanbul ilişkisiydi. Yüksel ve Necati aracılığıyla ilk ilişkiler kurulmuştu. Önemli bir ilişki Devrimci Sağlık İş'in kurulmasına götürecektir olan Necati ile hemşeri sayılan sendikacı Ahmet'ti. Ahmet çılgın gibi araba kullanmasıyla da tanınırdı ve uyarılara kulak asmazdı. Bir yıl sonra nişanlısıyla trafik kazasında hayatını kaybedecekti.

Aramızda yaptığımız işbölümüne göre ben güneye, İlker Maraş, Sivas ve Malatya ilişkilerine, Yüksel ise öncelikle İstanbul'a gidecekti, Necati Ankara'dan sorumluydu. Daha sonra

İstanbul'a benim gitmeme karar verildi ve ilk iş sendikal faaliyetin yanı sıra Yüksel'in ilişkisi Belma ve Tülay ile eğitim çalışması yapılmasıydı.

Yıl sonuna doğru Oğuzhan Müftüoğlu ile görüştüm. Tarihte biraz yanılabilirim, belki sonraki yılın ilk ayıdır, kış olduğunu iyi hatırlıyorum.

Yüksel bu konuda ısrarcı olmuştu, Oğuzhan'ın o güne kadar duyduklarımızdan farklı şey söylemeyeceğini biliyordu ama yine de "son bir kere görüşelim" diyordu. Görüştük ve hiçbir konuda anlaşamadık. Oğuzhan bu görüşmeyi daha önce belirttiğim kitaptaki söyleşisinde kendine göre anlatır, tek farkla ki görüşmede öyle üstten bakan bir tutumu yoktu ve zaten olmazdı da. Sonuçta ben de THKP-C'liydim, Oğuzhan'ı 1970'ten beri tanıyordum ve o yıllarda belirleyici konumu bulunmadığını biliyordum.

1975 YILI

TDAS'ın "devrim stratejisi" adlı son bölümünü bu yıl yazdım, Haziran'da bitti, tümünü mumlu kağıda yazıp basılması için İlker ve Necati'ye bırakacaktım.

"Mahir Çayan öncü savaşı, halk savaşı, silahlı propagan-da, politikleşmiş askeri savaş stratejisi konularında gereken her şeyi yazmıştır, şimdi yapılması gereken eylemdir" düşüncesinde değildik. Mahir Küba devrimi ve Che Guevara'nın teori ve pratiğinden yararlanmıştı, bunlara bir oranda Venezüella deneyimi de eklenebilir; gerisini incelemek için zamanı olmamıştı.

1970'li yıllarda Latin Amerika ülkelerinde önemli bir gerilla savaşı deneyimi yaşanmış, yıllar süren savaş sonrasında ulaşılan sonuç genellikle başarısızlık olmuştu. Venezüella, Brezilya, Uruguay, Kolombiya, Bolivya, Peru'daki savaş deneylerinin kaynak bulunabildiği oranda incelenmesi gerekiyordu. O yıllarda internet yoktu ve kitap, makale ya da gazete haberleri dışında bilgi veren metinlere ulaşmak mümkün değildi.

Türkçede konuyla ilgili iki kitap yayınlanmıştı: Douglas Bravo'nun Milli Kurtuluş Cephesi ve Carlos Marighella'nın Şehir Gerillası. Bunların dışında bazı gazete haberleri vardı, o kadar. Ülke dışından İngilizce kitap ısmarlamak mümkün değildi, hem çok pahalıydı hem de gelmesi aylar sürüyordu. Bu durumda ODTÜ kütüphanesi dışında kaynak bulunabilecek yer kalmıyordu, neyse ki kütüphane bu konuda da kaynak yönünden zengindi.

Latin Amerika'da yukarıda sayılanların dışında başka ülkelerde de savaş vardı, El Salvador ve Nikaragua'yı duyuyorduk ama bunlarla ilgili ulaşabileceğimiz İngilizce kaynak yoktu.

Aslında gerilla savaşı hakkında başka Türkçe kitaplar yok değildi ama onlarda anlatılan klasik halk savaşıydı. Mao'nun Askeri Yazılar'ı, Pomeroy'un Gerilla Savaşı ve Marksizm kitabı bunlar arasında sayılabilirdi. Giap'ın Halk Savaşının Askeri Sanatı kitabı TDAS basıldıktan birkaç ay sonra elime geçecekti. Bu kitabın giriş cümlesi benim için yeterliydi: "Halk savaşı politik olarak tecrit edilmiş düşmanı askeri olarak yenmek için verilir." Mahir Çayan'ın PASS anlayışı buna tamamen uyuyordu. Silahlı propagandanın politik gerçekleri açıklama kampanyasının temel aracı olarak kullanılmasının sonucu düşmanın siyasi tecridi olacak, buradan halk savaşına geçilecekti.

Ek olarak Che'nin 1967'de Bolivya'da ölümünün ardından değişik ülkelerde savaş sürmüştü ve bu nedenle de savaşın incelenmesini Che ile sınırlandırmak doğru değildi.

Latin Amerika ülkelerindeki gerilla savaşlarını ulaşılabilir kaynakların imkan verdiği oranda incelediğiniz zaman, gerilla savaşı anlayışıyla komünist partileri arasında bazen şiddetli atışmalara dönüşen tartışmalar ve örgütsel mücadeleyle karşılaşsınız.

Venezüella Komünist Partisi Merkez Komitesi üyesi olan Douglas Bravo, silahlı mücadelede yer aldığı için partiden atılacaktır. Bolivya'da komünist partisi Che'nin gerillasını zayıflatmak için elinden geleni yapacaktır. Fidel Castro'nun açıkladığı Birinci ve İkinci Havana Deklerasyonları'nda hedeflerden birisi ABD ve Latin Amerika ülkelerindeki işbirlikçileri ise, diğeri de silahlı mücadeleye karşı çıkan komünist partileridir. Küba devrimini yöneten de Sosyalist Parti değil (komünist partisi bu adı taşıyordu) 26 Temmuz Hareketi'ydi. Bu parti de kıtadaki benzerleri gibi silahlı mücadeleye karşı çıkmıştı.

TDAS'ın bu bölümünde yer alan R. Gott'un Guerilla Movements in Latin America kitabından yapılmış alıntının sonraki

yıllar için de aydınlatıcı olduğu görüşündeyim.

“(Bu partiler) biraz öğrenci ve işçi sınıfının pek azı tarafından takip edilen şehirli entelektüellerden ibarettir, profesyonel politikacılar tarafından yönetilirler ki, onlar hizmetlerini para karşılığında değil, kapalı toplantılar yapabilmek, haber bülteni veya sanat gazetesi çıkarmak ve sendikalarda birkaç köşeyi tutma izni gibi küçük politik lütuflar karşılığında kiraya verirler. Bunlar para için her şeyi yapan insanlar değildir. Onların çürümüşlüğü daha gizlidir. Onlar para ile değil, fakat sadece onların ve takipçilerinin, proletaryanın insanlığın kurtuluşu için verdiği mücadelede önder olabildiği hayalini yaşatacak asgari şartlar temin edilerek satın alınmışlardır.” (40 Yıl Sonra TDAS içinde s. 280)

Burada anlatılan komünist partileri Latin Amerika ile sınırlı değildir. 1968 hareketinin hedefleri arasında iktidarda ya da muhalefette olan komünist partileri de yer alıyor, emperyalizm ve yerli burjuvaziye karşı farklı bir mücadele anlayışı yükseliyordu. Sosyalist ülkelerdeki 68 de gerçekleşebildiği ölçüde farklı bir sosyalizm için iktidardaki partileri hedef almıştı. (Geniş bilgi için 68’den Ne Kaldı? kitabına bakılabilir.)

Gerilla savaşlarını yürütenler, Mahir Çayan’ın belirlemesiyle sürekli milli krizin varlığından hareketle bu krizin silahlı propaganda ile derinleştirilebileceğini savunuyordu. Evrim ve devrim dönemlerinin birlikte bulunması, iç içe geçmesi belirlemesi de bunu anlatıyordu. Mahir’in burada anlatmak istediği, evrim ve devrim dönemlerinin çalışma tarzlarının birlikteliğidir. Devrim döneminde değildik ama bu dönemin hazırlanması, bu amaçla kitlelerin bilinçlendirilmesi, silahlı propagandayla mümkündü. Silahlı eylemin koşulları sürekli olarak vardı. Bu tespiti reddedenler bile pratikte evrim dönemine özgü mücadele ve örgüt biçimleriyle sınırlı kalamayacaklardı. Devlet güçlerinden daha fazla MHP’nin yasal örgütlere ve gösterilere

saldırıldığı bir dönemde bunlara karşı kendini savunmak ve gerektiğinde karşı saldırı düzenlemek zorunluydu. Bu durum silahlı mücadele konusunda kavram kargaşasına da yol açacaktı. MHP saldırılarına karşı savunma ve karşı saldırı eylemleri; işte silahlı mücadele!

THKP-C'nin silahlı mücadele anlayışı farklıydı. Silahlı mücadele yerine daha açıklayıcı olduğu için silahlı propaganda kullanılıyordu. Ülkenin yarı feodal yapıya sahip olduğu tespitini yapan ve Çin tipi klasik halk savaşını savunanlar da gerilla savaşıdan söz ediyordu. Bu nedenle silahlı propaganda açıklayıcı bir kavramdı.

TDAS'ın sonlarına doğru yer alan "Politikleşmiş askeri savaş stratejisinin uygulanmasında ortaya çıkan genel sorunlar" başlıklı bölüm, başarısızlıkla biten Latin Amerika ülkelerindeki gerilla savaşlarının analizi sonunda yazılmıştı ve şu saptamayla başlıyordu:

"Günümüzde dünyanın dört bir yanında halkların kurtuluşu için savaşan, öncü savaşını yürüten devrimcilerin pratikte önlerine çıkan birincil sorun, öncü savaşının kitleler üzerinde büyük etki yaratması, ancak bu etkiye ulaşamaması, onu örgütleyememesidir." (40 Yıl Sonra TDAS, s. 288)

Bir sayfa sonrasında ise şu belirleme yer alır:

"Dünya devrimci pratiği, sadece etkiyi yaratacak güçle, etkiyi yaratacak ve örgütleyecek gücün nitelik ve nicelik olarak birbirinden çok farklı olduğunu açıkça ortaya koymuştur."

Latin Amerika'daki gerilla hareketleri neden yenildiyse, biz de aynı nedenle yenildik. Haritada yerini bulmakta zorlanacağımız küçük yerleşim birimlerine kadar adımızı duymayan yoktu ama bu etkiye ulaşamadık, örgütleyemedik, aktif desteğe dönüştüremedik.

Aynı belirlemeyi bizden önce Tupamaros yapmıştı (Bkz. s. 289).

Neden kaybedeceğimiz, kaybetmeden önce yazılmış ama yazmak bir şeydir yapabilmek başka bir şeydir. Hep birlikte yapamamışız.

Bizi Latin Amerika'daki gerilla savaşlarından farklı kılan yön yarattığımız büyük etkinin silahlı eylemler temelinde gerçekleşmemiş olmasıdır. Garip gibi görülebilir ama gerçek böyledir. Acilciler olarak bilinen ve üç bileşene ayrılan örgütlenmenin hiçbir bileşeni büyük askeri eylemler yapmadı. Adımızın bu denli yayılmasında ve şimdi bile unutulmamasında askeri eylemlerin de payı bulunmakla birlikte başka etkenler daha önemlidir.

Birincisi; bizi biz yapan teoridir. TDAS bu örgüte apayrı politik bir kimlik sağladı. Bu kitap olmasaydı belki yine olurduk ve eylemler yapardık ama diyelim 40 yıl sonra bizi hatırlayan olmazdı.

İkincisi; 1971'deki THKP-C'den sonra isim olarak ilk ortaya çıkan silahlı mücadele örgütü olmanın avantajını iyi kullandık. İlk birkaç yıl ilgimiz bulunmayan silahlı eylemler bile bizim tarafımızdan yapılmış gibi düşünüldü. Yapmadığımız hiçbir eylemi üstlenmedik ama "ilgimiz yoktur" diye açıklama da yapmadık. Eylemi yapanlar kendilerini duyuramıyorsa eğer onların eksikliğini tamamlamak bize düşmezdi.

Bir örnek verilirse, 1978'de Isparta'da hapisnede iken İstanbul'da yapılan her eylemin dışarıdaki devrimciler tarafından bize mal edildiğini duyuyordum. Okulda MHP'lilerle kavgaya gibi küçük nedenlerle hapse giren ve kısa zamanda tahliye olanlar hayranlıkla yapmadığımız eylemleri anlatıyordu.

İsmi cisminden çok büyük örgüt böyle ortaya çıktı denilebilir, ama başka nedenler de vardı.

Üçüncüsü; TDAS'ın bu bölümünün temel tezlerinden bir tanesi silahlı eylem, silahlı propaganda ayrımıdır. Silahlı eylem ancak propagandası yapıldığı oranda silahlı propaganda dönüşür. Burada belirleyici olan tali mücadele (klasik kitle çalışması gibi) biçimleridir. “... çünkü silahlı eylem ancak tali mücadele biçimlerinin de yardımıyla silahlı propagandaya dönüşebilir.” (S. 299)

Bunu yapamadık. Her eylemden sonra bildiri dağıtıyorduk ama az sayıda kişiye ulaşabiliyorduk. 1970'li yılların ikinci yarısında herkesin kullandığı kendiliğinden ortaya çıkmış bir yöntem vardı: eylemi yaptıktan sonra başlıca gazetelere telefon edip örgüt adıyla üstlenmek; ertesi gün de gazetelerin bunu yazması ve böylece gerekli propagandanın yapıldığına inanmak...

Gerçekte ise propagandadan kastedilen bizim yaptığımızdı, gazetelerin yazdığı değil... Gazetelerin yazdığından kimin nasıl etkilendiğini bilmiyorduk ve onlara genellikle ulaşamıyorduk. Tek yaranı adımızın her tarafta duyulması oluyordu. Bazı gazeteler eylemi yapan örgüt kendi adıyla sahip çıkmasına karşın biz yapmışız gibi yazıyordu.

En fazla Hürriyet'in, ardından Milliyet ve biraz da diğer gazetelerin birkaç gün Acilcilerden söz etmesi, bizim on binlerce bildiri dağıtmamızdan daha tanıtıcı oluyordu.

Gazeteler sadece adımızı yazıyordu, devrimci taleplerimizi değil... Doğal olarak hakkımızda olumlu şeyler de yazmıyorlardı ama isim sürekli olarak daha fazla duyuluyordu.

Bu kendiliğindencilığe, bir bakıma kolaycılığa kendimizi kaptırdık.

TDAS'ın “devrim stratejisi” bölümü için “tarihimizin metni” de denilebilir. Hem geleceğe hem de geçmişe yönelik tarih... Yazıldığı yıl geleceğe dönük tarih olarak okunabilirdi; genel çerçevede ne yaşayacağımız yazılıydı. Yaşayacaklarımızı sanki

önceden yazılmıştı ve biz de o yazılmış olanın pek dışına çıkmadık. Uzak ülkelerdeki gerilla örgütlerinin yaşadıklarını değişik ülke, örgüt, insanlar ve olaylarla biz de yaşayacaktık. Aynı metin bugün geçmiş tarihimizi anlatır.

Dördüncüsü; Devrimci Yol da adımızın köylere kadar duyulmasında önemli rol oynadı. Asıl rakipleri olarak sağlarında Kurtuluş'u sollarında bizi görüyorlardı ve sürekli karşı propaganda yapıyorlardı. "Reklamın kötüsü olmaz" denir ve burada sonuç böyle oluyordu.

Yaygın olarak tanınmamızda, ismimizin cismimizden çok büyük olmasında kadınların –özellikle bir dönem sosyalist hareketin en tanınmış kişisi olan Belma'nın- da önemli rolü vardır. Kitabın sonraki bölümlerinde bu konu üzerinde duracağım.

TDAS'ın ilk bölümünün yazımına Yıldırım Koç ortak çıkmıştı, ikinci bölümüne ise Rıza Salman çıktı. İlk bölümü değişik insanlarla daha geniş tartışırken ikinci bölümü sadece iki kişiyle konuşmuştum: Necati ve İlker. Rıza o dönemde esas olarak Necati'nin ilişkisiydi ve böyle bir broşürden haberi olduğunu bile sanmıyorum.

TDAS'ın ikinci bölümü Latin Amerika gerilla savaşlarının bilançosunu ve buradan çıkarılacak sonuçları içerir. Kaynakların büyük çoğunluğu İngilizcedir ve katkı yapacak olanın bu dili iyi bilmesi gerekir. Ben ve Rıza aralıklı olarak ODTÜ Hazırlık Okulu'nda okuduk. Bu okulun sert kuralları vardır. Her hafta sınav vardır, ayrıca aylık ve yarı yıl sınavları bulunur. Geçer not 70'tir. Öğrenim yılı sonunda bütün sınavlardan aldığınız notların ortalaması 60-69 arasında ise kalırsınız ve aynı yılı tekrar okumanız gerekir. Ortalamanız daha az ise okuldan atılırsınız. Rıza da bu durumdaydı. Kaldı ki, benim gibi 85 ortalamayla geçseniz bile İngilizceniz politik kitap okumaya yetmezdi. Üniver-

sitenin birinci yılında bütün bölümlerde zorunlu İngilizce dersi vardı ve içeriği de metin yorumlarıydı. Bu dersi geçtikten sonra da kendinizin çalışması gerekirdi ama en azından iyi bir temele sahip olurdunuz.

Rıza ile son karşılaşmalarımızın birisinde iddiasından vazgeçmiş ve Hazırlık Okulu'ndan atıldığını söylemişti. Bunun anlamı “İngilizcem yetmez” idi.

İleride anlatacağım. 1982’de ben örgütten ayrıldıktan sonra “boş kaleye gol atmaya” çalışan insanlar çıktı, başarılı olabildikleri söylenemez. Bunun başlıca nedeni benim itirazımdan çok dönemin Ankara’sında kimin ne yaptığının bilinmesiydi. Eve kapanmış birkaç kişi değildik, sonuna kadar legalde kalma-ya ve açık faaliyet göstermeye çalıştık. Bu da sizin ne yaptığının bilinmesi anlamına gelir.

Buradan 1975 yılının devamına geçelim... Ortamın sakin gibi görüldüğü ardından gelişmelerin birden hızlanacağı bir yıldı.

İlker Mevcut Durum ve Devrimci Taktiğimiz’i yazıyordu (Bu yapıt 40 Yıl Sonra TDAS içinde bulunabilir.) Ben Kimyagerler Derneği’nin genel kurulunda başkanlığı bıraktım, yönetime de girmedim. İstanbul’a taşınmanın hazırlığını yapıyordum. İlker de TMMOB’deki görevinden çekilmeye karar vermişti. Kademe-li olarak legalden çekiliyorduk. Yüksel bu arada okulu bitirmiş ve Ortaklar’da müzik öğretmeni olarak çalışmaya başlamıştı. Ankara’ya gidip geliyordu. Hemen illegaliteye geçmeyecektik, mümkün olduğu kadar yasal konumumuzu koruyacaktık ama örgütlenme geliyordu, silahlı eyleme geçme zamanımız yaklaşıyordu ve devrimci harekette her zaman olduğu gibi yine çok spekülasyon vardı. Özellikle benim ortalıkta fazla dolaşmamam gerekiyordu.

Artık bizim dışımızda takılmış ilk adımıza da sahip ol-

muştuk: X örgütü. Bazıları koordinatları belirtmek için olsa gerek XY diyordu.

1975 yılının yaz aylarına doğru her şey sakin bir şekilde geliyor gibi görünüyordu. Gelişmeleri izliyor ve nasıl harekete geçeceğimizi planlıyorduk. MHP ülkenin her tarafında sosyalistlere ve genel olarak muhalif herkese saldırmaya başlamıştı. Bu yeni bir durumdu. 1970 öncesinde aynı şeyi İslamcılar yaparken şimdi geriye çekilmişler, yerlerini MHP almıştı. İlker, Mevcut Durum ve Devrimci Taktiğimiz’de özellikle bu yeni gelişmeyi işleyecekti.

Önümüzdeki altı ay içinde başka bir grupla birlik ve ayrılık yaşayacağımızı, Necati’nin çekileceğini, İlker ve Hasan Basri’nin hayatlarını kaybedeceklerini, örgütün yeniden kurulmasını gerektirecek gelişmeler yaşanacağını hiç birimizin düşünmesi mümkün değildi. Tarih birden hızlanacaktı.

O sırada üniversite mezunları için kısa süreli askerlik çıkmıştı, Temmuz ayının ortasında üç buçuk ay sürecek askerlik için Balıkesir’e gittim. Gerçekte uzun bayram tatili nedeniyle üç ay askerlik yapacaktım.

Ne anlamı vardı böyle davranmanın, bilemiyorum. Herhalde sürenin kısalığı, ortamın sakinliği ve sonuna kadar legaliteyi korumak arzusu bunda etkin olmuştu. Kimse itiraz da etmedi, normal karşıladı.

Askerlik süresince hafta sonlarında birkaç kere Ankara’ya da gelecektim ama buna rağmen iki önemli gelişmenin dışında kalacaktım.

Birincisi; Ankara’da Yurtdışı Grubu ve bazen da Gülten Çayan Grubu adı verilen insanlarla karşılaşmamızdı. TDAS basılmış ve dağıtılıyordu. Bu arkadaşlar TDAS’ı tümüyle kabul ettiklerini belirtince İlker ve Necati tarafından birleşme kararı alınmıştı. Bu birlikteliğin ömrü altı ay sürecek ve ayrılacaktık.

Gerçekleştigi aylarda psikolojik katkısının yanında herhangi bir yararı olduğu söylenemezdi. Ayrılık sırasında aramızdaki işbölümü gereği devrettiğimiz ilişkilerin hepsini geri aldığımız gibi birkaç ilişkilerini de koparacaktık ama yarardan çok zararını görecektik.

O sırada Ankara'da olsaydım ben de aynı kararı verirdim. Örgüt olarak yeniydik ve önümüzdeki büyük görevler gözümüzde büyüyordu. Bu ortamda gerçekleşen -hem de THKP-C kökenli bir grupla- böyle bir birliktelik her şeyden önce önemli moral destektir.

İkincisi; o sırada gelecekteki Devrimci Yol'un çıkış noktalarından birisini oluşturacak Ankara Yüksek Öğrenim Derneği (AYÖD) kurulmuştu. SBF kantininde bu kesimden Faruk adlı bir kişiyle Rıza arasında tartışma yaşanıyor. Faruk "Bunlar hepinizi dağa çıkarıp öldürtecek" propagandası yapmakta ısrarcı olunca Rıza'nın da aralarında bulunduğu birkaç kişi Faruk'u dövüyorlar. Olayın tırmanması Rıza'nın ertesi gün silahlı olarak AYÖD'e gitmesiyle gerçekleşiyor, Rıza'yı dövüp silahını alıyorlar. Bunu yapanlar arasında Nasuh Mitap da bulunuyor.

Rıza durumu Necati'ye anlatıyor, o da İlker'e iletiyor. İlker bir çeşit ultimatoma veriyor: Nasuh görevlerinden geri çekilecek, silah geri verilecek, aksi durumda gerekeni yapacağız. Diğer taraf bunu reddediyor ve saldırı ihtimaline karşı toplu dolaşmaya başlıyorlar. Bizimkiler bir şey yapmıyor ve iyi ki de yapmıyorlar. Rıza diğer gruptaki arkadaşlar aracılığıyla Filistin'e eğitime gönderiliyor.

Bu sırada Ankara'da olmam gerekirdi. SBF'deki kavga için söylenebilecek şey bulunmuyor, engelleyemezdik ama ardından Rıza'nın AYÖD'e silahlı olarak gitmesi çatışmayı sürdürmek istediğinden başka türlü yorumlanamaz. Buna da engel olamayabirdik. Bu tür olaylar gerçekleştikten sonra sorumluların haberi

olur. Sonraki yıllarda sol içinde yaşanacak çatışmalarda da benzeri yaşanmıştır. Genellikle “filancaya saldırın, öldürün” diye yukardan emir gelmez. Yaşanılan gergin ortamın sonucunda alt ilişkilerde olan olur, yukarının daha sonra haberi olur.

AYÖD konusunda açıkça haksız durumdaydık, yapılması gerekirdi. Hatalıysak sonuçlarını sineye çekmemiz gerekirdi, ulti-matom vermek daha büyük hataydı.

Nasuh’un İlker’e olan büyük düşmanlığı buradan kaynaklanıyor olsa gerektir. Bu düşmanlığı çirkin bir şekilde sonraki yıl yaşayacaktık.

Bu olayın bizdeki en önemli sonucu Necati ile İlker’in arasının fena halde açılması olacaktı.

Burada ailede yaşanan sosyalizasyonun devrimciler üzerindeki etkisini görebiliriz. İlker’in anne baba ve kardeşlerinde gerilimli bir durumda hemen uç noktalara gitmek, karşısındaki-ne ulti-matom vermek ama bir şey yapmamak genel bir özellikti. (Aynı yıl İlker’in ablasıyla evleneceğim için aileyi tanıyordum. Tahmin edilebileceği gibi kısa süre içinde ciddi anlaşmazlıklar yaşayacaktık.)

Ankara’da olsaydım içimizde yine gerilim yaşardık ama haksız konumda olduğumuzu kabul ettirebilirdim sanıyorum ve bu durumda da önce ulti-matom verip sonra da bir şey yapmamak durumuna düşmezdik. ulti-matom verince yapmanız, bunun için de yapabileceğinizden emin olmanız gereklidir. Bunu önceden düşünmek ve ona göre adım atmak gerekir.

Necati çok kolay ilişki kuran, her ortama girebilen birisiydi; bende eksik olan ne varsa onda vardı. Onda eksik olan ne varsa da bende bulunduğu için ikimiz birleşince neredeyse eksiksiz tek kişi olabiliyorduk. Örgütün oluşumunda büyük katkısı vardı. ODTÜ’yü bitirmek üzereydi ve geleceğe yönelik olarak sallantı başlamıştı. İlker ile yaşadığı sürtüşme ve ardından

Beylerderesi bu sallantıyı hızla sonuca götürecektir ve Necati altı ay kadar sonra her şeyi bırakacaktı.

Askere gitmiş olmanın sanırım tek yararı Beylerderesi'nin ardından iki kere yakınımaya kadar gelen yakalanmadan kurtulmam olacaktı. Üniversite bitiren, devlet memuru olarak çalışan, askere de giden birisinden silahlı mücadele örgütü kurucularından olması beklenmezdi.

Yeni arkadaşlarla birkaç kere ortak toplantı ve işbölümü yaptık, ayrıca tek görüşmelerimiz de oluyordu. TDAS'ı tümüyle kabul ediyorlardı ama sanki başka dünyaların insanları gibiydik. Bizim için teori güncel politik analizler için önemliydi. Teoriden hareket ederek mevcut durum analizi yapılır ve görevler belirlenirdi. Bu görevleri yerine getirebilecek durumda değilsek, nasıl hazırlanabileceğimizi konuşurduk.

Yeni arkadaşlar ise askeri konularda teknik olarak bizden oldukça iyiydiler ama bizdeki politik eylem anlayışı yoktu. Mesela İlker MHP'nin devletin saldırı gücü olarak ortaya çıkmasından hareketle silahlı propagandanın hedef belirlemesini yapıyordu, arkadaşlarda ise bu yönde bir analiz yoktu. Burada sorun analizin doğru ya da yanlış olması değildi, mesela bence devletin kişi ve kurumlarının hedef alınması da bu analize eklenmeliydi ama bu arkadaşlarda bu düşünce tarzı bulunmuyordu. Bizim için silahlı propaganda, politikanın bir çeşidiydi, onlar ise sadece silahlı mücadele olarak bakıyorlardı. Kime karşı, nasıl, ne zaman gibi sorulara cevap aramıyorlardı.

Ek olarak, İlker'in mevcut durum analizinden hareket ederek MHP'yi eylem hedefi olarak belirlemesinin belirgin rahatsızlık yarattığını görebiliyorduk. Silahlı mücadeleyi savunuyorlardı ama yapmak istemiyorlardı; çok konuşuyorlardı ama bir türlü harekete geçemiyorlardı.

Gizlilik konusunda oldukça dikkatliydi ve bu iyi bir

özellikti ama Mahir'in deyimiyile "illegalitenin çarkları pasifizm adına dönüyordu". Tek farklılık bunun teorik değil pratikteki pasifizm olmasıydı.

İlker ilk ortak toplantımızda (Yüksel Ankara dışında olduğu için genellikle ortak toplantılarda bulunmazdı, Necati ile birlikte üç kişi katılırdık) MHP'ye karşı Sivas, Malatya ve Maraş'ta eylem ve böylece politik çıkış yapılması gerektiğinden söz etti. Zamanı gelmişti, geç kalmamalıydık.

Bu kentlerdeki yapımızı bilmiyordum ama İlker'in anlatımıyla MHP ile sürtüşme hızla yükseliyordu ve eyleme geçerse iyi bir politik çıkış yapardık. Ben farklı görüşteydim; eylemlerin yapılması gerekirdi ama buradan politik çıkış beklemek doğru olmazdı. Eylem o kentler için önemliydi, yerelde büyük etki yaratırdı ama buradan ülke çapında politik çıkış beklemem gerekirdi. Böyle bir çıkış Ankara ya da İstanbul'da yapılabilirdi ama bunun için yeterli askeri güce henüz sahip değildik.

Diğer arkadaşların her iki yaklaşımdan da hoşlanmalarının nedeni eylem yapmak istememeleriydi. Askeri eğitimleri vardı, büyük bir hevesle değişik silahlı eylem çeşitleri üzerinde konuşturlardı ama somut eylemden uzaktılar. Politik analizden hareketle filan hedefe falanca alanda eylem zorunluluğu sonucuna varılması düşünce tarzlarına uymuyordu.

İlker ile Necati arasında yatışmış gibi görünen ama alttan süren anlaşmazlık son ortak toplantımızda patlayacak, Necati ağır eleştiriler yöneltecekti. Eleştirinin temeli değişik olaylarda İlker'in davranış tarzıydı, örnekler vererek gelişmiş bir kariyerizm saptaması yapacaktı.

Necati'nin eleştirisi sırasında müdahale etmeyi düşünmedim değil ama örnek verilen birkaç olayın tamamında Ankara'da değildim, dolayısıyla konuşabileceğim bir şey yoktu. AYÖD'deki olay çevresindeki gelişmelerde alınan tavır İlker

ve Necati'yi birbirinden oldukça uzaklaştırmıştı. Teorik eleştiri yoktu ama günlük olaylardaki tutum, kişilere yaklaşım tarzı apayrıydı. Buradan örgütsel ayrılık çıkmazdı, böyle bir yaklaşım da yoktu ama ikisi arasındaki ilişki hiç iyi değildi.

1975 sonlarında İlker'in psikolojik durumu fark edilebilecek kadar kötüydü ve Necati'nin eleştirisi nedenlerin en hafifi sayılırdı.

TMMOB'den ayrılıyordu ve burada sıkıntı içindeydi; nedeni ise 1971 öncesinde biraz aktif olan, ardından eski aktifliği kalmamış ama kendisini halen devrimci gören insanların geçmişlerini İlker'e karşı kullanmalarıydı. Bu nedenle "Benim yerimde senin çalışman gerekir aslında" derdi ama mühendis olmadığım için mümkün değildi. Mesele "şanlı geçmiş" ise benimki daha iyiydi ve bana karşı kullanabilecekleri bir şey yoktu.

1975'teki bu tür insanların yaklaşık yirmi yıl sonraki benzerlerinden önemli farkı, yükselen devrimci dalga içinde kendilerini iyi saklayabilmeleri idi. Bir işe girip çalış, aile kur, çocuk yap, ev al ve şu veya bu örgütte ama genellikle Devrimci Yol'da devrimci ol... TMMOB'nin dışında değişik alanlarda mesela öğretmen hareketinde ve sendikalarda bu özelliklere sahip çok insan vardı. 12 Eylül sonrasında yaşanan büyük dağılmada örgütlerde kalabalık yapan bu insanların da önemli payı vardır.

İlker TMMOB'deki bu tiplerle tartışıyordu ama fazla ileri gidemiyordu çünkü karşısındakiler sıkışınca hemen geçmişe sarılıyordu.

İlker özel hayatında da sıkıntı içindeydi. TMMOB'de iki kadınla yakınlaşması olmuştu, evlenmeyi düşünüyordu ama ailesi şiddetle karşı çıkmıştı. Kadınların birisinin boşanmış diğerinin boşanmak üzere olduğunu duymuştum ve aile bunu sorun yapmıştı. "Mühendis oğlumuz neden el değememiş kız

almıyor?” öyle değil mi... Babası beni de İlker’i etkilerim düşüncesiyle konunun içine çekmeye çalışırdı ama yaşamazdım. Çocuk yaştan başlayarak sert çatışma yaşamış birisi olarak aile ilişkim farklıydı. Benden üç yaş büyük birisiyle evlenmeme karşı çıkmışlardı, ben de “Fikrinizi sormuyorum, haber veriyorum” demiştim. Farklı bir çocukluk ve aile sosyalizasyonu yaşamış olan İlker’e aynısını yapmasını söyleyemezdim. “Kararını ver, kimin ne söylediğine de aldırma” diyemezdim çünkü ailesi hayat çizgisini belirleyemiyordu ama etkiliyordu.

Toplumun çok sayıdaki özelliği ailede yansır. Toplumu değiştirmek isteyenlerin aileleriyle aralarına mesafe koyması gerekir. O dönemde “öncelikle aileyi örgütlemek” gibi saçma bir belirleme ön plandaydı. Bu tür ilişkilerde örgütlemek istediğiniz genellikle sizi örgütler. Hele de halkın değer yargılarına fazlasıyla önem vermek, bunları neredeyse onlardan fazla savunarak daha kolay örgütlenme yapılacağını sanmak hastalıklı bir davranıştı. Bu toplumdaki çıkmış, orada sosyalize olduktan sonra devrimci harekete giren insanlar, toplumdaki hakim değer yargılarını da birlikte getiriyor ve bunları değiştirmeyi düşünmek bir yana, toplumla ters düşmemek adına daha fazla savunuyorlardı.

Evlenip boşanmış kadınla evlenmek kabul edilemezdi çünkü genel değer yargısına göre bakirelik kutsaldı; bu yoksa başka ne olduğu önemli değildi.

Daha sonra “karışsa mıydım” diye de düşünmedim, böyle yapsaydım durum daha kötü olurdu. Bu konularda sekte birisiyim ve bunu iyi bir özellik olarak belirtiyorum. Anne-baba ve diğer akrabaların insanın hayatına sürekli karışmasına, yönlendirmeye çalışmasına sinirlenirim, kestirip atarım. Bu yöntem farklı bir aile sosyalizasyonu yaşamış insanları büsbütün strese sokardı.

1976 YILI VE ÖRGÜTÜN YENİDEN KURULMASI

İlker sosyalist harekette MHP'nin yeni işlevine dikkat çeken yazısını bitirdi, ısrarla isteyerek diğer arkadaşlardan otomatik silahı aldı ve Hasan Basri ile birlikte ben İstanbul'da iken gitmişler.

Bir süre sonra beklenmedik bir haber radyoda ve gazetelerde yer aldı: Malatya'da İlker Akman, Hasan Basri Temizalp ve Yusuf Ziya Güneş adlı kişiler üç bekçi ve polisi öldürerek kaçıyordu. Üçüncü ismi tanıımıyordum, adını da ilk kez duyuyordum. Beklenmedik bir şey olmuştu ve dahası yakalanan olmadığı halde isimlerin bilinmesi garipti.

Malatya'da ne olduğunu tam olarak bilmiyoruz. Muhtemelen şöyledir: olay Hükümet Meydanı'nda oluyor. Gece geç saatlerde üç kişiden kuşkulunup kimlik soruyorlar. Kimliklerini veriyorlar, ardından karakola götürmek isteyince ateş açıp kaçıyorlar, kimlikler kalıyor.

Beylerderesi olmadan önce kaldığım ev basıldı. İlker'in öğretmen ablasından okul aracılığıyla evi bulmuşlardı, İlker'i arıyorlardı, benimle ilgilenen yoktu. Hemen ardından Beylerderesi'nde İlker, Hasan Basri ve Yusuf Ziya'nın çatışma sonucu ölümleri yaşanacaktı.

Burada dört önemli konu üzerinde durulması gerekir.

Birincisi; hayat birdenbire bitiyor. Hiç birimiz fazla yaşayacağımızı düşünmüyorduk. Bu nedenle hüznülenmek söz konusu değildi, bu mücadele tarzını seçenler genellikle fazla yaşamıyordu. Kısa süre öncemizde Kızıldere örneği vardı. Yine de daha ilk adımda ağır kayıp vereceğimizi beklemiyorduk. İlker'in yakın çevresinin tepkisi ilginçti, şöyle ki: Mahir Çayan'ın, Deniz

Gezmiş'in ve diğer isimlerin kahramanca ölmelerini konuşmak nispeten kolaydı ama aynı şeyin yakınlarının başına da gelebileceğini kimse düşünmemişti. Teorik olarak mümkündü ama pratikte ihtimal verilmiyordu, beklenen bir ölüm değildi ve büyük şok yarattı.

İkincisi; Beylerderesi'nden bağımsız olarak kısa süre sonra Necati yakalandı. İstanbul'da hatırladığım kadarıyla henüz isim olarak ortaya çıkmamış MLSPB'de Ömer Çimeken'in de yakalandığı operasyon onlarla bağlantısı olan Necati'ye ve başka birkaç arkadaşına sıçramıştı. Buradan ağır bir darbe yiyebilirdik ama hiçbir şey çıkmadı. Daha sonra konuştuğum Necati büyük şansını anlatacaktı. O yıllarda emekli albayların MİT'te sorguya katılması olağandı. Necati ile aynı apartmanda oturan ve onu çok seven böyle bir albay sorgusuna giriyor. Gözleri bağlı ama adamı sesinden tanıyor. "Bir şeyler söyle de yazalım. Sana vurunca oğluma vurmuş gibi oluyorum, beni bu duruma düşürme" diyor. Necati de uygun bir ifade veriyor.

Kısa süre sonra Necati sessizce çekildi, devrimci politik mücadeleyi bıraktı, başka bir hayata gitti. Yaklaşık 25 yıl sonra telefonla görüştüğümde aynı durumdaydı. O zamandan tanıdığımız bazı isimlerle görüşüyordu ve anladığım kadarıyla zihinlerinde hayatlarının belirli bir bölümünü kapatmak konusunda birbirlerine benziyorlardı. Kimseyi suçlamıyorlar, o dönemi de konuşmak istemiyorlardı.

Üçüncüsü; Yurtdışı Grubu'ndan ayrıldık. Beylerderesi'nden sonra yaşadıkları korkuyu yüzlerinden okumak mümkündü. Başka insanların ölümünü konuşmak kolaydı ama ölüm yakına gelince tutum farklı oluyordu. Hemen Devrimci Yol ile ilişki kurdular ve bildiğim kadarıyla da dağıldılar. İşbölümü gereği devrettiğimiz bütün ilişkileri kolayca geri aldık.

Dördüncüsü; İlker ile ilgili olarak yürütülen çirkin kam-

panyaydı. Yurtdışı grubu Beylerderesi'nde hayatını kaybedenlerin yapı olarak bizden ayrı olduklarını yayıyor, Devrimci Yol'dan MLSPB'sine kadar değişik örgütler de memnuniyetle bunu kullanıyordu. Gerekçe, eylem konusunda benimle İlker konusundaki farklılıktı.

Beylerderesi sosyalist harekette şok etkisi yaratmıştı ve anılan örgütler de bu etkiyi hafifletmek için hayatını kaybedenlerin kendi başına bir grup olduğunu yaymaya çalışıyordu.

Burası önemli değildi, üzerinde durmadık. Kısa sürede iddialarından vazgeçeceklerdi.

"İlker şizofreniydi" belirlemesi ise neredeyse bütün ülkeye yayılacaktı. Çıkış yeri TMMOB idi. Önemli bir üniversiteyi bitirip mühendis olmuş bir insanın silahlı mücadeleye yönelmesi ancak psikolojik sorunlara sahip olmasıyla açıklanabilirdi. Hasan Basri de aynı konumda olmasına karşın onunla ilgili böyle bir iddia söz konusu değildi. Hasan Basri'nin TMMOB ile ilişkisi olmamıştı, iddianın çıkış kaynağı belliydi.

Bundan daha önemlisi aynı iddianın Nasuh Mitap aracılığıyla yayılmasıydı. Sosyalist harekette yıllarca değişik çirkinlikler yaşadım ve duydum ama bu kadarını görmedim. Yazılı bir şey yoktu ve zaten olamazdı, açıkça da konuşulmuyordu ama bilinen dedikodu mekanizmasıyla yayılıyordu. Bir eyleme ve örgüte karşı olabilirsiniz ama insan bu kadar düşmemelidir.

Devrimci Yol'dan değişik isimlerin geçmişi anlattığı ve bizi sürekli eleştirdiği kitaplardaki söyleşilerde bu olayla ilgili tek kelime yoktur. Özellikle Ankara kadrosunun bilmemesi mümkün değildir, hatırlamak istemiyorlar, yaptıkları çirkinliği kendileri bile unutmak istiyor.

Beylerderesi küçük bir kesim dışında örgütte çekingenlik değil daha fazla militanlık yaratmıştı ama yapının yeniden düzenlenmesi, bir bakıma yeniden kurulması gerekiyordu. Çok sa-

yıda gelişme üst üste gelmişti. Necati hiçbir olumsuzluk yapmadan çekilmiş, Yurtdışı Grubu ile ayrılık yaşanmış, Maraş dışında İlker ve Hasan Basri'nin sorumlu olduğu alandaki örgütlenme çökmüş ve ağır kayıp verilmişti.

Öncelikle yapılması gereken tümüyle deşifre olmamın uzun sürmeyeceği Ankara'dan gitmek ve Genel Komite'nin yeniden kurulmasıydı. Rıza askeri eğitimden dönmüştü, bir başka isim Süleyman idi; Yüksel ile birlikte dört kişi yeni Genel Komite'yi oluşturacaktık. Yüksel bu iki ismi tanımadığı için dikkatli ama seri davranarak ilişkileri kurmak gerekiyordu.

Süleyman ile ilgili daha fazla bilgi vermeyeceğim. İyi araba kullanan, politik düzeyinin iyi olmasının yanı sıra askeri olarak da yetkin birisiydi. Birlikte yaptığımız eylemler ortaya çıkmadı, başka nedenle hapse girip çıkacaktı.

1976 ilkbaharında örgüt yeniden kurulmuştu ve yapılan karşı propagandaya rağmen Beylerderesi'nde hayatını kaybedenlerin bizim insanlarımız olduğu genel kabul görüyordu. TDAS gittiği yerde örgütlenme yaratıyor, duymadığımız yerlerden ilişki kurulması için istekler geliyordu.

İstanbul'a taşındım ve ekonomik sorun bütün ağırlığıyla üzerimize çöktü. O güne kadar çalışanların maaşlarıyla idare etmiştik ama artık mümkün değildi. İşten çıkmıştım, yeniden iş bulabilirdim ama hem çalışıp hem devrimcilik yapmak artık mümkün değildi. Tek çare soygundu ama hiç tecrübemiz yoktu. Bu nedenle ilk olarak kolay bir yer seçtik, çıkan miktar düşüktü ama önemli olan ilk tecrübenin kazanılmasıydı.

Eylem kadrosuyla örgütlenmede çalışacak kadroyu ayıran anlayışımız tutuyordu. Şoför bulmak o dönemde oldukça zordu ama İstanbul'daki bölge çalışmaları üzerinden bulunabiliyordu.

Bu arada Devrimci Yol'un yayınladığı "Türkiye Devriminin

Acil Sorunları Üzerine Birkaç Söz” broşürü elimize geçti. Değişik konularda çok eleştiri okumuştum ama bu kadar saçmasını görmemişim. “Sürekli bunalımdan söz ediyorlar, acaba bunalım mı geçiriyorlar” gibi sözlerle dolu bir yazıydı, açık bir rahatsızlık göstergesiydi. Ankara’da Basın Yayın Yüksek Okulu’nda Rıza ve Süleyman’ın da katıldığı TDAS temelli bir seminer yaptık. Nasuh Mitap ve diğerleri tam kadro katılmışlardı ama hiç birisi konuşmamıştı. Bu broşüre karşı birkaç ay sonra “Eleştiriler Üzerine” yazısını yazacak ve ağır bir dil kullanacaktım.

Bu arada İlker’in Mevcut Durum ve Devrimci Taktiğimiz yazısını gecikerek de olsa basıp dağıttık.

Örgütün yeniden kuruluşu tamamlanmış, gerekli ayrılık yaşanmış ve yola devam ediyorduk. Bu yılın ikinci yarısında üç önemli gelişme yaşandı.

Birincisi; kadınların örgütteki rolünün belirginleşmesiydi. Bütün örgütlerde kadın vardı ama sorumlu düzeyde bulunmazlardı. Sözlü veya yazılı olarak böyle bir yasak yoktu ama kadınlar geri planda kalırdı. Bizde ise farklı bir durum vardı. İstanbul iki bölgeye ayrılmıştı ve ikisinin de sorumluluğu kadınlara verilmişti. Ankara’da Ömür vardı ve sonraki yıllarda bu anlayış gelişerek olmasa bile daralmadan sürecekti.

Bunu kadın haklarını savunmak ya da kadınlar için pozitif ayrımcılık temelinde yapmıyorduk. Bizi ilgilendiren örgüt çıkarıydı. Eğer bazı kadınlar erkeklerden daha yetenekliyse, gelişmelerinin önünü kesmezdik, sorumlu olurlardı. Bu konuda tek örnek dışında erkeklerin tepki gösterdiğini görmedim ve duymadım. Tek aykırı örnek İstanbul’da Rumeli yakasının sorumlusu olan kadının “biryantin Cemil” olarak anılan eşinin bana düşman olmasıydı. Sorunun temelinde kendisini eşinden daha aşağıda hissetmesi yatıyordu ve bu da ülkemizdeki tipik erkek profili için anlaşılabilir bir örnekti.

Özellikle başlangıçta insanların ne olup ne olmadıklarını yeterince bilemezsiniz; sorumluluk verilen kadınlar konusunda yanılabiliriz de, ama böyle olmadı. Yüksek performans gösterdiler. Burada İstanbul'daki sorumlulardan birisi olan ve bir dönem sosyalist hareketin en tanınmış kişisi durumuna gelen Belma Gürdil'in özellikle anılması gerekir.

Kadro değil sempatican durumundaki kadınlarla ilgili bir örnek ise Hasan Basri'nin nişanlısı Sevil'dir. Eylem kadrosundan bir arkadaşla aralarında yakınlaşma oluyor, evlenmeye karar veriyorlar. Henüz 1976 yılındayız, Beylerderesi'nin üzerinden bir yıl bile geçmemiş. Hiç kimse ne itiraz etti ve ne de bir takım belirlemelerde bulundu. Daha sonra çok sayıda örgütte benzer bir ilişki yaşandığında büyük sorunlar çıktığını, en azından huzursuzluk yaşandığını duyacaktım. Bu örgütlerde olağan uygulama kadın ve erkeğin birliktelik kurmak için örgütten izin almasıymış, bizde böyle garip şeyler yaşanmadı.

Kadınları silahlı eylemlere sokmuyorduk. Bunun nedeni "yapamazlar" anlayışı değildi, alanlarında tek oldukları için fazlasıyla dikkat çekerler ve bölge çalışmalarında rahat hareket edemezlerdi.

Kadınların örgütteki durumu bizim hakim toplumsal normlara karşı çıkışımızla ilgilidir. 1970'li yılların Türkiye'si bugünkünden daha fazla erkek toplumuydu, kadınların varlığına itiraz yoktu ama ön planda olmaları garip karşılanıyordu. Nitekim sayıca bizden oldukça fazla örgütlerde bile ön planda kadın görülüyordu. Bunun göstergelerinden birisi az ya da çok hemen her örgüte yönelik polis operasyonlarında yakalananların gazetelerdeki fotoğraflarıydı. Özellikle bizde fotoğrafta çok kadın vardı.

Kadınlar örgütte kendilerini rahatça ifade edebildikleri, yetenekleri oranında yükselebildikleri için sonraki yıllarda ka-

dınların ezilmesiyle ilgili tartışma yaşamadık. Toplumsal olarak böyle bir tartışma doğruydı ama örgüt içinde örnek gösterilemezdi.

1976'nın ikinci yarısında sürekli olarak yeni ilişkiler çıkıyordu. TDAS'ın inisiyatifimizle ya da haberimiz olmadan bir bölgeye ulaşması yeni ilişkiler için yeterliydi. Rıza ve Süleyman Ankara ve çevresiyle ilgilenirken ben İstanbul'daydım. Bu kentte iyi bir kadro oluşturmamız gerekiyordu. Öğrenci hareketindeki ilk önemli ilişkilerimiz Devrimci Yol'un yoğun deşifre etme kampanyasıyla karşılaşmıştı. Ankara ve İstanbul'da gelişmemiz bu örgütle sürekli sürtüşme içinde gerçekleşecekti. Karadeniz bölgesiyle Antakya'ya Yüksel gidecekti.

Antakya'daki ilk ilişkiler sosyalist harekette az rastlanan ve belki de sadece bizim karşılaştığımız bir gelişmeye yol açacak ve yabancı bir istihbarat örgütünün (Muhabarar) elemanı aramıza girecekti.

Polisin devrimci örgütlere sızmaya çalışması devrim tarihinde sürekli görülen bir uygulamadır. Bolşevik devrimi sırasında Çarlık polisinin gelişmişliği ve gayretle çalışması dönemin çeşitli kitaplarında okunabilir. Okrana adlı gizli polisin Rusya sosyalistleriyle ilgili ayrıntılı raporları ve aralarına sızdırdığı elemanları vardı.

Türkiye sosyalist hareketinde de farklı bir gelişme olması düşünülemezdi. MİT'in değişik örgütlere eleman sokmaya çalıştığı biliniyordu. THKP-C örneğinde İlyas Aydın'ın adı öne çıkmıştı. Madanoğlu davasında bir MİT elemanı mahkemede gerçek görevini açıklayacaktı. Bu çevrenin iç raporları cunta örgütlenmesine kanıt amacıyla yürütülmüştü.

Aynı şekilde değişik devrimci örgütlerin 12 Eylül sonrasındaki mahkemelerinde de gizli servis elemanlarının varlığı görülecekti.

Burada “devrimci örgütlere polisler sızıyor, başarısızlığın nedeni budur” gibi bir belirleme anlamsızdır. Polis içinde yer aldığı örgüte zarar verebilir ama devrimi engelleyemez. Tarihte polis devrim yapan bütün partilere girebilmiş, zarar da vermiştir ama sonuçta çöken bir düzeni kurtaramamıştır. Polis sızmasına karşı dikkatli olunması ve muhtemel bir sızmayı da her şeyin belirleyicisi olarak görmemek gerekir.

Bizim durumumuzda farklı olan başka bir ülkenin (Suriye) gizli servis elemanının örgüte girmesiydi. Böyle bir ihtimali hiç düşünmemiştik. Suriye’nin yıllardan beri Hatay’ı kendisinin parçası olarak gördüğünü duymuştuk ama bu alandaki Muhabarat faaliyetinden haberimiz yoktu.

Küçük bir ülke olan Suriye’nin küçüklüğüyle orantısız bölgesel gücünün önemli bileşenlerinden bir tanesi SSCB ile yaptığı ittifak ise, diğeri de komşu ülkelerde gösterdiği istihbarat faaliyetiydi. Muhabarat farklı örgütlere sızar ve bunları Suriye’nin çıkarları doğrultusunda yönlendirmeye çalışırdı, nitekim Lübnan’da ve Filistin örgütleri içinde de Muhabarat uzantıları ortaya çıkacaktı. Sonraki yıllarda görebildiğimiz kadarıyla Muhabarat ve MİT Hatay’da hem birbiriyle mücadele içindeydi hem de bir oranda iç içe geçmişti.

Suriye’deki Baas partisi iktidarının kendisini “Nasır sosyalizmi” örneğindeki gibi sosyalist gördüğünü, bu nedenle de islamcı ya da milliyetçi örgütlere değil de sol örgütlere sızmayı tercih ettiğini eklemek gerekir.

Aramıza sokulan Muhabarat elemanı Mihrac Ural başlangıçta herhangi bir zarar veremedi, böyle bir konumu yoktu. 1977’de önce Yüksel’in ardından da Antakya’ya sorumlu olarak giden Ömür’ün ölümüyle elemana hızlı yükselme yolu açılacaktı. Benim yakalanmamın ardından ise meydan büyük oranda boşalacaktı.

Konuyla ilgili gelişmelere, 1980 sonrasında Muhabarat ile ilişkinin açık olarak ortaya çıkmasına, 2008-2013 arasındaki kamuoyuna açık olarak yapılan geçmişe yönelik değerlendirmeye ilgili eleman ve küçük çevresinin örgüt tarihinden tasfiyesine ilişkin bilgi kitabın sonraki bölümlerinde verilecektir. Örgüt tarihinin örgüt sona erdikten sonra da sürebilmesinin bize özgü örneği burada görülecektir.

Aynı yılın sonunda ilk örgütsel ayrılığı yaşayacaktık. İlk diyorum çünkü Yurtdışı Grubu'ndan ayrılık bizi hiç etkilememiş, kısa sürede unutulmuştu. Ayrılık konusu sonraki yıllarda da tartışması sürecektir olan halk savaşıyla ilgiliydi. Başka örgütlerde yaşanan çok sayıda ayrılık gibi pratik bir konudan başlamış ve hızla teorik düzeye yükselmişti.

Pratik konu, İstanbul'da elde edilen fazla olmayan paranın öncelikle nereye harcanması gerektiğiyle ilgiliydi. Ankara'da Rıza ile Süleyman arasında yükselen sürtüşmeyi biliyordum. Rıza öğrenci hareketiyle fazla uğraşıldığından şikayetçiydi, belirli sayıda insanla kırsal alana yönelip halk savaşını hazırlamak gerekiyordu. Yüksel de aynı görüşteydi.

O zamanki düşüncemize göre sonuçta halk savaşına yönelecektik ama bence henüz erkendi. Mahir Çayan'da da önce şehir gerillasını yaratma aşaması vardı, ardından şehir gerillasının geliştirilmesi ve kır gerillasını yaratma aşaması geliyordu. Şehirde yapılacak bir-iki eylemin daha ileriki aşamaya geçiş için yeterli olacağı düşüncesinde değildim. Ekonomik kaynağı başka ihtiyaçlara harcadık, Yüksel bundan hiç hoşlanmadı ama keskinleşen çelişkide önce eylem kadrosunun yanında yer almayı tercih edecektim.

Beylerderesi'nden sonra örgüt yeniden kurulmuş, Devrimci Yol'un "eleştiri" yazısına cevap yazılmış, ilişkilerde belirgin yayılma sağlanmıştı; artık bu şekilde devam edemezdik, bir

çıkış yapmamız gerekiyordu. Bu çıkışın ardından kırsal alana yönelmek gerektiğini düşünmüyordum, bir süre daha şehirlerde kalacaktık.

Birkaç ay karar vermeden bekledim, aslında İstanbul'un yoğun işlerinden bir süre ayrılp Ankara'da bulunmam ve kişisel yanı ağır basan çelişkiyi olabildiğince törpülemem gerekirdi; olmadı. Rıza ve Yüksel politik bir çıkış yapılmasını savunuyordu, Süleyman ise bir süre daha öğrenci hareketine ve benzeri örgütlenmelere ağırlık verilmesini... Bu çerçevede küçük silahlı eylemler de yapıyorlardı.

Bugünden geçmişe bakıldığında bu ayrılık engellenebilir miydi, buna kesin olarak "evet" diyemiyorum. Her durumda olmaması için daha fazla çaba harcanabilir ama sonuçta yine gerçekleşebilirdi. Sonuçta bende de politik çıkış yapılması gerektiği düşüncesi ağır bastı, iki kişi arasındaki zıtlaşma da iyice artmıştı. Örgütü önemli oranda bölen büyük bir ayrılık olmadı ama önemliydi çünkü eylem kadrosunun önemli bölümünü kaybetmiştik. Ayrılanlar bir süre sonra Devrimci Savaş adıyla ortaya çıkacaktı.

Burada silahlı mücadeleyi savunan örgütlerde şu veya bu nedenle başlayan çelişkilerin neden hızla ayrılığa gittiği sorulabilir. Her durumun ayrıca incelenmesi gerekmele birlikte şöyle bir saptama yapılabilir: THKO ve THKP-C örnekleri bize küçük bir güçle büyük etki yaratılabileceğini göstermiş ve bu da sonrakilerin gözlerini kamaştırmıştı. Büyük etki yaratıldıktan sonra ne olacaktı, nasıl devam edilecekti; yeterince açık değildi. Gelişim çizgisi konusunda TDAS'ta Kesintisiz Devrim II-III'dekinden farklı olarak klasik politik kitle çalışmasına daha fazla önem verilmesi gerektiği vurgulanmıştı ama hayat bizi sürekli olarak silahlı eylem yönünde itiyordu. Sonraki aylarda da buna yeterince karşı koyabildiğimizi söyleyemem. Özellikle 1977'de yine ağır kayıp verdiğimiz politik çıkış yapıldıktan sonra teori-

de savunduğumuzla pratikteki çizgimiz arasındaki açığı artıracaktı.

O günden bu satırların yazıldığı bugüne kadar 43 yıl geçti ve o yıllarda –sadece biz değil başka gruplar da- halk savaşını teoride savundular, pratikte yapamadılar. Bazıları başarısız teşebbüste bile bulunamadı, sadece konuşmakla ve savunmayanları suçlamakla yetindi. Önemli olan Mahir Çayan ile Che Guevara'nın halk savaşını anlayışını bir türlü yapamıyor ve hatta teşebbüs bile edilemiyor da olsa savunmaktı. Bir türlü yapılmayan teorinin savunulması insanları rahatlatıyor olsa gerek.

Aynı konudaki çelişki yeni görünüşler altında sonraki yıllarda da sürecekti.

1976 sonunda bir grup arkadaş Maraş'ta Hamdullah Erbil'in ailesinin kullandığı yaylanın bulunduğu yerde Rıza denetiminde kısa bir askeri eğitim yaptı. İstanbul'da işlerimin olması nedeniyle katılamadım. Daha sonra Ankara'da kısaca gördüğüm Hamdullah hayal kırıklığı yaşıyordu. “Kadın (Ömür’ü kastediyordu) dışında kimse dağda yürüyemedi” diyordu. Hemen sonra Hamdullah Devrimci Savaş ile birlikte davranacaktı.

Kent hayatından gelen insanların dağda yürümekte zorlanması normaldi aslında ama anlaşılabilir kırım gerillasıyla ilgili yaratılan beklenti fazlasıyla büyüktü.

1977-1979 YILLARI

Aralarında büyük kentlerin yanı sıra küçük yerleşim birimlerinin de bulunduğu –hatırladığım kadarıyla- 17 yerde ardi ardına birkaç gece zamandaş sayılabilecek bombalama ve ek olarak da büyük bir eylem yapacaktık. İki önlem almıştık: örgütlü olduğumuz küçük yerlerde değil de, yakın yerlerde eylem yapacaktık. Bir de büyük kentler dışında eylem yapılacak yerlerde deşifre olmuş isimler birkaç gün buldukları yerde kalmayacaklardı. Kadroların mümkün olduğunca legalde kalması, rahat çalışabilmesi için bu tedbirleri almıştık.

Eylemlerin 26 Ocak Beylerderesi'nin yıldönümüne yakın günlerde yapılması planlanmıştı ve iki yer dışında başarıyla tamamlanacaktı. Bu iki yerde bir yıl öncekine benzer biçimde eylem için adım atacak ve ağır kayıp verecektik.

Yüksel Trabzon'da saatli bomba hazırlarken patlama sonucu hayatını kaybedecek, birisi ağır olmak üzere birkaç kişi de yaralanacaktı.

Bu kayıp beni Beylerdere'sindekiinden daha fazla etkiledi diyebilirim. Malatya'da ters tesadüf ve ardından çatışma vardı; Trabzon'da ne olduğunu bilmiyordum ama dışarıdan müdahale olmadığına göre ağır kaybımızın nedeni tümüyle bizim hatamız olmalıydı.

Trabzon'da bombanın hazırlanırken patlamasının nedenini yaklaşık 25 yıl sonra iki elini ve bir gözünü kaybeden kişiden Almanya'da öğrenecektim. Daha sonra hafif yaralanan bir başka kişiye de ulaştık, anlattıkları birbirine uyuyordu. İnanılmaz bir hataydı ama yapılmıştı: Yüksel içinde fünye olan dinamitleri daha iyi patlaması için kordonla sararak sıkıştırıyor...

Bunu öğrendiğim zaman, “iyi ki saatli bomba yapmanın

da öğretildiği askeri eğitime katılmamışım” diye düşünmüştüm. Bende de tehlikeli bir özgüven oluşabilir ve bu da ölümlen kazaya yol açabilirdi.

Askerlik yapan çok sayıda insan gibi ben de silahlı eğitim görmemişim. Askerlik silahlı mücadelede bana teorik eğitimin önemini daha iyi göstermişti diyebilirim. Silah ve patlayıcılarla eğitim teorik ve pratik olarak ikiye ayrılır. Patlayıcı –örneğiniz- de dinamit- nasıl patlar, önce bunun bilinmesi gerekir. Her patlayıcı için ateşleyici gerekir, dinamit için de bu ısıya ve basınca hassas fünyedir. Bunu bilen kişi içinde fünye olan dinamit lokumunu sıkıştırır. Patlayıcının yapısına göre değişen ateşleme mekanizması olmadan tehlike yok sayılır. Bunun bir örneğini yıllar sonra Almanya’da görecektim.

İkinci Dünya Savaşı sırasında müttefik uçaklarının attığı çok sayıda bombanın bir bölümü patlamamıştı ve yerin birkaç metre altında duruyordu. Bu bombalar genellikle inşaat nedeniyle bulduklarında önce çevre boşaltılır, ardından bombanın çevresi kazılıp genişletilerek uzaktan görmeyi ve müdahaleyi sağlayacak aletler yerleştirilirdi. Kritik aşama ateşleme mekanizmasının bombadan ayrılmasıydı ve bunun için genellikle basınçlı su kullanılırdı. Ayrılma işlemi tamamlanınca bomba tehlikesiz duruma gelir ve bazen 500 kilo ağırlığındaki patlayıcı uygun bir yerde birkaç gün sergilenirdi.

Örgütün dört kurucusundan ikisi ölmüş, birisi başka bir hayata gitmiş ve o kadrodan tek kişi kalmıştım. Yüksel’in ölümü büyük kayıptı.

Ankara’da Rıza ile birlikte üç kişinin eylem amacıyla araba kaldırmaya çalışırken yakalanması ise, “askeri eğitim eylem tecrübesinin yerini tutmaz” belirlemesini doğruluyordu. Eylem yapılacak yerdeki hedefi o alandaki kadro belirlediği için ne yapacaklarını bilmiyordum ama silahlarından anladığım kadary-

la önemli bir yeri kurşunlayacaklardı. Eylem için düz kontakla araba kaldırmaya çalıştıklarında muhtemelen ihbar sonucu polis tarafından çevriliyorlar. Rıza yakalanacağı zaman elindeki el bombasının pimini çekiyor, patlamada çok sayıda polis yaralanıyor, Rıza da bir gözünü kaybediyor.

Polis ilk kez görülen bu tür bir eylem karşısında o kadar şaşırılmıştı ki, yakalananlar sorguya alınmadan doğrudan savcılığa çıkarılıp tutuklanıyordu.

Önceki yıl İstanbul'da yapılan soygunlar öncesinde çok sayıda arabayı aynı yöntemle çalıştırıp götürdüğümüzde hiç açık vermemiştik. Bunun belirleyici nedeni, araba kaldırmadan önce bölgede istihbarat yapmamız, polisin pek uğramadığı alanları bulmamızdı. Arabanın kaldırılması, başka arabadan sökülmiş plakanın takılmasıyla diğer eylem arasında en az bir gün olurdu. Eylemi sıkıştırıp acelele getirmeye gelmezdi.

Yüksel, Rıza ve ben çok sayıda yerleşim biriminde bombalama ve ek olarak daha büyük bir eylemle politik çıkış yapmak için karar almıştık ama ilk adımda bir kişi ölmüş, diğeri yakalanmış, örgütte o yıllarda zor bulunan şoför kalmamış, birkaç silahımız gitmiş ve büyük eylemi de yapamamıştık.

İlk olarak Ankara'da gazetelerde "pimi çaktı, teslim oldu" başlığıyla yer alan, sansasyonel olmakla birlikte amacına ulaşmayan eyleme sözlü olarak bile sahip çıkmadık. Anladığımız kadarıyla yakalananların herhangi bir örgütle ilişkisi kurulamamıştı. Nitekim yakalanan iki kişi birkaç ay sonra tahliye olacak, Rıza hapishaneden kaçmaya çalışırken yakalanacak, daha sonra ceza alacaktı.

Bu durumda öncelikle yapamadığımız büyük eylemi yapmamız gerekiyordu. Bunu Ulaş Bardakçı'nın ölüm yıldönümüne yakın günlerde, 19 Şubat civarında Ankara'da Topraklık Ülkü Ocakları baskınıyla gerçekleştirdik. Beklediğimiz oranda büyük

eylem olmadı, ek olarak otomatik silahın iki kere tutukluk yapması nedeniyle kayıp vermektense de zor kurtulmuştuk.

Eylemlere –Ankara’daki ilk eylem hariç- örgüt imzasıyla (Halkın Devrimci Öncüleri) sahip çıktık. Beklediğimiz gibi olmasa da örgüt adıyla politik çıkış yapmıştık.

Silah durumumuz tam bir rezaletti, silahlı mücadele örgütünün doğru dürüst otomatik silahı yoktu ve öncelikle bu sorunun çözülmesi gerekiyordu.

Bu arada Turgutlu’ya gidip orada Mahir Çayan’ın görüşlerini savunan yerel bir grupla görüştüm. Beklediğim gibi, politik çıkış yapmıştık ama eylemler beklediğimiz etkiyi yaratmamıştı, daha büyüklerini bekliyordardı.

İstanbul’a gittim, büyük para aldığımız bir iş yaptık. Bu paranın bir bölümüyle iyice ihtiyaç haline gelen yeni evler tutarken, büyük bölümüyle silah aldık. Artık her bölgede otomatik bir silah ve iki iyi tabanca vardı. Para işinin İstanbul dışında yapılmaması gerektiğini bölgelere iletmiştim. İstanbul’da iyi bir eylem kadromuz vardı, bölgelerdeki çalışma sayesinde Ankara eyleminde tutuklanan arkadaşın yerine başka şoför de bulmuştuk; küçük yerlerdeki gibi açık verme ihtimalimiz yüksek değildi.

30 Mart için bu sefer kesin sonuç verecek büyük eylem yapmayı planlıyorduk. Hükümet ortağı olan MHP’nin üç bakanlığı vardı: içişleri, sağlık ve milli eğitim. Bakanlık binalarını içerden bombalayacaktık. Bu eylemi iyi akıl ettiğimi söyleyebilirim, yapılması hem zor değildi hem de büyük ses getirecekti. Ankara’ya gidip Ömür ile konuştum. Üç bakanlığın binalarına gidip saatli bombanın bırakılması için uygun yer bulacaktı. Üst katlardaki tuvalet benzeri yerler en uygunuydu. Amacımız memurları öldürmek değil, belirli bir ismi temsil eden binaydı. Bu nedenle üst katlarda az kullanılan bir yer olması uygundu.

Ömür binalara gitti, içişleri bakanlığına girmek mümkün değildi. Diğer iki hedeften de birisini eledik, tek yer de aynı etkiyi yaratırdı. Ömür'e İstanbul'da bir telefon numarası verdim ve tabii bunun İstanbul Ticaret Odası santralı olduğunu söylemedim. Oradaki arkadaşı arayıp kararlaştırdığımız bir-iki cümleyi konuşacak, biz de eylemin yapıldığını anlayıp gazetelere telefon ederek üstlenecektik. Ömür askeri eğitime de katıldığı için saatli bomba yapımını biliyordu, gönlüm rahat İstanbul'a döndüm.

Eylemi önceden yaptığımız gibi bildiriyle de üstlenecektik ama gazetelere telefon ederek üstlenmek zamanın tipik propaganda şekliydi. Silahlı mücadele örgütünün propagandasının esas olarak buna dayanmaması gerekirdi ama ne kadar dağıtırsak dağıtalım bildirinin ulaşacağı kitle oldukça az, gazeteleri okuyanlar ise karşılaştırmayacak kadar fazlaydı. Başta Hürriyet olmak üzere gazeteler aleyhimize yazıyordu ama hangi eylemleri üstlendiğimizi de duyuruyorlardı.

Eylem günü İTO telefonunu kaç kere aradım, hatırlamıyorum. Eylemin yapılmış olması gerekirdi ama telefon gelmemişti. Sıkıntıyla Taksim'e gidip akşam çıkan ertesi günün gazetelerini beklemeye başladım. Kesinlikle bir şey olmuştu...

Birinci sayfada haberdirdi: Ankara'da bir evde patlama sonucu Ömür Karamollaoğlu ölmüş, bir kadın (Arzu Sayman) yaralanmıştı.

Nedir bu, hiçbir yorum yapamadım. Ne zaman önemli olduğunu düşündüğümüz bir eylem yapmaya kalksak ağır kayıp veriyorduk. O günlerde gördüğüm farklı örgütten birisi, "Siz aklınızı mı kaçırdınız?" demişti, "insanlarınızın elinde sürekli bomba patlıyor". Haklıydı, söylenebilecek bir şey yoktu.

Patlamanın nedenini daha sonra öğrenecektim: Ömür adeti olduğu üzere gece geç yatıyor, sabah geç kaldığını düşü-

nerek telaşla giyiniyor ve evden çıkmadan önce dinamitlerin içindeki fünüye giden teli saat üzerinden pile bağlıyor. Gece saat çalışmış ve devre kapanmış, dikkat etmiyor, patlama oluyor.

Bu kadar basit dikkatsizliklerden ölüyordu insanlarımız...

Ömür'ün ölümü hem de Yüksel örneğindeki gibi kendi hatasından ölümü insanlarımızı kötü etkiledi. Ömür ile daha önce aynı evde kalan, o sırada İstanbul'da olan, eylemlere de giren Çavuş lakaplı bir arkadaş dakikalarca ağladı; iki ay sonra "bu yükü kaldıramayacağını söyleyip" geri çekilecekti.

Normal olarak insanın eylem günü eylemden başka şey düşünmemesi gerekir ama Ömür'ün aklında neler vardı kimbilir? Burada askeri eylemin teorik bilgisinin ne kadar önemli olduğu bir kere daha görülüyordu. Birkaç ay sonra bir kere gördüğüm İzmir'deki bir arkadaşın elinde bomba patlayacak ama ölmeyecekti. Daha sonra benzeri bir olay olmadı ama yeterince ağır kayıp vermiştik zaten...

Ömür'ün ölümü örgütün geleceği için çok kötü oldu. Önceki kayıplarımız da kötüydü ama Ömür'ünki bardağı taşıran damla olmuştu. Arkadaşlarımız -haklı olarak- bombalama eylemlerinden çekinir oldular. Ben de zorunlu olmadıkça kimse'nin böyle eyleme girmesini istemiyordum çünkü yine bir şey olacak diye korkuyordum, ben yapıyordum. Bu kadar yükü kaldırmam mümkün değildi ve sonunda altında ezilmeye başlayacaktım.

Doğru olan büyük eylem konusunu bırakıp kitle örgütlenmesine daha fazla ağırlık vermektir. İstanbul'da büyük eylem için zaman ve enerji harcamak yerine bölgeleri dolaşmak daha iyi olurdu. Kısacası çok sayıda görevi önem sırasına göre doğru sıralayamadım diyebilirim.

Nisan ayının ortalarında yerini de tam hatırlıyorum, İstanbul'da Pangaltı'da üzerimden büyük bir yük kalktığını hissettim. İstedığımız gibi olmamıştı ama politik çıkış yapmıştık ve her alanda bunu gözlemlemek mümkündü. Bizden beklenen büyük eylem'e odaklanmamamız gerekirdi çünkü insanların beklentisi bitmezdi; dikkate almayı kendi anlayışımız doğrultusunda hareket etmemiz gerekirdi ama bu beklentiye açıkçası karşı koyamadık.

Kimse bir şey söylemiyordu ama insanların bana bakışı değişmişti; "sen ne zaman öleceksin?" sorusu vardı. Haklı bir soruydu. İlker, Hasan Basri, Yüksel, Ömür ölmüştü; sıra bana gelmişti. Kendimi hayatta yapacağını yapmış olarak hissediyordum, ölmek umurumda değildi ama örgütte kimse kalmamıştı.

Genel Komite'nin yeniden kurulması gerekiyordu. Bir yıl önce Beylerderesi'nin ardından yeniden kurulan dört kişilik genel komiteden birisi ayrılmış, birisi hayatını kaybetmiş, birisi yaralı olarak yakalanmıştı. Ömür o sırada genel komitede değildi ve yenisi kurulduğunda mutlaka içinde yer alacaktı ama olmadı. Teorik ve pratik olarak iyi bir arkadaş olan Çavuş'u düşünüyordum ama o da çekilecekti.

Yeni genel komitenin ilk toplantısında iki büyük eylemin yapılmasını planladık; bunlara teşebbüs edilecek ama yapılamayacaktı.

Ömür'ün ölümü Muhabarat elemanının yükselme yolunu açacak ve yeni genel komitede yer alanlardan birisi olacaktı.

Burada Belma ile aramdaki yakınlaşmadan da söz etmem gerekir. Bu yakınlaşma iki yılın birikiminin sonucuydu. Ortada bir şey yoktu ama açık yakınlaşma vardı.

Resmi olarak evliydim ama ayrılmaya karar vermiş ve iliş-

kimi kesmiştim. Belma her şeyi biliyordu ve zaten bilmesi de gerekirdi. Bu tür ilişkilerde açık olmak ve iki insanın da gerektiğinde ilişkiyi savunabilmesi gerekir. Taraflardan birisi bunun ağırlığını kaldıramayacaksa, başlamamakta yarar vardır. Belma ayrılık nedeninin kendisi olmadığını da biliyordu. Nitekim 1983 yılında o Kanada'da ben Almanya'da iken iyice gevşemiş olan ilişkimiz bittikten sonra da geriye dönüş yapmayacaktım.

1 Mayıs 1977 katliamı oldu. Bu konuda bir eylem yapmak amacıyla bir arabaya el koyarken ilk kez açık verdik, bir arkadaşı ağır diğeri hafif yaralandı. Ardından Belma hastaneye ziyarete gidiyor ve orada yakalanıyor; daha kötüsü çantasından eylem bildirimiz çıkıyor. Nasıl olduysa unutmuş...

O yıllarda İstanbul'da farklı örgütlerden devrimciler değişik eylemlerde sürekli yakalanır ve Gayrettepe'de işkenceli sorguya alınırdı. Yakalandığı duruma göre kimisi kaba dayak yer, kimisi ciddi işkence görürdü. Belma'ya yapılan işkence sosyalist çevrelerde konuşulacak kadar ağırdı. O günlerde Gayrettepe'de bir süre gözaltında kalıp bırakılan herkes Belma'nın gördüğü işkenceden söz ediyordu. Daha da kötüsü hiçbir şey yapamıyorduk; yeterli silahımız ve eylem kadromuz vardı ama öncelikle Belma'nın polisten çıkmasını bekleyecektik. Hiçbir şey söylemediği için serbest bırakıldı. Birkaç gün sonra buluştuk, sağ kolu sürekli verilen elektrik nedeniyle durmadan titriyordu.

Hürriyet'in uydurmasıyla "Bombacı Leyla" adı böyle doğacak ve birkaç yıl sürecekti. Bir kadının hem de bir silahlı mücadele örgütünde bu kadar öne çıkması ilk defa oluyordu. Belma'nın girdiği herhangi bir eylem yoktu, nereye bomba attığı da belirtilmiyordu ama isim böyleydi. Dört ay kadar sonra yakalanan ve Hilal'in de aralarında bulunduğu birkaç kadın da "dişi militanlar" olarak tanıtılacaktı.

Hürriyet ve diğer gazetelerin haberleri doğru değildi ama

fazlasıyla izlendiğini ve bunun sosyalist hareketle sınırlı kalmadığını daha sonra Belma'dan öğrenecektik. Hapishanede iken tanımadığı kadınlar, "kim bu, görelim" diye toplu olarak ziyaretine geliyormuş.

Sonraki günlerde 1 Mayıs katliamında önemli rol oynayan Intercontinental otelini kurşunlama eylemini yaptık ve tahminimizin aksine günlerce Hürriyet'te manşet olarak yer aldı. Silahlı propaganda anlayışımıza uygun bir eylemdi, askeri boyutu değil, propaganda gücü önemliydi. Sonuçta kurşunlama eylemiydi, benzerleri değişik hedeflere karşı çok sayıda yerde yapılmıştı ama Taksim gibi kalabalık bir yerde yapılmış olması fazlasıyla dikkat çekiyor ve haberlere sürekli konu oluyordu.

Yakalandıktan sonra o dönem sık yapılan sürgünler nedeniyle dolaştığım hapishanelerde adli mahkumlar sürekli olarak bu eylemin nasıl yapıldığını anlatmamı isteyecekti. Taksim'de silahlı eylem yapılması ve yakalanan olmaması anlaşılacak gibi değildi.

1977'nin yaz aylarına doğru durumum hiç iyi değildi, üzerimde sürekli artan yükü artık kaldıramıyordum. Başka bir planlama yapmış olmam, görevleri farklı sıraya koymam gerekirdi, yapamadım. Belma bedensel ve psikolojik olarak gittikçe daha fazla ortaya çıkan yorgunluğumu endişeli gözlerle izliyordu. Hayatımın sonraki yıllarında bir daha hiç bu kadar ağır bir yükün altına girmeyecektim. Kendini her işe koşmak zorunda hissetmek kaçınılmaz olarak insanı tüketirdi ve bende de böyle oluyordu. Ağır kayıpların sonucu ortaya çıkan bu durumun geçici olması, yeni düzenleme yapılması gerekirdi ama olmadı.

Ve bir banka eyleminden sonra akşama doğru kötü bir şekilde yakalandım. Bir öğrenci evinden çıkmıştım ve yakalanınca uzun süreli bir takip olduğu hiç aklıma gelmedi, öğrenci-

lerle ilgili sanıp buraya geldiğim için kendime kızdım. Önüme çok sayıda fotoğraf serilince şok geçirmediğim desem yalan olur. Dahası epeyce insan da yakalanmıştı. O an tahmin ettiğim bilinenler çerçevesinde kalarak, işkenceye rağmen vazgeçmeyecek ifade verdim. Önce İkinci Şube’de sonra Gayrettepe’de iken Hürriyet’in bir hafta boyunca ilk sayfada aleyhime yayın yaptığını doğal olarak bilmiyordum. Gazeteleri hapishaneye gidince görebildim.

Hürriyet ve diğer gazetelerin sadece sosyalistleri ve kamuoyunu değil, kendi insanımızı da etkilediğini hayretle fark ettim. Yıllardan beri örgütün şu veya bu nedenle manşet olmasına alışmışlardı, yazılanların gerçek olmadığını bilirlerdi ama ikide bir ön sayfada olmak hoşlarına giderdi; bu sefer de öyleydi ama ters yönden...

Kimse ne söyleyeceğini bilmiyordu denilebilir çünkü değişik kişilerle birlikte çekilen fotoğrafları sadece bana değil herkese göstermişlerdi, yine de aleyhimde bir hava vardı. Çok daha sonra bu havanın artık yolu tümüyle açılmış olan Muhabarat elemanı ve kendisini değil de eşini sorumlu yaptığım için bana kızan “biryantin Cemil”den kaynaklandığını öğrenecektim. Haydi ben ayakta uyuyordum, anlamadım diyelim; diğer üç-dört kişi ne yapıyordu? Aslında olay çok da gizli değildi ama anlamamıştık. Bir bankayla ilgili istihbarat yaparken sivil polis olduğu belli olan kişiler birden çoğalmıştı ama bunu rastlantı sanmıştık, değilmiş.

Bu konu aradan otuz yıl geçtikten sonra o kadar işlendi ve hakkında o kadar yazıldı ki, tekrarlamayıp referans vermekle yetineceğim.

İlk referans Belma’ya Mektuplar’dır. Kibele Yayınları’ndan 2014 yılında çıkan bu kitapta değişik hapishanelerden –özellikle Isparta’dan- Belma’ya yazdığım, O’nun tarafından saklanan,

ülke dışına götürülen ve yaklaşık on yıl sonra fotokopileri basılması dileğiyle bana gönderilen mektuplar yer almaktadır. Bu kitabı internette bulabilirsiniz: www.enginekiner-mektuplar.blogspot.com adresi yaklaşık yüzde 40'ı içindir, tamamı ise şu adrestedir: <https://enginekinerkitaplar.files.wordpress.com/2019/10/belmayamektuplar.pdf>

Okur özellikle ilk mektuplarda yakalanmamızla ilgili detayları ve benim psikolojimi okuyabilir.

İkinci referans İbrahim Yalçın'ın yine aynı yayınevinden çıkan Ey Hayat adlı kitabıdır. Bu kitap www.ibrahimyalcin-pa-ri.blogspot.com adresinde pdf olarak yer almaktadır.

İrfan Dayıoğlu'nun 2016'da TDAS-Babıali Yayınları'nda çıkan Dik Duruş kitabında da konuyla ilgili bilgi vardır.

Çok daha ayrıntılı bilgi edinmek isteyen okur ise www.enginekiner.org sitesinde İbrahim ve İrfan tarafından yazılan konuyla ilgili çok sayıda yazıya bakabilir. 4000 kadar yazı arasında bunları bulmak biraz zahmetli olacak ama ne yapalım...

Benimle ilgili spekülasyonlara karşı Belma'nın müthiş desteğinin belirtilmesi mutlaka gereklidir. Belma İrfan ile birlikte benden yaklaşık yedi saat önce yakalanmıştı, polisin bilgi düzeyini ve operasyonun gelişmesi hakkında bilgi sahibiydi. Yıllar sonra takibin dinamit almaya gittiğimiz Antakya'dan başladığını öğrenecektik. 2008-2013 yılları arasında kamuoyuna açık olarak yapılan örgütsel tarihimizle hesaplaşmada ortaya dökülen bilgiler bunu ortaya çıkaracaktı.

Toplam iki yıl sekiz ay sekiz değişik hapisanede kaldım. Hapishane hayatı, Isparta'daki beş günlük uzun isyan, Aydın'daki firar teşebbüsü ve Sağmalcılar'dan firar hakkında bilgi vermeyeceğim. Konuyla ilgili olarak adımları taşıyan siteden yazılar bulunabilir, yeniden anlatılmaları gerekli değildir.

Yaklaşık 1,5 yıl önce Belma ardından Rıza Salman dışında kimseyle ilişkim olmadı. Onlar da hapisshanedeydi ve ilişki mektupla kuruluyordu. Uygun lisanla her şeyi konuşabiliyorduk. Rıza güney bölgesinden ve o sırada fonksiyonu bilinmeyen Muhabarat elemanının legalist davranışlarından şikayetçiydi. Güney bölgesi için “Sabancı Holding” diyorduk, anlaşılıyordu. Bölgeler arasında büyük kopukluk vardı. Ağır kayıplar, büyük eyleme fazlasıyla odaklanmak ve benim İstanbul’da fazla kalıp bölgeleri yeterince dolaşmamam sonucu oluşan kopukluk vardı. Anlayabildiğim kadarıyla örgüt giderek dernekleşiyor, Antakya’daki derneğin çalışma anlayışı bölgelere yayılıyor, farklı bölgelerden insanlar birbirini tanımaya başlıyordu. İstanbul darbesi İstanbul ile sınırlı kalmış ve dahası alt ilişkiler zarar görmemişti. Eylem kadrosuyla kitle çalışması yapan kadronun ayrılması hem daha verimli çalışmayı ve hem de darbenin yayılmasını engellemişti. Bu anlayışı başka bölgelere yayamadık. Ek olarak küçük yerlerde farklı bir gizlilik anlayışına gerek olduğunu da kavramakta geç kaldık.

Hepsi Ankara’da bulunmasına rağmen Ömür ve Rıza, İlker’i tanımazdı ama benzer bir durum küçük kentlerde hayata geçemezdi. Kentte tanıdık birine rastlamadan bir yerden ötekine gitmek bile neredeyse mümkün değildi. Örgütlü olduğumuz küçük kentlerde değil de çevrelerindeki yerleşim birimlerinde eylem yapmak ise her zaman mümkün değildi. Eylem o kente ilgili bir sorunla ilişkiliyse orada yapılacak ve insanların deşifre olmaması da büyük kente göre daha zor olacaktı. Her durumda bölgeler arasında ilişkinin sadece üst düzeyde kurulması, farklı bölgelerden kadroların birbirini mümkün olduğu kadar tanımasının sağlanması gerekiyordu.

Mart 1978’de sekiz kentte yaklaşık yüz kişinin yakalanmasıyla örgütün dernekleşmesi birbirine doğrudan bağlıydı. Çok ağır bir darbeydi ve önemli başka bir yönü daha bulunduğunu

yıllar sonra ortaya çıkaracaktık.

Yıllar sonra geçmiş değerlendirilirken “Senin yakalanmanın sonuçlarının bu kadar ağır olacağını kimse düşünmemişti” denilecekti. Doğrusu ben de düşünmemiştim. Büyük bir gerileme yaşadık ve 1975-1977 döneminin artık ortaya çıkmış isminin prestijiyile sonraki yıllarda idare ettik. Yakalanmamdan sonra da hemen her bölgede değişik eylemler yapıldı ama önceki özelliğimizi kaybetmiş, devrimci hareketin gelişme çizgisinin gerisine düşmüştük. Mesela 1978’de Devrimci Yol-Devrimci Sol ayrılığı bizim için büyük fırsattı ama ne teorik ne de pratik olarak müdahale edemedik.

Bir silahlı mücadele örgütüne göre fazlasıyla yaygın bir alanda örgütlenmiş ama bölgeler arasında yeterli bağlantı bulunmayan, yeterince merkezileşmemiş bir örgüttük. Bunun bir nedeni verilen ağır kayıplar idiyse, diğeri de görevleri doğru sıralamamak ve yanlış önceliklere yönelmekti.

Hapishanede yaşadığım çok sayıda kişi ve olaydan sadece Recep Güregen ile ilgili olanından söz etmem gerekir.

Recep Güregen uyanık bir İstanbul mahkumuydu ve ayrı tarihlerde ülkenin ilk E tipi cezaevi olan Isparta’ya sürülmüştük. Cüneyt Arkın’ın yeğeni kaçırılmış, fidye alırken yakalanmıştı. Tahmin edilebileceği gibi lümpen aleminden geliyordu. Çay kaşığıyla Mercedes araba kaldıracabilecek kadar becerikliydi. Birkaç ay aynı koğuştaki (7. koğuştaki) kaldık. Eski hayatından kurtulmak ve siyasi olmak istiyordu, birkaç kere uzun konuştuk ama bunu fazla sürdüremedik. Benimle fazla konuşan hemen başka koğuşa gönderiliyordu. Koğuştaki arasında da ilişkimiz az da olsa sürdü. 1978’de siyasi koğuştaki açtırınca yeniden aynı yerde kalmaya başladık. Mahkeme için İstanbul’a gitti, ardından Sinop hapishanesine sürüldü. Sinop’u yakanlardan biriydi, ardından Niğde’ye sürüldü ve oradan kaçtı.

İnsanlar geç kaldıklarını düşündükleri zaman özellikle hızlı olurlar. Recep de böyleydi ve sürekli eylem peşindeydi. Mersin’de örgüte katılmıştı. Aynı bölgede bir süre sonra devrimcilerle özellikle ağır cezalar veren bir hakim öldürüldü. Birkaç ay sonra Recep bir banka eylemi sonrasında polislerle çatışmada hayatını kaybedecekti.

1977 yılının sonlarında Isparta hapishanesinde “Öncü savaşının politik sanatı” başlıklı bir yazı hazırladım. Önemli bir pratik yaşamıştık ve bunun değerlendirilmesinin yapılması gerekiyordu. Her teori pratiğe geçtiği zaman şu veya bu oranda değişir. Bu değişimi yakalayabilmek ve pratikten çıkan dersler ışığında teoride gerekli değişikliği yapmak gerekir. Aynı teoriyi yaşanan pratiği dikkate almadan tekrarlamakla yetinmek tutarlılık değil hayatın gerisinde kalmaktır.

1971’deki THKP-C’nin pratiğinden daha ileride bir pratik yaşamıştık. Bu belirleme garip görülebilir ama doğrudur. THKP-C’nin arkasındaki Dev-Genç örgütlenmesi genişti (Devrimci Yol da sürekli buna vurgu yapardı) ama silahlı mücadeleye uygun değildi çünkü bu amaçla oluşturulmamıştı. 12 Mart 1971’den kısa süre sonra Ankara’da yüzlerce kişinin katıldığı “özel okulların devletleştirilmesi” talebiyle yürüyüş ve miting yapılmıştı. İki ay sonra aynı kentte kalacak sağlam ev bulmak büyük sorundu. Oligarşinin saldırısı sonucu o büyük örgütlenme dağılıvermişti.

Bizdeki kitle örgütlenmesi ise –eksikleri ve hatalarıyla birlikte- silahlı mücadele dikkate alınarak gerçekleştirilmişti. Sayıca azdı ama daha sağlamdı.

Bu yazı dışarıya çıkarıldı, çoğaltıldı ve Nisan 1980’de İstanbul’da çıkan Cephe dergisinde basıldı. Kaçtıktan birkaç gün sonra bu sayıyı görmüştüm. Ne bu yazının teksirle basılmış kopyasını ve ne de o dergiyi bulamadık. Bu nedenle de 40 Yıl

Sonra TDAS içinde yazının hatırlayabildiğim bir özeti yer alacaktı.

Yazı Rıza ve Yüksel ile 1976 yılı sonundaki tartışmamızı ileriye götürüyor, “kır mı şehir mi önceliklidir?” sorusuna açık olarak şehir cevabını veriyordu. Yazı THKP-C kökenli (Devrimci Yol dahil) örgütlerin savunduğu ama bir türlü yapamadıkları halk savaşı efsanesinden kurtuluş yolunda önemli bir adımdı. THKP-C'nin çizgisinde esas olan silahlı propagandaydı, halk savaşı değildi. Buradan hareketle daha sonra öncü savaşının halk savaşının ilk aşaması olmadığına karar verecektim. Silahlı propagandanın temel mücadele biçimi olduğu öncü savaş halk savaşı olmadan da var olabilirdi.

Rıza'ya bunu yukarda açıkladığım mektup diliyle birkaç kere anlattım. O ise Che'nin gerilla savaşı anlayışında ısrarcıydı. 1976 sonunda “olanaklarımızı özellikle hangi alanda kullanmalıyız? tartışması” gelişecek ve halk savaşını savunanlarla savunmayanlar saflaşacaktı.

Buradan yeni bir örgütsel ayrılık çıktı. Bir kesim HDÖ adını kullanmaya devam ederken, biz ise Acilciler adını tercih edecektik.

Bu ayrılıkta pratikte en az rolü olan bendim diyebilirim. Mart 1978'de yakalanan Muhaberat elemanı bir süre sonra İsparta hapisanesine nakledilmiş, oradan benimle birlikte Konya'ya gelmişti. Benimle birlikte görünmeye özellikle dikkat ediyordu. Mektupların dışında dışarıyla bağım yoktu. Konya hapisanesinde bir kere Mete Özer ziyaretime gelecekti, konuşacaktık, gittikten sonra farklı hareket edecekti.

Ayrılık pratikte Karşılılar-Hataylılar ayrılığı oldu denilebilir. Kim kiminle geçinemiyorsa onun karşısında, ilişki olarak kim kime daha yakınsa onun yanında yer alacaktı. Kaçtıktan sonra her iki kesimden de arkadaşlarla görüşecek ve ayrılığın

teorik temellerinin bilinmediğini görecektim. Halk savaşını kabul etmek veya reddetmek; konu bu çerçevede konuşuluyordu ve neden sorusunu soran yoktu.

Latin Amerika'daki gerilla örgütleri arasında Peru'daki gibi kentlerdeki mücadeleyi iyice ikinci plana atanlar olduğu gibi, Tupamaros gibi "Uruguay'da halk savaşı verilemez" tespiti yapanlar da vardı. Halk savaşı bütün gerilla örgütlerinin savunduğu kutsal bir saptama değildi.

Ayrılık hem Karşılılar ve hem de Hataylılar tarafından zorlandı ve gerçekleşti. Biraz beklenebilseydi ayrılığın anlamsızlığı görülebilecekti çünkü her iki taraf da savunduklarını yapamayacaktı. Konuşması kolaydı ama yapmak hiç de kolay değildi.

1979 yazında Selimiye askeri cezaevine gönderildiğimde burada Eylem Birliği ve THKP-C Savaşçıları (MLSPB'den kopan bir gruptu) adlı örgütlerin üst düzey kadrolarıyla karşılaştım. Halk savaşını tartıştık ve bu konuda herhangi bir fikirleri bulunmadığını gördüm. Rıza Salman bu konuda daha gelişmişti, Che'nin hareketli gerilla birliğini savunuyordu ama sonraki otuz yılda bu konuda pratik adım atamayacaktı.

Silahlı mücadele örgütlerinde ayrılmanın, ayrı örgüt olmanın ne kadar kolay olduğunu Selimiye'de açık olarak görecektim. Eylem Birliği ile THKP-C Savaşçıları ya da MLSPB arasında ne fark vardı? Sorduğum insanlar kişisel suçlamaların ilerisinde bir şey getirmiyordu. Ufak tefek farklar vardı tabii ama bunlar ayrı örgüt için gerekçe olamazdı.

Askeri eylemin büyüğü biz dahil herkesi kaplamıştı. Ses getiren bir eylem yapmak için tecrübeli birkaç kişi, birkaç silah, iyi istihbarat ve bir-iki ev yeterliydi ve bunları herkes bulabilirdi. Sonra ne olacaktı, düşünen yoktu. TDAS'ın yarattığı etkinin büyüklüğü karşısında şaşırıp kalmıştık; merkezi denetim di-

şında çoğaltılan, elden ele dolaşan, gittiği yerde kendiliğinden örgütlenmeler yaratan TDAS'ın ardından yetişemiyorduk. Buna eylemlerimizin etkisi de eklenince etkisi geniş, adı çok büyük ama örgütlü cismi küçük bir örgüt durumuna gelmiştik ve bu da hepimizde büyük gerilim yaratıyordu.

Öncü savaşının politik sanatı başlıklı yazı bu soruna ne oranda çare olabilirdi, söylemesi zordur. Dışarıda tartışılabilseydi daha ilerletici olabilirdi, olmadı.

1980-1982 YILLARI

1979 yılı sonunda Kayseri-Ankara merkezli büyük bir yakalanma gerçekleşti, çok sayıda kişi Selimiye askeri hapishanesine geldi, kısa süre sonra buradan Sağmalcılar'a nakledildik. İki buçuk yıldan beri ilk kez örgütten çok sayıda kişiyle karşılaşıyordum, Haydar Yılmaz ve Günay Karaca dışında diğerlerini ilk kez görüyordum.

Davranışları başlangıçta garibime gitti diyebilirim çünkü insanların bana büyük saygısı vardı. Burada bana karşı alttan alta sürekli yapılan kışkırtmanın Muhabarat elemanı kaynaklı olduğunu bu sefer tam olarak anladım diyebilirim. Hele de Günay'ın hakkımda rapor gönderdiğini anlayınca bu düşüncem pekişecekti. İlk kez örgütten bu kadar çok kişiyle birlikte bulunuyordum ve anladığım kadarıyla Günay'a beni tecrit etme görevi verilmişti. Kendisine yönelik ve benimle ilgisi bulunmayan büyük tepkiyi henüz anlamamıştı. Geçmişte hiçbir rolünün bulunmadığı İstanbul'a Muhabarat elemanı tarafından sorumlu olarak atanmıştı. Yeteneklerinin çok üzerindeki bu görevde sırtını güçlü sandığı kişiye dayayarak kalmaya çalışıyordu. Hapiste olduğumuz için üzerinde durmadım, ileride herhalde kendisine yönelik büyük tepkiyi anlayacaktı.

Selimiye'de kaçmak neredeyse mümkün değildi ama Sağmalcılar'da pekala olabilirdi. Burada devrimci örgütler arasında rekabetin ne kadar akılsızca biçimler alacağını açık olarak yaşadık. Hemen herkes kaçmayı düşünüyor ve arada bir sahte tahliyeler de oluyordu, ama toplu firar söz konusu değildi. Karşımızdaki grup Eylem Birliği ve THKP-C Savaşçıları'ndan oluşuyordu. Birlikte çalışmayı önerdik, kabul etmediler. Birkaç girişimleri oldu, uyardık. İyice düşünmeden bazı kaçma yollarını denediklerinde bu yol sadece kendileri için değil başkaları için

de kapanmış oluyordu. Dinleyen olmadı, biz de kendi işimize baktık.

Recep Güregen'in tavsiyesi aklımda yer etmişti: hapishanede beklemeyeceksin, fırsatı bulduğun anda kullanacaksın. Daha iyisi olsun diye beklersen, bakarsın başka hapishaneye gönderilmişsin.

Bulduğumuz koğuştaki bizden başka örgütler de bulunuyordu. En başta THKP-C (Üçüncü Yol) ya da Sanayi Dev Genç adlı örgütlerle işbirliği yaptık. Ağır ceza alma ihtimali olan kim varsa birlikte kaçacaktık. Bunların arasında –sayıyı tam hatırlamıyorum- bir veya iki kişi Devrimci Savaş'tandı. Üç yıl kadar önce ayrıldığımız arkadaşlarla birlikte kaçmak hiç sorun olmadı. Kimseden bize katılmasını, özeleştirme vermesini de istemedik. Ayrılanları dışlamak, onları şu ya da bu kötü sıfatla anmak gibi özelliğimiz yoktu. Başka örgütlerde bu uygulama oldukça farklıdır, ayrılanlara düşman gibi bakarlar.

Kaçma planlarımızın gelişmesi yönünde sürekli bilgi alıyordum ama görünürde bu işle ilgilenmiyordum. Doğrusu da buydu. Tanınmış bir kişi olarak mutlaka gözetleniyordum; bunu kimler yapıyordu bilmiyordum ama tersini düşünmek mümkün değildi. Bu nedenle firar konusuyla ilgilenir görünmem yolumuzu baştan kapatırdı. Koğuş temsilcisiydim, toplantılara katılıyordum ve diğer arkadaşlar da daha rahat çalışıyorlardı.

21 Nisan 1980 Pazartesi günü Saat 9.00'da İstanbul'da MHP'lilerin merkezi Küllük ile Dikilitaş arasında cezaevi arabsından gerçekleşen 23 kişilik firarı anlatmayacağım, hakkında fazlasıyla yazıldı. Sonraki gün çıkan gazeteler firara birinci sayfalarında yer vermişlerdi ve sorumlu olarak beni gösteriyorlardı. Hürriyet'in ilk sayfasındaki "büyük firar" manşetinin yanında fotoğrafım yer alıyordu. Yazılanların gerçeğe ilgisi yoktu ama basın yakalanmamdan iki yıl sekiz ay sonra beni yine öne çıkar-

mıştı. Daha önce de ifade vermediğimiz mahkemeler ve Isparta isyanı nedeniyle isimim gazetelerde yer almıştı ama bu seferki özellikle büyüktü.

Sonraki aylarda da gazeteler peşimi bırakmayacaktı. Ağustos ayında Son Havadis gazetesi manşetten verdiği bir haberde kaçtıktan sonra sayısını şimdi hatırlayamadığım kadar çok kişiyi öldürdüğümü açıklıyordu. Hesapladım, haftada ortalama üç kişiyi öldürmüştüm. Adam değil İstanbul canavarı mübarek!

Hürriyet'in boş durması mümkün değil tabii ve bu sefer benim iki devrimciyi öldürdüğümü haber yapacaktı. Haber müdürüne telefon açıp, kendimi tanıtıp küfür ettim ve neyse ki olayın faili MHP'liler kısa sürede yakalanacaktı.

Bir kere daha propagandamızı bizden çok -yalan yanlış- la dolu da olsa- basın yapıyordu. Önemli olan ben değil benim aracılığım la örgütün öne çıkması, adının yeniden duyulmasıydı.

Böylece 1975 sonrasındaki ilk büyük THKP-C davası da bir anlamda sonuçlanmış oluyordu. 1977'de 19 kişi gözaltına alınmış, dokuzu tutuklanmıştı. Bunlardan üçü ilk mahkemede, Belma ile Hilal de yaklaşık bir yıl sonra tahliye oldular ve dava sonuçlandığında da beraat ettiler. İbrahim Yalçın iki yıl kadar hapis hane de kaldı, tahliye oldu ve sonunda o da beraat edecekti. Kalan üç kişi, 1983 yılında dava sonuçlandığında beklenildiği gibi müebbet hapis cezası alacaklar ama bunlardan ikisi daha önce kaçmış olacaktı.

Kaçtıktan sonra bir süre ortaya çıkmadım, ardından yavaşça çalışmalara katılmaya başladım. İstanbul'da sorumlu olan İbrahim idi. Kaçtığım günlerde HDÖ'ye yönelik büyük bir polis operasyonu olmuş ve çok sayıda kişi yakalanmıştı. Sonraki aylarda İbrahim'in Nebil Rahuma ve başka birkaç kişiyle ilişkisi

olduğunu biliyordum. “Bu ayrılık iyi olmadı, iki tarafa da zarar verdi” anlayışı vardı. İki taraf da savunduklarını yapamamıştı ve yakın zamanda yapacakmış gibi de görünmüyordu. Aramızda doğal denilebilecek bir yakınlaşma vardı. HDÖ’den arkadaşların ekonomik durumu bizden iyiydi ve biz ilk para işlerini yapınca kadar belirli oranda destek de sağlamışlardı.

Şiddetle aranan ve basında arada bir fotoğrafı yayınlanan birisi olarak bu ilişki hakkında bilgi sahibi oldum ama eski arkadaşlık ilişkilerine dayanan ve resmi olmayan bu görüşmelerde doğrudan yer almadım.

Suriye’den ısrarla beni çağırıyorlardı. Muhabarat elemanı benden bir süre sonra Adana cezaevinden kaçmış ve 12 Eylül öncesinde Suriye’ye çıkmıştı. İbrahim de bir süreliğine gitmemden yanaydı çünkü İstanbul’da kalabileceğim evlerin sayısı azalmıştı. 12 Eylül’ün yoğun operasyonları İstanbul’da hissedilmeye başlamıştı.

Bu sırada bildiğim kadarıyla HDÖ’nün Adana sorumlusu olan Ali Çakmaklı’nın bizim arkadaşlar tarafından öldürüldüğünü duyduk. O güne kadar sol içi infazlara karışmamıştık, bu yeni ve ağır bir olaydı. Birlikte Adana’ya gidip öğrenmeye karar verdik, ben oradan devam edecektim, İbrahim geri dönecekti.

Ayrı olarak Adana’ya gittik. Ali Çakmaklı’nın polis olduğunu açıklayan bir bildiriyle karşılaştık. Altında örgütü bağlayan bir imza vardı ve haberimiz olmadığı için bizi değil sadece yazanı bağlardı. İbrahim bildiriye İstanbul’da dağıtmayacağını söyledi, bildiri de garipti zaten. Çakmaklı’nın polisliğiyle ilgili sekiz madde sıralanıyordu; normal olarak böyle bir suçlama için bir-iki sağlam gerekçe yeterdi. Daha fazlası yazanın da bunlara inanmadığını gösterirdi. Adana’dan Antakya’ya gittim, bir hafta kadar kalıp kara yoluyla Suriye’ye geçtik.

Adana ve Antakya’da gördüklerim güçlü güney örgütlen-

mesinin büyük bir abartma olduğunu gösteriyordu. Gördüklerim ve aldığım bilgiler durumun hiç de iyi olmadığı yönündeydi.

Lazkiye'ye vardıkdan birkaç gün sonra televizyondan (Türkiye televizyonu izlenebiliyordu) İstanbul'daki yakalanmayı öğrenecektim, aralarında İbrahim de vardı. Bu durumda dışarıda neredeyse kimse kalmamıştı. Adana ve Antakya'da da yakalanmalar olacaktı.

Ali Çakmaklı ile ilgili olarak bildirinın dışında bilgi yok gibiydi. Bir yerlerden polistir sözü çıkmış ve önceden planlanarak infaz edilmişti.

Bir süre sonra Nebil Rahuma'nın İstanbul'da örgüt arkadaşları tarafından infaz edildiğini öğrenecektik. Aradan yıllar geçtikten sonra konuyla ilgili epeyce yayın yapılacak, binmeyenler ortaya çıkacaktı. Okur konuyla ilgili olarak "Devrimciler arasında şiddet ve Nebil Rahuma olayı" yazısından (internetten bulunabilir) ve www.nebilrahuma-tarih.blogspot.com adresinden ayrıntılı bilgi edinebilir.

Lazkiye bölgesinde Esad ailesinden olan ve sözü kanun yerine geçen Cemil Esad bize önemli olanaklar sağlamıştı. Kalacak evler, teksir makinesi, silah vardı. Suriye Hatay'ı kendisinin bir bölgesi olarak görüyor ve Hataylılara olanak sağlıyordu; açıklama böyleydi. Arapça bilmiyordum ama sivil kıyafetle sıkça gelen kişilerin polis olduklarını anlamamak mümkün değildi. Polisin tipik davranış tarzı vardır ve her ülkede yaklaşık aynıdır. Antakya sorumlusu olan Müntecep Kesici Araptı ve Cemil Esad gibi biriyle fazla içli dışlı olunmasını sürekli eleştiriyordu. Geldikten altı ay kadar sonra Muhabarat elemanı Suriye vatandaşı olacaktı. Anlaşılan oydu ki, eskiden beri ilişkileri vardı, yoksa hiçbir devlet bu kadar kısa sürede kimseyi vatandaşlığa almazdı.

Suriye’de dört ay kaldım ve göreceğimi gördüm. Burada bir şey yapılamazdı. Yabancıysanız olduğunuz bir ülkede o ülkenin gizli polisiyle mücadele edemezsiniz. Fırsat çıktığı anda gitmeye karar verdim. İstanbul’daki yakalanmayla Türkiye’ye dönüş yolu kapanmıştı ve anlatıldığı kadarıyla Adana ve Antakya da iyi durumda değildi; tek seçenek Avrupa kalıyordu.

Değişik politik örgütlerden insanlar Suriye’ye gelmeye başlamıştı ve Avrupa’nın kötülenmesi konusunda söylem ortaklı. “Avrupa çürütürdü” bu tespite göre... Aldırmadım ve Fransa’dan bir kişi gelip de orada sorumlu birisine ihtiyaç olduğunu iletince gitmeye karar verdim. Muhabarat elemanı da gitmemi gönülden istiyordu. Değişik örgüt temsilcileriyle yaptığımız görüşmelerde benden üç kat fazla konuşuyordu ama herkes bana bakarak görüşünü açıklıyordu.

Maceralı bir yolculuktan sonra Paris’e geldim.

Bu kentte geçen bir yıl üç aylık zaman yoğun geçti. Bu dönem Paris Ev İşgalleri (Ütopya Yayınları, 2001) kitabında anlatmıştım, tekrarlamak yerine birkaç önemli nokta üzerinde durmakla yetineceğim.

Birincisi; altı ay içinde 1981-1982’nin Paris koşulları çerçevesinde birkaç taraftardan başlayarak kitlesel örgütlerden birisi durumuna geldik. Atölye işgalleri, her hafta çıkan bildirimler, üç sayı yayınlanan Tek Yol Devrim dergisi, Türkiye ve Fransa başında yer bulan ev işgalleriyle bu kitleselliğe ulaşmıştık.

O yıllarda iyice zayıflamış olan örgütün üç tarafı vardı: Suriye, Türkiye ve Avrupa. Suriye devrimci infazlarıyla gündeme gelirken, Türkiye’de Mamak cezaevinde iki kişi –Haydar Yılmaz ve Halil Güven- en önde direnenler arasında yer alıyordu (bunu zamanında yeterince duyurabildiğimiz söylenemez). Almanya’da örgütlenme olduğu söylenemezdi, insanlar vardı ama ne yapacaklarını bilmiyorlardı. Paris ise ev işgalleriyle sadece

Türkçe ve Fransızca basında değil Fransa televizyonlarında da haber oluyordu.

Silahlı mücadeleden gelmiş bir insanın, Türkiye’de bu yönde verilen bir mücadeleye dayanmadan, sadece geçmişteki isimden hareket ederek klasik politik kitle çalışmasında başarılı olması az rastlanan bir durumdur. Burada Türkiye’de öncü savaşı-halk savaşını savunanların Avrupa’daki çalışmaya bir türlü uyum sağlayamadıklarını belirtmek gerekir. Bu nedenle birkaç arkadaş halk savaşını savunarak ayrıldı ama sadece savundular ve başka ne yapabilirlerdi ki?

İkincisi; silahlı mücadeleyle ilgili olarak Türkiye kökenli değişik örgütlerin yanı sıra Fransız Action Directe (Doğrudan Eylem) örgütüyle de tartışmalarımız oldu. Türkiyelilerle tartışmamızda Mahir Çayan’ın silahlı propagandanın temel mücadele biçimi olması tezini Fransa değil Türkiye koşullarına dayandırdığını anlatıyordum. Mahir Fransa’yı görmüş birisiydi ve bu ülkede “silahlı mücadele gereklidir” tespiti yoktu.

Doğrudan Eylem örgütü ise, sonraki yıllarda bir bölüm Türkiyeli örgütte de görülecek olan anlayışı savunuyordu: göçmenler devrimci öznedir. Ben ise göçmenlerin ancak küçük bir bölümünün devrimci mücadelede sürekli yer alabileceğini, bu kitlenin asıl amacının toplumu değiştirmek değil, onun içinde yer almak olduğunu anlatıyordum. İnsanlarımızın oturma ve çalışma izni vardı ama ne doğru dürüst işleri ne de kalacak yerleri vardı. Bunları sağlayabilenlerin ilk işi para kazanmaya yönelmek olacaktı, zaten bu amaçla gelmişlerdi. Eylemlilik içinde ve sürekli teorik çalışmayla bu süreçte ne kadar insanı sosyalist yapabilirsek o kadar iyiydi ama bu konuda fazla da umutlu olmamak gerekirdi.

Sonraki yıllarda bu görüş defalarca doğrulanacaktı.

Üçüncüsü; 1 Mayıs 1982’de eşine az rastlanan bir kortej

hayata geçti. Devrimci Yol, Sosyalist Parti'nin sendikası CFDT ile yürüyordu. Biz Fransız Komünist Partisi'nden (FKP) yanaydık ve onun sendikası CGT kortejinde yer alacaktık. Araları hiç iyi olmayan TKP ile İşçinin Sesi de aynı kortejdedi; birisi önde birisi arkadaydı, aralarında biz vardık. TKP kökenli birbirine düşman iki örgütle THKP-C kökenli başka bir örgütün ortak davranması pek rastlanan bir şey olmasa gerektir.

O yıllarda Paris Belediye Başkanı olan daha sonra cumhurbaşkanı olacak Jacques Chirac ile ev işgalleri nedeniyle mahkemeliklik ve avukat bulmak amacıyla TKP'yi atlayarak FKP Politik Bürosuyla doğrudan ilişki kurabilmiştik, bize partinin müthiş bir avukatını vermişlerdi. Böyle ilişkileri kendi tekelinde gören TKP için hoş bir durum değildi ama kalabalıktık ve bu durum FKP'nin özellikle hoşuna gittiği için sesleri çıkmamıştı.

Bu sırada 12 Eylül sonrasının ilk büyük eylem birliği Faşizme Karşı Birleşik Direniş Cephesi (FKBDC) kuruldu; içinde Devrimci Yol, PKK, TKEP ve Acilciler'in de bulunduğu sekiz örgüt yer alıyordu. Büyük umutlarla kurulan bu birlik uzun ömürlü olmayacaktı.

Suriye'de Konferans toplanacağı bilgisi ulaştı, iltica başvuru kabul edilmişti ama henüz pasaport almadığım için gide-medim ama ağır bir mektup yazdım. Örgüt ne kadar varsa artık sadece pratik değil teorik olarak da zıvanadan çıkmıştı. Elime ulaşan bir yazıda yapılan belirlemeye göre, silahlı propaganda siyasi mücadeleyle özdeş görülüyordu. Silahlı propaganda eleştirilebilir veya "beklediğimiz sonucu vermedi" denilebilirdi ama bu yapılan sadece maskaralık olarak adlandırılabilirdi.

Aynı günlerde Almanya'dan tanımadığım arkadaşlardan çağrı geldi, gidip birkaç gün kaldım. Kimse ne yapacağını bilmiyordu, büyük sıkıntı vardı. Almanya'ya gitmem Suriye'de paniğe neden oldu. Paris'teki örgütlenme Avrupa'da nasıl çalışma

yapılması gerektiğini göstermişti ve buna karşı da kimsenin söyleyebileceği bir şey yoktu. Paris'e döndükten sonra yeniden gittim, bu sefer daha büyük panik yaşandı. Muhabarat elemanı sürekli telefon edip "hemen dönmemi" istiyordu ama kendisine soran olmamıştı ki zaten...

Suriye'den yeni bir bilgi ulaştı; buna göre Müntecep'in de aralarında bulunduğu önemli bir muhalefet vardı ve temel konu, örgütün muhabaratlaştırılmasına karşı çıktı. Anlaşılan Suriye'den ayrılmamdan sonra durum daha açık olarak ortaya çıkmıştı. Orada bir şey yapabileceklerini sanmıyordum ama dışardan akıl vermek de olmazdı. Kesin olan, ayrı yol çizmenin zamanının gelmiş olmasıydı.

Sonraki yıllarda sık karşılaştığım bir soruyu da dahil ederek neler düşündüğümü anlatmaya çalışayım. "İnsan kendi kurduğu örgütten ayrılır mı?" diye sorulacaktı. Zor, kabul ediyorum ama neden olmasın. Önemli olan sosyalist mücadeleye katkı yapabilmektir ve bunu örgütten ayrılarak yapabileceğimize inanıyorsanız, neden olmasın?

Bu örgüt kurucuları arasında olduğum örgüt değildi, başka bir şey olmuştu. Başka bir ülkenin gizli servisiyle iç içe çalışmayı kabul edemezdim, Suriye'nin Hatay politikasının bileşeni olmak da bana tümüyle tersti. Pislğin içinde ona bulaşmadan yaşayamazsınız. Ek olarak, tanınmış bir isim olduğum için, burada bulunmam, bu pislği istemeden de olsa meşrulaştırmam anlamına gelecekti.

Önümde başarılı olacağım geniş bir alanın açıldığını fark ediyordum. Bu yapının içinde kalarak yeni alana giremezdim. Suriye'den gelen ve bana engel olmaktan başka bir görevleri bulunmayan sözde merkezi tiplerle uğraşmayacaktım. Kanımca bu insanlar politik olmak özelliklerini büyük oranda kaybetmişti, arkalarından Muhabarat'ı al, geriye bir şey kalmazdı.

Paris, Almanya ve Suriye'dekiler toplandığında yaklaşık yüz kişi yapıyordu. Ayrınlıklarda sayılara güvenilmeyeceğini biliyordum, sürekli değişirdi. Bu nedenle önemli olan karar vermek ve bunu tavizsiz uygulamaktı; isteyen gelmeyebilirdi.

Ayrıldıktan sonra ne yapılacağına da karar vermek gerekiyordu; ayrı bir örgüt kurulabilir ya da başka bir örgüte gidilebilirdi. Sayımız uygun olmakla birlikte ayrı örgüt kurmayı istemedim. O sırada "birlik" kelimesi herkesin ağzındaydı hat-ta değişik örgütlerden ayrılıp bağımsız kalanlar bile "birlik"ten söz ediyordu. Selimiye'de iken bir süre aynı koğuşta kaldığımız, daha sonra "ittifak bildirgesi" imzaladığımız TKEP neden olma-sın? Devrim anlayışlarımız uyuşuyordu; sosyalist devrimin bir çeşidi olarak kapitalizme karşı demokratik devrim. Bu konuda verdikleri örnek Bulgaristan idi, ben Portekiz örneğini de ekli-yordum. THKO kökenliydi, silahlı propagandayı temel almı-yorlardı ama silahlı mücadeleye karşı da değildiler.

Ayrıldığımızı ilan ettik ve bu 12 Eylül sonrasında yaşa-nılan ilk büyük örgütsel ayrılıktı. Suriye'den kötü haber geldi; muhalefetin önderlerinden Müntecep Kesici infaz edilmişti. Kuruluş açıklamasında sol içi şiddet üzerinde duran ve mah-kum eden FKBDC yürütmesi "kaza oldu" açıklamasını yutmadı ve Acilciler'e ihtar cezası verdi. Duyduğuma göre Devrimci Yol -haklı olarak- ihraç edilmesini istemiş ama yeterli destek bula-mamıştı.

Orada ayrılan arkadaşlar birkaç ay sonra Paris'e gelecek ve hepsi benimle aynı yolu izleyecekti. "Bu insanlarla uğraşma-yın, bu ayrılığın altından kalkamazlar, beş yıllık ömürleri kaldı. Kendinizi yeniden üretmeye çalışın" diyecektim.

Ayrılan ve ayrılmayan, aynı örgütten olan ya da olmayan çok kişinin beni izlediğinin farkındaydım. Başarılı olursam "de-mek ki yapılabiliyormuş" olacaktı... Bir silahlı mücadele örgütü-

nün ön plandaki kişisinin ayrılması, silahlı propagandayı temel almayan başka bir örgüte geçmesi ve bunun da farklı bir alanda –Avrupa- gerçekleşmesi ve ardından başarı kazanılması kolay değildi ama yapılamaz da değildi.

THKP-C (Acilciler) tarihi benim için, 25 yıl sonra yeniden açılmak üzere, Ağustos 1982’de kapanacaktı.

AĞUSTOS 1982-KASIM 1988

İbrahim Yalçın tahliye olduktan sonra 1986'da önce Suriye'ye gider, ardından örgütün Avrupa sorumlusu olarak Paris' geldi; Suriye'de göreceğini görmüştü. Mesela orada bulunan değişik örgüt temsilcilerinin kendisiyle ilişki kurmak istemediklerini çünkü Acilciler'in kendileri hakkında Muhabarat'a rapor verdiğinden şüphelendiklerini söyleyecekti. 1982'den sonra işler bu kadar ilerlemişti yani! Yine de umutluydu, Paris'te buluştuk ve bana "Yardımcı ol da örgütü düzeltelim" diyecekti. Ben de, "Boşuna uğraşma, örgüt yok ki düzeltelin. Bunların örgütü masa örtüsüne benzer. Masa örtüsü masayı gizler, bunlar da pis işleri örgüt görünümünü altında yürütüyorlar" demiştim. Doğal olarak inanmadı, ben de ısrar etmedim.

Birkaç ay sonra Paris'ten haberler gelmeye başladı. İşlerin tehlikeye girdiğini düşünen Muhabarat elemanı birkaç Muhabarat memuruyla birlikte Paris'e gelmiş, kendisi için tehdit gördüğü kişileri kaçırıp sorguluyordu. Anlaşılan Fransa'yı Muhabarat Suriyesi sanıyordu. Sonraki aylarda Fransız polisi ay yuka çıkmış kaçırmalara yönelik operasyon yapacak ve muhabaratçıların tümünü Suriye'ye gönderecekti. İbrahim eskisi gibi örgütü toparlamaya uğraşıyordu ama umudunun gittikçe azaldığını görüşmelerimizde anlayabiliyordum. Hiç kimseye TKEP'e geçmeleri yönünde telkinim olmadı. Arkamda oldukça başarılı altı yıl vardı, Avrupa sorumlusuydum ve Almanya örgütünü kısa sürede bütün parti tarafından tanınmıştı. TKEP 1983-1986 yılları arasında büyük ayrılık yaşayacak ve merkez komitesinin yarısı TKP'ye geçecekti. En yukarının yarısı gitmişti ama üyeler arasında bu düzeyde karşılık yoktu. O yıllarda partiyi Türkiye'de İstanbul, Avrupa'da ise Almanya örgütünü tutuyordu. Ek olarak Ortadoğu örgütü de vardı.

Bunlar sosyalist harekette biliniyordu ve bu nedenle de kimseye bir şey anlatmaya ihtiyaç yoktu. Başarı ortadaydı, demek ki yapılabiliyormuş...

İçinde örgütle ilgili hiçbir yazı bulunmamasına rağmen kimler tarafından yayımlandığı belli olan Yazın Dergisi'nin özel bir etkisi oluyordu denilebilir. Açık sol çizgisi bulunan ama örgüt propagandası yapmayan bu dergi insanların ilgisini özellikle çekiyordu.

1988 Kasım'ında Paris'teki bir toplantıya çağrıldım, sadece orada bulunmam isteniyordu. Yaklaşık 80 kişinin katıldığı toplantıda İbrahim ve başka isimler konuştu, örgütte yaşadıklarını anlattılar. 1982'de ilk aşamaları yaşanan örgütün muhabarataşması iyice gelişmişti ve konuşmalar özellikle bu çerçevedeki örnekler üzerinde yoğunlaşıyordu.

Sonuçta katılanlar TKEP'e geçmeye karar verdiler. Kimisi taraftar olarak kalırken bazıları parti üyeliğine başvuracaktı.

Taraftar olarak kalanların büyük bölümünü bir daha görmeyeceğimi biliyordum. Başka örgütlerdeki benzeri ayrılık ve başka örgüte geçiş toplantılarında da benzer sonuç ortaya çıkmıştı. Bir dönem heyecanlanan insanlar daha sonra ortadan kayboluyordu. Nitekim bizim örneğimizde de benzeri olacak, birkaç üye ve taraftarın dışında kalanlar dağılacaktı.

1988 sonlarında Avrupa'da ortam kötüydü, sosyalist hareketin yükselmesi durmuş ve gerileme belirgin olarak başlamıştı. 1982 yılında henüz devam eden yükselme ve bunun getirdiği canlılık artık yoktu. Aradan bir yıl geçmeden Doğu Avrupa'da reel sosyalist ülkelerin çözülmesi, komünist partilerinin iktidardan çekilmeleri başlayacak ve ortam iyice kötüleşecekti.

1982'te zamanında ayrılmış ve sonraki altı yılı iyi değerlendirmiştim.

Buradan 2006 yılına atlayacağım. Bu kitap biyografi değildir ve ancak örgüt tarihiyle ilişkili olduğu oranda kişisel tarihe yer veriyorum. Bu nedenle 2006 sonrası başlığı altında kısaca önceki 18 yılı aktarmanın ardından tarihimiz için önem taşıyan 2006 sonrasına geçeceğim.

2006 SONRASI...

1991’de SSCB’nin de dağılarak tarih sahnesinden çekilmesi sadece TKEP gibi Sovyetçi örgütleri değil bütün sosyalist hareketi etkiledi. Buna partiye yönelik polis darbeleri de eklenince partinin varlığı 1990’lı yılların ikinci yarısında sona erecekti. Kesin tarih veremiyorum çünkü TKEP kendisini feshetmedi, uygun bir deyimle söndü. Merkez kadrolar da farklı görüşleri savuruyordu ve farklı yerlerde kendi anlayışları doğrultusunda sosyalist politika yapmaya yöneldiler.

Altı yıl kadar Almanya solunda çalıştım. Demokratik Sosyalizm Partisi’nin (PDS) Frankfurt il yönetimindeydim. Bir yandan çalışıyordum, kitaplar yazıyordum, değişik sol dergilere istek üzerine yazılar gönderiyordum ve ikinci kez üniversiteye (politik bilim-sosyoloji bölümü) gidiyordum. Yazın’ın yayını sürüyordu ve 11 yıl Türkiye’de de yayınlanacaktı. Bu bağlamda Yazın, Avrupa’da yayınlanmaya başlayıp buradan Türkiye’ye giden ilk Türkçe kültür dergisi özelliğini kazanacaktı.

PDS’te çalışmam beklemediğim bir konuda özellikle faydalı oldu. İnternetin ne olup ne olmadığını iyi öğrendim ve bu bilgi daha sonra internet üzerinden açık olarak yapacağımız örgüt tarihiyle hesaplaşma konusunda yararlı olacaktı. Hayatta yoksanız, sanal alem vasıtasıyla var olamazsınız. İnternet gerçek dünyadaki konumunuzu biraz yükseltebilir ya da azaltabilir ama bulunmayı var edemez. İnternette gerçek dışı propandanın etkisi geçicidir ve gerçekte (bizim gerçeğimizde sosyalist harekette) var olan kazanır. Muhabarat elemanıya aramızdaki “internet savaşını” kimsenin beklemediği biçimde feci şekilde kazanacaktık. Sosyalist hareket içinde varsanız, başka türlü sonuç da mümkün değildir. Önemli olan sadece haklı olmak değildir; haklı olup da kaybeden insan sayısı az değildir. Haklı ol-

manın yanı sıra kazanmasını da bilmek gerekir ve bu bağlamda internet bilgisi işimize yarayacaktı.

2006 yılı sonlarında her sayısında yazdığım Sosyalist Politika dergisinden bir arkadaş (abisini İstanbul'dan tanıyordum) bana mesaj göndererek Ankara'da yemekli bir toplantı yapılacağını, burada TDAS bileşenlerinden arkadaşların bir araya geleceğini, mesaj gönderirsem iletebileceğini belirtti. Bir sayfalık mesaj yazıp gönderdim. Muhabarat elemanı ve Rıza Salman da toplantıyı duymuş olmalı ki mesaj gönderiyorlar ama sadece benimki okunuyor. Şaşırdım, beklemiyordum. Muhabarat elemanının mesajının -denildiğine göre- çöpe atılması normaldi çünkü Müntecep Kesici'nin ardından devam eden örgüt içi infazları ve "örgüt" görünümünü altında yapılan rezaletleri çok kişi biliyordu. Tahliye olduktan sonra Almanya'ya gelen ve birkaç kere görüştüğüm Rıza ile ilgili gelişmeyi ise beklemiyordum. Kendisine "politika yapabilmektir, savunduklarını yapmaya yönelerek politika yapman gerekir" demiştim. Otuz yıldır halk savaşını savunup da bu doğrultuda belirgin bir girişim bile yapılmayınca, kaçınılmaz olarak savunulan görüşün ciddiyeti kalmıyordu. Politik mücadelede benzer durumdaki herkesin başına gelen durum burada da ortaya çıkıyordu. Savunuyorsan yapacaksın, en azından ciddi olarak teşebbüs edeceksin. Başarılı olamayabilirsin ama teşebbüs bile edemiyorsan işin ciddiyeti kalmaz.

Daha sonra ozgurmedya.org sitesi (birkaç yıl sonra kapanacaktı) kuruldu; yazı yazmamı istediler ve haftada iki kez yazmaya başladım, muhabarat elemanı ise bütün çabasına rağmen siteye alınmadı. Bunun üzerine sosyalist harekette iletişim adresini bildiği kim varsa benimle ilgili "dosyalar" göndermeye başladı. Doğrusu şaşırdım çünkü insan rakibine zayıf olduğunu düşündüğü yerden saldırır, bu ise güçlü olduğum yerden saldırıyordu ve acaba göremediğim bir şey mi vardı? Muhabarat

elemanının politik olmadığı gibi sosyalist hareketten haberinin de olmadığını yeterince anlayamadım. 2008 yazında www.engerkiner.org kuruldu ve kamuoyuna açık olarak örgütsel tarihimize ilgili hesaplaşma başladı. 2009 başı ve sonrasında İbrahim Yalçın'ın da aralarında bulunduğu başka arkadaşlar da katılacaktı.

Sitenin gördüğü büyük ilgi dönemin özelliklerinden kaynaklanıyordu. Hakkında çok konuşulan ama bir türlü doğru dürüst yapılamayan, sürekli yarım ifadelerle geçiştirilen örgütlerin tarihleriyle hesaplaşmasının iyi bir örneğini hayata geçirdik. Geçmişimizin bizi biz yapan övünülecek yanlarının yanı sıra kirli yanları da vardı, bunları açık olarak ifade ettik. Eski arkadaşlardan bazıları bundan rahatsız oldu çünkü haklı olarak gurur duydukları tarihimizin kirli yanları da vardı ve bunların açıklanması yıllardan beri politik mücadele içinde bulunmayanların geçmişteki pratiklerini anlatmakla yetinerek örgüt adını kullanmalarını zorlaştırıyordu.

O yıllarda sol içi şiddet ve bunun sonucu olan infazlar özellikle gündemdeydi. Suriye'de Müntecep Kesici'den sonra yapılan örgüt içi infazları da açıkladık. Muhabarat konusu geriplandı çünkü 12 Eylül sonrasında Suriye'de uzun ya da kısa süre kalan herkes tarafından biliniyordu. Özellikle üzerinde durduğumuz ve ipuçlarını birleştirerek ortaya çıkardığımız konu ise Mart 1978'deki büyük yakalanmaydı. Bir ayda sekiz kentte yüz kişinin yakalandığı bu ağır polis darbesi Mihrac Ural'ın yakalandıktan sonra polisle girdiği işbirliğiyle gerçekleşmişti. Bir istihbarat örgütüyle çalışan başkasıyla neden çalışmasın?

Mart 1978'de yakalananların konunun üzerine gitmemeleri, hapisanedekilere bilgi vermemeleri de ayrı bir yanıştı.

Konu sadece 1978'deki adıyla HDÖ'yü ve daha sonra da

Acilciler'i ilgilendirmiyordu. Acilciler adı kullanılarak Muhabarat'ın sosyalist harekette örgütlenmesini engelledik. Bu konuda öylesine başarılı olduk ki, başlangıçta Reyhanlı katliamından Acilciler sorumlu tutulurken, sitede yayınlanan "Acilciler Reyhanlı katliamında yoktur" yazısından sonra (sitede bulunabilir) sosyalizm karşıtı yazarlar bile medyada katliamı bize bağlamaktan vazgeçtiler. Muhabarat elemanının ve yaptıklarının ne sosyalist hareketle ne de bizimle ilgisi yoktu.

Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi www.enginekiner.org sitesindeki yazılarda ve www.ibrahimyalcin-paris.blogspot.com da bulunabilir.

2008-2013 arasında süren kamuoyuna açık bu hesaplaşma sonucunda sadece Acilciler'in değil HDÖ'nün tarihinde de önemli bir temizlik yaşanmış oldu. Bu yapılmadan daha sonra girilen yönelimin de çıkan kitapların da fazla anlamı olmazdı.

SON DÖNEM

2014'te toplantı yaptık; tarihimiz temizlenmişti ve bundan sonra ne yapacağımızı konuşacaktık. Acilciler demek teoriye büyük önem verilmesi demektir. Bizi biz yapan TDAS'tır ve bundan sonra da aynı doğrultuda yürüyecektik. Ne var ki, TDAS yazıldıktan sonra 40 yıl geçmiş ülke, bölge ve dünya değişmişti. Bunları açıklamadan kırk yıl önce yazılmış bir kitapla övünmeye devam etmek bize uymazdı. Teorinin geliştirilmesi gerekiyordu. Toplantıda bana 40 Yıl Sonra TDAS'ı yazma görevi verildi. Arkadaşları fazla iyimser olmamaları konusunda uyardım. TDAS ilk yayınlandığında herkes gibi biz de yükselen bir dalganın üzerindeydik, şimdi ise benzer durum olmadığı gibi ortam da kötüydü. Yazılsın, yayınlansın ve bakalım ne olur; görmek ve ardından gelecek için daha somut planlar yapmak gerekiyordu.

Yeni TDAS'ın temelini son 40 yılın genel bir değerlendirmesinin yanı sıra, TDAS'ın ilk yazımından (1975) sonraki dönemde hangi tespitler ne oranda doğru çıktı konusu oluşturuyordu. (Bkz. 40 Yıl Sonra TDAS)

Teorinin geliştirilmesi büyük bir görev olarak karşımızda duruyordu ve bunun iki ana bileşeni vardı: sosyalist ülkeler tarihi ve günümüz dünyasının incelenmesi. Sosyalizmin iktidar tarihinin ya da 20. yüzyıl tarihinin incelenmesinde farklı bir anlayışa sahiptik. Konuya baştan başlamıyordum. Aralarında Bi-anet'in de bulunduğu çok sayıda sitede bu konuda yazmışım, ek olarak da 1989 Berlin Duvarı kitabıyla Demokratik Almanya Cumhuriyeti özgülünde reel sosyalizmin tarihe karışmasını incelemiştim.

Reel sosyalizmin tarihi herkesin ilgisini çekiyor ve konuyla ilgili olarak çok sayıda yazı yazılıyordu ama bunların çoğu bilgi temelinde şekillenmemişti; akıl yürütmeye sonuçlar çıkar-

ılmaya çalışılıyor ve sonuçta neredeyse saçmalamak kaçınılmaz oluyordu.

Çoğu kişi yanlış bir tarih anlayışıyla geçmişe projeksiyon yapıyordu. Tarihte önemli bir olayı değiştirip diğerlerini aynı bırakamazsınız. Önemli olay değiştirilince bu durum diğerlerini de etkiler ve bunun nasıl olabileceğini bilemezsiniz. Sosyalizm tarihi değerlendirilirken sürekli olarak hatalar üzerinde duruluyordu ve bunlar yapılmamış olsaydı ne kadar iyi olurdu! Tarihte doğrular ve yanlışların birlikte varolduğu unutuluyordu. Yanlışları tarihten çıkardığınızda doğruları da –duruma göre değişen oranda- tahrip edersiniz.

Tarih olduğu gibi kabul edilmelidir. Şüphesiz başka türlü de olabilirdi ama bunun nasıl olacağını bilemeyiz. Yanlışları çıkarıp doğruları bırakarak tarih yeniden oluşturulamaz. Çok sayıda marksistin böylesine bir idealizme saplanması çaresizlikten kaynaklanıyordu. Sosyalist ülkelerde burjuvazinin tabandan gelişmediğini, komünist partilerinden çıktığını uzun bir süre kabul edemediler ve bunun nedenlerini araştırmak yerine geçmişe sadece doğrular temelinde yeniden oluşturmaya çalıştılar. Şöyle olsaydı, böyle olurdu anlayışıyla reel sosyalizmin tarihe karışma nedenlerini incelemekten uzak durmaya çalıştılar.

Şunun da unutulmaması gerekir: geçmiş farklı olabilseydi eğer, daha iyi olabileceği gibi daha kötü de olabilirdi. Kendimize daha iyi bir geçmiş aramak –daha doğrusu uydurmak- yerine, farklı bir geleceği nasıl üretebiliriz sorusunda yoğunlaşmak gerekir. Tarih daha iyi bir geçmiş aramak için değil, geçmişe aşmak için gereklidir.

Marksist sosyalizm teorisi değişmek zorundadır. Bu değişimin önemli iki bileşeninden birisi sosyalizmin komünizmin ilk aşaması olmayıp, kendi yasallıklarına sahip ayrı bir sosyo-e-

ekonomik sistem olması ise; ikincisi de sosyalist ülke ya da ülkelerin birlikte yaşamak zorunda oldukları güçlü kapitalizmle birlikte incelenmesi gerektiğidir. Belirli bir dönemdeki sosyalizmin durumu kapitalist sistem dikkate alınmadan anlaşılabilir. Bu bağlamda sosyalizmin bağımsız iç yasaları yoktur. Sosyalizm öngörüldüğü gibi kısa değil oldukça uzun sürecek ve -yakın tarihte görüldüğü gibi- geriye dönüşler de yaşayacaktır.

Konu Geleceğe Dönüş (2016) ve Che Guevara Kısa Uzun Bir Hayat (2017) kitaplarında incelendi. İkinci kitapta reel sosyalizmin geleceği konusunda 1960'lı yıllarda yapılan tartışmalar (Che de "bu böyle gitmez" diyenler arasındaydı) da yer almaktadır. Sosyalist ülkelerde yaklaşık 25 yıl önce 1989-1991'i görenler vardı ama etkili olmadılar.

Konumuz bu olmadığı için ayrıntıya girmeyeceğim, sadece şu kadarı söylenebilir: Geleceğe Dönüş kitabının ana konusu marksist olmayan anti kapitalizmdir ve bu da işçi sınıfının -20. yüzyıl devrimlerinde görüldüğü gibi- toplumu değiştiren esas güç olmadığı belirlenmesine dayanır. Önceki yüzyılın devrimlerinde büyük rol oynayan küçük üreticilik önemle dikkate alınmalıdır.

Sosyalist toplumla ilgili olarak bir başka önemli konu sosyalist devlet teorisi ve bu alan neredeyse boştur. Marksizm devletin incelenmesine 1960'lı yıllara kadar önem vermedi. Devrim burjuva devlet cihazını parçalayacak, sosyalist devlet ise "devlet olmayan devlet" olarak giderek sönecektir görüşü hakimdir. Buna yakın zamanda devrim beklentisi de eklenince burjuva ve sosyalist devlet teorisiyle uğraşmak gereksiz gibi görünüyordu. Ne var ki gelişmeler beklenildiği gibi olmadı.

Burjuva devletin incelenmeye başlanmasıyla birlikte Marx-Engels-Lenin'inkinden farklı devlet anlayışları ortaya çıktı. Devlet hakim sınıfların baskı aygıtına indirgenemezdi, daha

geniş işlevleri vardı. Farklı kurumlardan oluşan devlet muhalefet de dahil değişik politik güçler arasında savaş alanıdır. (Bkz. Poulantzas, Devlet Teorisi).

Türkiye için özellikle geçerli olan bu görüş, klasik devlet teorisinin ezberlenerek tekrarlanması sonucu dikkat çekmedi. 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 darbelerinden önce sosyalistlerin devlet kurumlarında önemli etkinliği vardı. Sol cuntacıların yanı sıra THKP-C'nin ordu içindeki örgütlenmesi, Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS) ilk dönemin bilinen örnekleridir. 1970'li yıllarda ise polis içinde POL-DER, öğretmenler arasında TÖB-DER, TMMOB ve devlet işletmelerinde çalışan çok sayıda mimar ve mühendis, belediyelerdeki kadrolar ve bazı sendikalar özellikle önemlidir.

Burada dikkat edilmesi gereken devletin ele geçirilmesi değildir ama sosyalistlerin devlet kurumlarındaki örgütlenmesinin boyutudur. Bu nedenle her darbe sonrasında devlet kurumlarında büyük temizlik yapılmıştır.

Devlet “silahlı insanlar örgütü”ne indirgenemez. Burjuva devlet teorisindeki gelişmelerin ülkemiz özelinde incelenmesi gerekiyor.

Sosyalist devlet teorisinin de geliştirilmesi gerekiyor. Güçlü kapitalist ülkelerle bir arada yaşamak zorunda olan geleceğin sosyalizmi devletli olacaktır ama bu devlet burjuva devleti olmayacaktır. “Nasıl olacaktır?”, bu alan genel ilkeler düzeyinde bile dolu değildir. Devlet ve İhtilal'deki devletin sönmesiyle ilgili bölümün sürekli tekrarlanması çözüm değildir. Sosyalistler özgün bir devlet teorisi geliştiremediler.

Sosyalizmden kapitalizme geçişte devlet nasıl dönüştü; sorulmuyor bile. İnsanlar sorudan çekiniyorlar çünkü cevabı arayınca kafalarındaki mutlaklıklar yıkılacaktır ve yerine ne koyacaklarını bilmediklerinden çareyi sorudan kaçmakta buluyor-

lar.

Ne kadar kaçılrsa da soru kendisini sürekli olarak dayatacaktır.

Günümüz dünyası ve kapitalizme karşı hemen her ülkede yükselen muhalefet akımlarının analizi teorik gelişmenin başka bir önemli yanıdır. Burada “kapitalizm kriz içindedir” gibi genellemelerin ilerisine geçmek gerekir. Kapitalizm krizle birlikte nasıl yaşamakta, onu nasıl yönetebilmektedir. Kapitalizm, kendisini bir oranda değiştirerek, muhalif akımları nasıl içine çekebilmektedir? 1980’li yıllarda Almanya’da Yeşiller bu konuda en önemli örnektir, benzerleri küçük oranda başka ülkelerde de vardır. Bu mekanizma Federal Almanya örneğinde Türkiye ve Almanya 68’lerini karşılaştıran “68’den Ne Kaldı?” (2018) kitabında incelendi ama başka örneklerle geliştirilmesi gerekiyor.

Önemle işlenmesi gereken bir başka konu yeni insandır. Kapitalist, sosyalist, faşist ya da şeriatçı her düzen kendi insanını yetiştirmeye çalışır. Eskiden bilinen kural olan “şartlar değişince insan da değişir”, yaşanan uzun ve değişik pratiklerin de gösterdiği gibi sınırlı geçerliliğe sahiptir. Şartlar değişince insan da değişir ama bu değişim şartların değiştiği yönde ve oranda olmayabilir.

Sosyalistler arasında buna ilk dikkat çeken Che Guevara’dır. Sosyalist insanın oluşması için şartların değişmesi ve sosyalist eğitimin yanı sıra pratik ek faaliyetlerin de (karşılıksız çalışma gibi) gerekli olduğunu savunmuştur. Che bu konuda başarılı olamamakla birlikte o güne kadar bilinmeyen bir sorunu ortaya koymuştu. (Bkz. Che Guevara Kısa Uzun Bir Hayat, s. 114-117)

Che’nin ölümünden yaklaşık 25 yıl sonra reel sosyalist ülkeler dağıldıklarında gördüğümüz insan tipi görüşlerini doğru-

luyordu. Üretim araçlarında özel mülkiyetin kaldırılması, sosyalist eğitim, sosyalist ilkeler doğrultusunda yoğun propaganda ve bunun Doğu Avrupa ülkelerinde 44, SSCB’de 74 yıl sürmesi sosyalist insanın oluşmasında yeterli olmamıştı.

Reel sosyalist ülkeler –Romanya dışında- büyük çatışmalar yaşanmadan tarihe karıştılar. Yılların “sosyalist insanı” da rejimini savunmadı ve hatta büyük sayılar halinde karşı gösterilerde yer aldı. Demokratik Almanya Cumhuriyeti, Çekoslovakya, Bulgaristan en bilinen örneklerdir. Rejimi savunanlar da vardı ama azdılar.

Değişik konularda marksist görüşleri temel alan reel sosyalizm sosyalist insan konusunda açık başarısızlık yaşadı. Burjuvazi sosyalist insanların yetkin kesimlerinin toplandığı komünist partisinden çıktı.

Sosyalist insan konusundaki önemli yanılgılardan birisi bugünden geriye projeksiyon yapmak, bugünün anti sosyalist insanının 15-20 yıl önce de böyle olduğunu sanmaktır. Özne sürekli olarak değişir ve yeniden oluşur. Bir dönem komünist olanın daha sonra faşistlere katılması inanılmaz görülebilir ama örnekleri vardır.

Almanya Ulusal Sosyalist İşçi Partisi (NSDAP) zamanın güçlü Almanya Komünist Partisi’nden bazı militan kadroları bünyesine katabilmişti.

1980’li yıllardan tanınmış bir örnek olarak Eden Pastora verilebilir. Sandinistlerin önemli kumandanlarından olan, Ulusal Meclis’i basıp içindekileri rehin alarak çok sayıda politik tutuklunun serbest bırakılmasını sağlayan Pastora, devrimden kısa süre sonra Sandinist iktidara karşı savaştı ve ABD tarafından desteklenen gruplar içinde yer alır ve çatışmada hayatını kaybeder. Pastora için “on yıl önce de karşı devrimciydi” denilemez.

Kişi ya da gruptaki –Pastora da herhalde yalnız değildi-bugünün iyi ya da kötü bir özelliğini geçmişe ve geleceğe yönelik olarak genelleştirmek doğru değildir ve bu sık yapılan bir hatadır. Bu anlayış öznenin farklı özelliklerden oluşan bileşke olduğunu unuttur. Şartlara göre bu özelliklerden bazıları öne çıkarırken, diğerleri geride kalır. Şartlar değişince sıralama da değişir.

Svetlana Aleksiyeviç “İkinci El Zaman” adlı kitabında 15-20 yıl önce homo sovyetikus olan insanın sosyalizm sonrası kapitalizmdeki durumunu anlatır. Geçmiş savunanlar da vardır ama büyük bölümü sosyalizme karşıdır ve 1991’deki askeri darbeye karşı Yeltsin’i desteklemişlerdir. SBKP’yi yasaklayacak olan Yeltsin SBKP MK sekreteriydi. Bugünkü Rusya Federasyonu Başkanı olan Putin de SSCB’nin üst düzey kadrolarından biriydi.

1959’dan beri SBKP MK üyesi olan Alexander Jakowlew’in “Die Abgründe meines Jahrhunderts” (Yüzyılımın Uçurumları) adlı 2003’te Almandada yayınlanan 900 sayfalık otobiyografik kitabı (Türkçeye çevrilmedi), “20. yüzyılın ilk karşı devrimi 1917 Ekim devrimidir” cümlesiyle başlar.

Bir dönem homo sovyetikus olan bunlar gibi binlerce insan reel sosyalizmin kapitalizm karşısında başarısızlığı keskinleşince saf değiştirir. Şartlar değişmiş, öznelerde geri planda duran özellikler öne çıkmıştır.

Bu örnekler öznenin oluşmasının hiçbir zaman bitmeyeceğini, öznenin sürekli değişip yeniden oluştuğunu gösterir. Burada belirleyici olan öznenin şartlara göre iyi veya kötü tek özellikten oluşmadığı ve bunun geçmişe ve geleceğe yönelik olarak genelleştirilmesinin doğru olmadığıdır.

Reel sosyalizm kendi öznesini yaratamadı. Küba bu konuda daha başarılı oldu ama bu da genel başarısızlığı ortadan

kaldırmıyor.

Her ideoloji kendi öznesini yaratır ve bu konuda oldukça başarılı örnek neo liberalizmin öznesidir.

Özne oluşmaz, oluşturulur, bu nedenle de özne oluşumu daima iktidar ilişkisiyle birlikte incelenmelidir. Neo liberalizmin öznesi de bunun dışında değildir ve başarısında bu öznenin milyonlarca insan tarafından hızla benimsenmesinin önemli rolü vardır. Neo liberalizmin öznesi hem işveren hem işçidir; başka bir deyişle hayatının her alanı ekonomikleşmiştir ve hayat planlarını da bu temelde yapar. Öznenin girişimcileşmesi, hayatın her alanını kazanç-zarar çerçevesinde değerlendirmesi, bütün sosyal ilişkilerin sonuçta maddiyata bağlanması; neo liberal insan tipinin özüdür. (Bkz. Ulrich Bröckling: Das unternehmerische Selbst. 2007-2016 arasında altı baskı yapan bu kitap, benzerleri gibi Türkçeye çevrilmedi.)

Özne toplumdaki iktidar ilişkileri ve pratiğin sonucunda oluşur. Bu oluşumu sürekli kılan mekanizmalar değişir ama belirlenmiş sınırların dışına çıkmaz.

Reel sosyalizmin öznesinde ise dönüşüm yaşanır; partinin, diğer toplumsal kurumların fark edemediği bir dönüşüm. Sosyalist ülkelerdeki parti yetkililerinin “bu kadar muhalif insan nereden çıktı?” diye şaşırması da bunun göstergesidir.

Önemli bir konu ama kitabın konusu bu olmadığı için buraya kadarki açıklamaların yeterli olduğunu sanıyorum. Konunun ayrıntılı araştırılması gerekir.

Buradan sol içi şiddet konusuna geçeceğim. Bu madde sosyalist harekette yıllarca sürdürdüğümüz ayrıksı konumuzu ortaya koyması açısından önemlidir; ek olarak yeni insanın yetiştirilmesinde de pratik bir çıkış noktasıdır. Toplumu değiştirebilmek için -bir dönem moda olduğu gibi- toplumu örnek almamak, tersine önemli oranda reddetmek gerekir. “Halktan

öğrenmekte” seçici davranılması zorunludur.

Sol içi şiddet bu konuda iyi bir başlangıç noktasıdır.

SOL İÇİ ŞİDDET

Önceden de belirtildiği gibi konu internetten bulunabilecek “sol içi şiddet ve devrimci kanı” yazısında incelenmiştir. Burada sadece temel noktalar üzerinde durulacak ve bu konudaki eğitimin sürekliliğinin önemine vurgu yapılacaktır.

Sosyalist hareket içinde yer aldığı toplumdan çıkar. Bu belirleme aslında yeni bir şey söylemez ama üzerinde düşünülürse eğer sonuçları önemlidir.

En erken 16-17 yaşlarında devrimci olan insanlar birinci (aile) ve ikinci sosyalizasyonlarının bir bölümünü (okul ve aile dışı çevre) yaşamışlar, buradaki değer yargılarını içselleştirmişlerdir. Hiç kimse sosyalist harekete “boş kağıt” olarak gelmez, tersine toplumdaki hakim değer yargılarını buraya taşır. Sosyalistin büyüdüğü çevreye göre burada bazı farklılıklar olabilir ancak bu farklılık genellemenin yanlışlığını göstermez.

Türkiye her tarafından şiddet fıskıran bir toplumsal yapıya sahiptir. Erkeklerin erkeklere ve kadınlara, kadın ve erkeklerin çocuklara yönelik şiddetinin yanı sıra hayvanlara ve doğaya yönelik de yoğun bir şiddet vardır. Ülkedeki şiddet devlet şiddetine indirgenemez; daha kapsamlıdır, kitlesel özellik taşır.

Bu şiddetin bire bir oranda olmasa bile sosyalist harekete taşınmaması mümkün değildir. 1974-1980 döneminde sosyalist hareketin önemli özelliklerinden birisi de sol içi şiddetin yaygınlığıdır. Daha önce belirtildiği gibi 12 Eylül sonrasındaki ilk geniş eylem birliği olan FKBDÇ'nin ilk açıklamasında da sol içi şiddet kınanmakta ve halkın devrimcilere olan güvenine zarar verdiği belirtilmekteydi.

Sol içi şiddet 12 Eylül sonrasında azalarak da olsa sürmüş ve bir dönem hapishanelere de yayılmıştır. (Bkz. Aytekin Yıl-

maz: Yoldaşını Öldürmek)

Sol içi şiddetin yıllardan beri münferit örnekler dışında görülmemesi öncelikle solun zayıflamasıyla ilgilidir. Sol yeniden güçlendiğinde sol içi şiddet yeniden gündeme gelecektir.

Herkesin sol içi şiddeti eleştirmesi, sol içi şiddet eylemlerine sahip çıkılmaması ama şiddetin de bir türlü sona ermemesi bu nedenledir. Şiddet toplumundan doğan sol bu şiddeti aynı oranda olmasa bile zorunlu olarak yansıtacaktır. Bu nedenle sol içi şiddet bitmeyecektir ve karşımızdaki sorun bu şiddetin nasıl azaltılabileceği, sosyalistlerin bu konuda nasıl daha bilinçli hale getirilebileceğiyle ilgilidir.

İnsanlara, hayvanlara ve doğaya yönelik şiddetin değişik bileşenleri bulunmakla birlikte konumuz sol içi şiddet olduğu için bu alanla sınırlı kalmak gerekir. Sol içi şiddetin temel nedeni, örgütlenmenin önünü açtığına (buna örgüt içi sorunların çözülmesi de dahildir) inanılmasıdır. Bunun ilk koşulu örgütlerin aynı alanda bulunmasıdır. İki örgüt arasında alan çakışması yoksa en azından bu ikisi arasında sol içi şiddetin de zemini bulunmuyor demektir. Yine de “kesinlikle olmaz” denilemez ama ihtimal azdır.

1974-1980 döneminde yaygın olan sol içi şiddetten uzak durabildik ve bunun açıklanması gerekir çünkü arkadaşlarımız da aynı toplumsal yapıda sosyalle olmuşlardı, onlar da şiddet toplumunun kültürel özelliklerine değişik oranlarda sahiptiler. Bu konuda üç neden sayılabilir.

Birincisi; örgüt yönetiminin sol içi şiddeti çözüm ya da kolaylaştırıcı olarak görmemesidir. Bu özellik önemli olmakla birlikte belirleyici değildir çünkü sol içi şiddet –her zaman olmasa bile- genellikle örgüt yöneticilerinin teşviki ve hedef göstermesiyle değil, daha alt düzeydeki sürtüşmelerde ortaya çıkar; her şey olup bittikten sonra yönetimin haberi olur. Örgüt yönetimi

alt düzeydekilerin isteğine uyarak sol içi şiddetin “haklı nedenlere” dayandığını savunabilir veya karşı çıkar. Bu ayrımın yapılması önemlidir çünkü eğer sol içi şiddet örgüt yönetimin teşviyle yapılıyorsa alınacak tavır da farklı olacaktır.

İkincisi; örgütlenmede sorunumuz yoktu denilemez ama azdı. Kadrolar teorik olarak donanımlıydı, insanları ikna etmekte ve tartışmalarda başarılıydılar. Bunun sağladığı özgüven, sol içinde şiddete duyulabilecek ihtiyacı geri plana iter.

Üçüncüsü; sol içi şiddete karşı uygun yöntem kullanmaktır, şiddete şiddetle cevap vermemek, yapılanın yanlış olduğunu anlatmakla yetinmek, karşı tarafı iyice cesaretlendirebilir; çekindiğinizi sanabilir ve iyice saldırganlaşabilir.

Burada duruma uygun yöntem kullanmak önemlidir. Şiddete başvuran taraf misillemeyle karşılaşabileceğini hesaplamak zorunda olmalıdır. Sol içi şiddetin azaltılabilmesinin yollarından birisi de bu yöntemle sonuç alınamayacağını gösterilmesidir ve bunun için de muhtemel bir saldırının cevapsız kalmayacağını en azından hissettirilmesi gerekir. Aksi durumda taraflardan birisi sol içi şiddetle mevcut sorununu çözebileceğine inanırsa, konuşup tartışmanın da anlamı en azından bir süre için kaybolur.

Sol içi şiddet kolayca denetimden çıkabilir ve istenmeyen çatışmalara kadar gelişebilir. İstanbul’da yaşanan bir örneği verecek olursak; bir arkadaş bıçaklı saldırı sonucu ağır yaralandı. Belma’nın isteği üzerine misilleme yapmayı planlayan arkadaşlarla konuşup vazgeçirdim; söylemedim ama misillemeyi başka insanların yapması daha iyiydi çünkü çatışma büyüyebilirdi. Belma’nın saldıran kişiyle ilgili bilgi toplamasını istedim, yaralama düzeyinde bir saldırı yapacaktık. Eleştirmekle yetinirsek karşı tarafın (Halkın Kurtuluşu) cesaretleneceğini düşünüyordum ama ilgili kişiyi o alandan hemen çektiler. Kişisel bir saldı-

nydı, merkezden talimat yoktu.

Genel kuralların her durumda nasıl uygulanacağına ayrıca karar vermek gerekir. Her durumda belirleyici olan kadrolardaki teorik ve pratik yeterliliktir. Teorik ve pratik özgüvenleri iyi olanların şiddete yönelme ihtimali yoktur denilemez ama zayıftır.

12 Eylül'e kadar sol içi şiddetin dışında kalabildik. Hiçbir şey olmadı diyemem ama ölümle biten çatışmalar yaşamadık. Hiçbir şey olmadığı söylenemese bile bizimle Devrimci Yol arasında ağır sonuçları olan çatışmaların yaşanmaması ancak iki tarafın da dikkatli davranmasıyla açıklanabilir.

12 Eylül'den birkaç gün sonra Adana'da HDÖ'nün bölge sorumlusu Ali Çakmaklı öldürüldü. İbrahim Yalçın ile benim haberimiz olmadan örgüt adına bildiriyle de sahip çıkıldı. Bildiri İstanbul'da dağıtılmadı, yazılanları da ciddiye almadık ama olan olmuştu.

Bildiriye önceden hazırlayan ve 12 Eylül'den önce Suriye'ye giden Muhabarat elemanı misilleme tehlikesiyle karşılaşmadı. Ali Çakmaklı HDÖ-Acilciler ayrışmasında Adana'nın büyük kesiminin HDÖ'de kalmasını sağlamıştı ve bu nedenle de önemli bir rakipti. Polislikle suçlanarak öldürülmesi aslında rakibin ortadan kaldırılmasından başka bir şey değildi.

1982 sonbaharında Suriye'de Müntecep Kesici'nin öldürülmesiyle örgüt içi infazlar başlayacak ve Suriye gizli servisi Muhabarat'ın desteği temelinde soruşturma bile yapılmayacak, bunu diğer infazlar izleyecekti.

Suriye Acilcileri ya da Sacilciler örgüt tarihinin önemli bir özelliğinin dışına düşecek, sadece ismen benzeyeceklerdi. Bunlar tarihimizin dışındaydılar, reddedilmeleri gerekirdi ve yıllar sonra da olsa bu dönem reddedildi.

Sacilciler bir başka yönden daha tarihimizin genel özelliklerinin dışına düşmüşlerdi: biz belirli bir bölgenin ve mezhebin örgütü değildik. İçimizde Türk, Kürt, Arap, Laz, Çerkez herkes vardı. Sünni, Alevi, Hıristiyan ve çok sayıda ateist de vardı. Kişinin kökeninin ne olduğu ilgilendiğimiz bir konu değildi; TDAS'ı kabul etmek ve bu doğrultuda mücadele etmek, belirleyici olan buydu. Sacilcilerin büyük çoğunluğu ise Arap ve Nusayri kökenliydi. Azınlıklar kendi içlerine kapalı topluluklardır ve hele de iki kere azınlık olununca (ulusal azınlık Arap, dini azınlık Nusayri) kapalılık iyice artar. Antakya gibi küçük bir yerde 1976'dan beni Muhabarat elemanının hiç bilinmiyor olması mümkün değildir ama örgüt yönetimine bilgi verilmemiştir. Yüksel, ben veya Ömür orada birkaç ay kalabilseydik muhtemelen durumu anlar ve buna göre davranırdık ama bir türlü olmadı.

2008'de başlayan ve yaklaşık beş yıl süren örgüt tarihinin incelenmesi ve içimizdeki yabancı unsurların deşifre edilerek dışlanması sonucunda bir bölüm Hataylı arkadaş da açık tavrı alacaktı.

Bölgecilik, mezhepçilik, istihbarat örgütleriyle çalışmak bize yabancıdır. Uzun zaman sonra gerçekleşti ama bu yabancı maddeden kurtulmak zor olmadı. Geçen zaman içinde çok kişi –özellikle Suriye'ye gidip durumu görenler- ayrılıp yabancı maddeyle ilişkisini kesmişti. Kalanı da biz halledecektik.

KADINLAR

Önceki bölümdeki soru burada da sorulmalıdır: Türkiye bir erkek toplumdur ve arkadaşlarımız da yaşadıkları sosyalleşmeyle toplumun başlıca kültürel değerlerini değişik oranlarda içselleştirdiklerine göre, kadınların örgüt içinde sosyalist hareketteki ortalamanın belirgin olarak üzerinde yer tutmalarının nedenleri nelerdir?

Başlıca iki neden sayılabilir.

Birincisi; kurucuların tamamının üniversite ve yüksek okul mezunu olmaları erkek toplumunun kültürel etkisini sınırlandırmıştır. Dört kurucudan üçünün ODTÜ'den olması da buna eklenmelidir. 1970'li yıllarda Ankara'nın dışında olan OD-TÜ'de kadın-erkek ilişkisi daha serbestti.

İkincisi; kadınların sorumlu oldukları üst düzey görevlerde gösterdikleri başarıdır. Belma Gürdil'in bir dönem sosyalist hareketin en tanınmış kişisi olmasının dışında bölge sorumlusu ve genel komite üyesi kadınlar vardı. Ömür ölmeseydi yeniden kurulacak genel komitede yer alacaktı. Ayrılıktan sonra HDÖ'nün genel komitesinde bir kadının yer aldığını duyacaktım.

Kadınların örgütte önemli rol oynaması onlara özel önem verildiği için gerçekleşmedi. Yetenekli kadınların yükselmesini engellemedik, "kadının dönüştürücü gücü" gibi uydurmalara yönelmedik. Bir toplumda kadınla erkek arasında önemli fark yoktur, kültürel özellikleri birbirlerinden çok değişik olamaz. Kitle olarak bizden çok daha geniş olan örgütlerin 20-25 yıl sonra kadınlarda özel bir güç keşfetmesini önceki yetersizliklerini giderme çabası olarak değerlendirmek gerekir. Sosyalist hareketin en kitlesel örgütlerinde bile bölge sorumlusu ve hele de genel ya da merkez komite düzeyinde kadına rastlamak nere-

deyse mümkün değildi.

Geçmişte kadınların mücadelede önemli sorumluluklar üstlenmesi konusunda geri durumda olan örgütlerin devamcılarının Kürt kadınlarının aktifleşmesini örnek alması doğaldır. Kürt kadınlarının savaş dahil mücadeleye aktif katılımı ve sorumluluk üstlenmesi iyi bir gelişmedir ancak bizim bundan örnek almamız söz konusu değildir. Bizde kadınların sorumluluğu altında erkeklerin de bulunması normaldi; bunu kaldıramayan bazı erkekler de oldu ama onları ciddiye alan olmadı.

Kadınların ve erkeklerin hayatın her alanında birlikte bulunmasından yanayız.

ÖRGÜT ANLAYIŞI

Örgüt teorik olmaktan çok pratik bir sorundur. Ülkenin şartları ve yaşanan pratik dikkate alınmadan teorik bazı belirlemelerden hareketle hedefler belirlemek sonuçsuz kalır.

Konuya bu temelde yaklaşıldığında yapılabilecek başlıca belirlemeler şunlardır.

Birincisi; sosyalist harekette örgütler arasında geçmişten kalan ve çözülememiş ciddi sorunlar vardır. Sorunların bulunması normaldir ancak bunların açıkça konuşularak çözülmesi gerekir. Konuşmak sorunu çözmeyebilir, bu durumda sorun şu veya bu oranda da olsa açıklığa kavuşur, en azından önceki boyutta sürmez.

Geçmişte yaşanan sol içi şiddet örgütler arasındaki sorunların tek olmasa bile önemli bir bileşenidir. 12 Eylül öncesinde Devrimci Yol ile Kurtuluş arasında yaşanan ve bazıları ölümlerle sonuçlanan çatışmaların yarattığı gerginlik 15-20 yıl sonra her iki örgütün tamamının olmasa da önemli bölümünün yer aldığı ÖDP’de sürdü. İki yıl bu partinin Almanya Koordinasyon Kurulu’nda yer aldım ve geçmişi bilmiyorsanız her farklılıkta ortaya çıkan gerilimi anlayamazdınız.

Burada “sol birlik olsaydı 12 Eylül darbesi başarılı olamazdı” saptamasının boş olduğu ortaya çıkar. Ülkenin en kitleli hareketleri arasında sayılan Devrimci Yol ile Kurtuluş, Halkın Kurtuluşu ile TKP birbirine düşmandı. Kürt grupları arasında da silahlı çatışmalara ve çok sayıda ölüme yol açan düşmanlıklar vardı. Somut durumu bilmeden hangi birlikten söz ediyorsunuz?

Buradan ikinci maddeye, 12 Eylül sonrasında yapılan ve yürütülmeye çalışılan ama yürümeyen büyük eylem birlikleri

konusuna geçebiliriz. Bazı örgütler arasında örgütsel birlik yapılabildi ama bu durum sosyalist hareketin genel yapısını etkilemedi.

İkincisi; eylem birliği çabalarıdır. FKBDK kurulduktan sonra ülke içine taşınmadı. Avrupa’da kurulan BİRKOM (Birlik Komitesi) daha uzun süre faaliyet gösterdi ama o da bir noktadan sonra devam edemedi. Bu örgütün iki yıl kadar Avrupa düzeyinde yöneticileri arasında bulundum. Bunu ve daha sonrakilerinde fonksiyonumu belirtmemin nedeni, yazarken dışarıdan gözlemcilikle edindiğim bilgilerle hareket etmediğimdir.

Ardından Avrupa’da altı partinin eylem birliği Sol Birlik kuruldu (TKP, TİP, TSİP, TKEP, TKSP ve Kürdistan Öncü İşçi Partisi (bu partinin kısa adını hatırlayamadım). Bu birlik periyodik yayın organı çıkardığı gibi federasyonlar düzeyinde de işbirliği yapacaktı. Bu örgütün merkez yönetimindeydim ve yılda bir kez genel sekreterler düzeyinde yapılan toplantıya da katılıyordum. Birkaç yıl süren bu eylem birliği TKP-TİP’in birleşerek TBKP’yi oluşturması ve kendilerine ayrı bir yol çizmeleriyle sona erecekti.

Ardından SBP (Sosyalist Birlik Partisi) kuruldu. Kurtuluş, TSİP, TKEP ve önceki TKP’den arkadaşlar da içindeydi. Önceki eylem birliklerinin aksine eylem birliği Türkiye’de de yürüyordu ve SÖZ adında haftalık bir dergi yayınlanıyordu. Bu partinin Almanya yönetimindeydim, ek olarak da SÖZ’ün Avrupa temsilcisiydim. Devrimci Yol ile birleşip ÖDP’nin kurulması amacıyla bu birliğe son verildi ve iyi bir şey yapılmadı. 1990’lı yılların ilk yarısında “birlik” sihirli bir kelimeydi, ne olursa olsun birlik isteniyordu ama olmayacaktı.

İki yıl ÖDP’nin Almanya Koordinasyonu’nda bulundum. ÖDP’den ilk ayrılık Almanya’da yaşandı. Geniş bir kesimle birlikte ÖDP’den ayrıldık, Devrimci Yol’un başka isimdeki bir örgütlenmesinde bulunmaya niyetimiz yoktu. Türkiye’de de yak-

laşık iki yıl sonra benzeri ayrılık yaşanacaktı.

ÖDP 12 Eylül'den sonra yapılmaya çalışılan ve büyük heyecan yaratan en önemli birlik girişimiydi, olmadı. Almanya'da politik sahne Türkiye'dekinden daha küçük olduğu için bazı özellikler çabuk görülebiliyordu.

Ardından birkaç geniş eylem birliği daha yaşandı, bunlardan bir bölümü zaman içinde örgütsel birliği de hedefliyordu ancak uzun süremeden varlıkları sona erdi. Kendilerini feshetmediler, isim olarak varlar, aynı zamanda da yoklar; kısacası söndüler. Büyük umutlarla kurulan bu eylem birliklerindeki sorun işlevsizlikti. Onlar olmadan da yapılan işleri yapmanın ilerisine geçemediler ve bu da onların sürekli "örgütsel kimlik" sorununa sahip olmasına neden oldu.

Eylem birliği olarak şekillenmiş veya tek örgütün faaliyeti iki bileşenden oluşur: herkesin yaptıklarını (basın açıklaması, yürüyüş, yayın çıkarmak ve değişik eylemler) ile başkalarının yapamadıklarını yapmak. Bir örgüte karakterini veren ikincisidir. Esas faaliyeti büyük oranda başkalarının yaptıklarını tekrarlamaksa, o örgüte veya eylem birliğine gerek yoktur.

Bunun son örneğini Türkiye'dekinin uzantısı olarak Avrupa'da kurulan HDK-A'da görmek mümkündür. Bu kuruluş hayata geçmeden önce de ortak yürüyüşler, geceler, paneller birlikte yapılabiliyordu. Örgütün varlığını kalıcı kılacak görünür yeni bir faaliyeti yoktu, bu durumda varlığına da gerek kalmıyordu.

Sonuç insanların umutlarının yeniden boşa çıkması ve yeni girişimler karşısında aldırmazlığın yaygınlaşması oldu. İnsanlar, haklı olarak, umutlanıp çaba harcadıklarında şu veya bu oranda sonuç görmek istiyorlar ama "biz bunları zaten yapıyorduk"un ilerisine geçilemeyince motivasyon iyice azalıyor.

Buradan gittikçe yaygınlaşan örgütsüz devrimciliğin ne-

denlerine geçebiliriz.

Üçüncüsü; örgütsüz devrimciliktir. Geçmişte şu veya bu örgütte bulunan ancak bir süredir “bağımsız” ama aktif, yetenekleri ve olanakları oranında bir şeyler yapan devrimcilerin sayısı sürekli artıyor. Bu artık HDK-A’da da yansımaları bulmuş ve örgütlerin temsiliyetinin yanı sıra bağımsızlar için de kontenjan belirlenmişti. Yürümemesinin belirleyici nedeni, HDK-A’nın örgütsel kimlik sorununu aşamamasıdır; örgütlülerin bağımsızlara faydacı yaklaşımı geri planda kalır.

Politik mücadele örgütlü olarak verilir ama örgütsüz devrimcilik eleştirilirken örgütlerin kendilerine de bakmasında yarar vardır. HDK-A’ya bağımsızları da dahil ederek önemli eksikliklerini kabullendiler ama pratikteki bu tutumun teoriye ya da daha açık ifadeyle örgüt tarihlerinin değerlendirilmesine yansıdığı söylenemez. Türkiye’de ve Avrupa’da faydacılığın ağır bastığı ve sürekli kendini tekrarlayan güncel hareketlilik üzerinden tarihi unutmaya çalışmanın yeni örneği yaşandı ve görülen odur ki daha da yaşanacaktır.

Çok sayıda devrimcinin yaşadığı ve sürekli tekrarlanan örgütlerle ilgili hayal kırıklığında örgütsel işleyişin de önemli rolü vardır.

Dördüncüsü; örgütsel işleyiştir. Burada örgütlerde liderlik konusuna geliyoruz.

Türkiye bir lider toplumdur. Osmanlı İmparatorluğu’ndan kalan bu miras cumhuriyet döneminde Atatürk ve İsmet İnönü ile sürmüş, ardından biraz zayıflayan bu özellik başkanlık sistemiyle yeniden güçlendirilmiştir. Bu toplumsal özellik muhalif örgütlerde de kendini gösterir, örgütle önderliğin adı bütünleşir. THKP-C ile Mahir Çayan, THKO ile Deniz Gezmiş, TKP/ML ile İbrahim Kaypakkaya, PKK ile Abdullah Öcalan en bilinen örneklerdir.

1974'te örgüt kurulduğunda kolektif önderlik, kişilerin farklı yetenekleri ve bunların birlikteliği vardı. Sonraki yıllarda da bunu savundum ancak o dönem kolektif önderlik zayıflık gibi değerlendiriliyordu (solda etkisi zayıflamış olsa bile halen böyledir). İnsanlar her şeyi bilen, her konuda yeterli tapılacak bir Allah arıyordu. “Şeyh uçmaz, müritleri uçurur.” Bir dönem hakkında olmadık abartılı övgüler yapılan kişi, kaçınılmaz olarak hata yaptığında yaşadığı düşüşün hızına inanamayacaktı. Haklarındaki oldukça abartılı değerlendirmelerden hoşlanan ve kendilerini gerçekten öyle sanmaya başlayan önderlerin fena halde düştükten sonra neredeyse “küsmeleri” az rastlanan örnek değildir.

Bazı kişiler örgütün ve politik ortamın o dönemdeki ihtiyaçları uyarınca hızla kapasitelerinin üzerinde konumlara çıkabilirler. Bunun geçici özel bir durum olduğunu bilmek gerekir ama “müritler” ve “şeyh” bunu bilmek istemez; düşünceye kadar sürekli sandığı konumuna alışır, ardından neye uğradığını şaşırır.

Mevcut kapasitesinin üzerinde bir konuma fırlamış bir insanın yapması gereken, kendisini geliştirerek gerçek olanla olması gereken arasındaki açığı mümkün olduğu oranda kapatmaktır. Bunu yeterli oranda gerçekleştiremese bile yapmaya çalışmalıdır. Bunu yapmayan ve konumunu çapsiz insanlardan kadro oluşturarak, kişileri birbirine karşı kışkırtarak korumaya çalışanları ise düştüklerinde yalnız bırakmak gerekir. “Önder” çapını göstermiş ve uygun yerini bulmuştur.

Önder toplumu insanların önemli bir özelliği kolayca insan harcamalarıdır. Kişiler önderden kendi yetersizliklerini de kapatacak, rahatlıkla biat edebilecekleri bir özellik sergilemesini beklerler. Bunun olmadığı ortaya çıkınca bir dönem iyice abartılan kişi, en kötü kişi durumuna gelir. Kişi örgütün ya en yukarisındadır ya da hiçtir; bunların ikisi de yanlıştır.

Kişilerin eski konumlarından aşağıda da olsa örgütün farklı kademelerinde yer alabilmesini sağlamak gerekir. Burada asıl sorumluluk kadrolara ve taraftarlara düşer. İnsanların konumlarının yükselmesi ve düşmesi normal karşılanabilmelidir. Kişinin hata ve eksiklerini belirtmekle yıpratmak birbirinden ayrıdır. Bu insanlara ihtiyaç vardır ve “ne oldum delisi” tiplerden ayrı değerlendirilmelidir.

Lider toplumunun özelliklerinden bir başkası da politika-nın aşırı oranda kişileştirilmesidir ve bu durum sosyalist örgüt-lere de yansır. Kişilerin karizması ve kahramanlıkları ön plana çıkar, diğer özellikler daha az önemli olur. Politik mücadeleyi bu çerçeveden çıkarmak gerekir. Belirleyici olan savunulan görüş-ler ve örgüt yapısıdır, hangi kişinin ön planda olduğu değil.

Yeni bir dünya kurmayı amaçlayan sosyalist örgütlerde önderlik önemlidir ama gelişmiş kadrolarla birlikte olmadığın-da önemini kaybeder. Zaten kolektif önderlik de bu özellikteki kadroları gerekli kılar. Kişiler ön planda olanın hatalarını görebilecek durumda değilse, eksiklerini kapatamıyorsa, kolektiflik de görüntüde kalır.

İster istemez bu konuyla fazlasıyla uğraşacağız. Lider top-lumunun bir başka özelliği de kifayetsiz muhterisliğin yaygın olmasıdır. Bazı kişilerde çap yoktur ama ihtirasları sınır tanı-maz. Bunlar örgütlerin başına dert olurlar ve bu tipleri zama-nında fark ederek onlardan kurtulmak önemlidir.

Buradan herkesin yönetime katılmasını öngören “taban örgütlenmesi” anlayışına geçebiliriz.

Altıncısı; taban örgütlenmesidir. Daha önce Devrimci Yol tarafından savunulan, sonraki yıllarda “demokratik örgütlen-me” ve daha değişik isimlerle hemen her eylem birliği öncesin-de propagandası yapılan bu anlayış bir türlü gerçekleşmemiş-tir. Devrimci Yol’un Almanya örgütlenmesi olan Devrimci İşçi

bu anlayışı Yeşiller'den örnek almıştı, uygulamaya çalıştı ama yapamadı. Nedeni ise, anlayışın aynı ama uygulanmaya çalışılan insan kitlesinin farklı olmasıydı.

Yeşiller'de Alman kültürünün özelliklerinden birisi uyarınca açık tartışmalarda esas olarak sorun konuşulur. Herkes görüşünü ifade eder, tartışmalar olur ve sonuçta karara varılır. Bizde ise sorunu görüşmekle başlanır ama konu hemen sapar, başka alanlara gider, kişisel çatışmalar işin içine girer, insanlar konuşur da konuşur ve bir türlü karar alınamaz. Karar alındığında da genellikle uygulanamaz.

Almanya toplumunun önemli özelliklerinden bir tanesi 1968 hareketinin Hitler öncesinden de gelen lider toplumu anlayışını tümüyle olmasa bile önemli oranda yıkmasıdır. (Bkz. 68'den Ne Kaldı?) Ön plandaki kişinin ne savunduğuna bakarak görüş belirtmek ortadan kalkmamıştır ama o kişi ne derse desin konuyla ilgili sağlam bir görüşünüz varsa, herkes sizi dinler ve hatta destekler de. İnsanları asıl ilgilendiren kendini göstermek, kifayetsiz muhterisliğini gidermek değil, doğru karara ulaşılması ve sonuçta başarı kazanılmasıdır.

Bizdeki "taban örgütlenmesi"nin başka bir özelliği de görünürde olmasıdır. Belirleyici olan "büyükler" arkadadır, sürekli ortalıkta görünmez, gelişmelere karışmazlar ama sonuçta belirleyicidirler. Yapının eskisine göre daha demokratik görünmesinin nedeni, belirleyiciliğin dolaylı olmasıdır. Bunu ÖDP Almanya örneğinde açık olarak yaşadık. Devrimci Yol ilk kongrede çoğunluğu kazanamayınca çok şaşırды, tarihleri boyunca böyle olmasına alışmışlardı ama olmadı. Bunun üzerine "biz olmadan hiçbir şey yürümez" anlayışıyla yönetime katılmadılar. Onların dışında yönetim oluşup işler de yürümeye başlayınca yanlış yaptıklarını anladılar ve parti merkezini devreye sokarak seçimin yenilenmesini istediler. Seçime yönelik herhangi bir eleştirileri yoktu ve zaten olamazdı da ama yenilenme istiyor-

lardı. ÖDP Genel Sekreteri Yıldırım Kaya da konuya aktif olarak müdahil oldu (bu kişi daha sonra CHP'ye geçecektir). Reddettik ve bir yıl sonraki genel kurulda da kendilerini örgüt demokrasi-leriyle başbaşa bırakarak toplu olarak çekildik.

Benzer bir örnek yıllar sonra HDK-A'nın kuruluşunda yaşanacaktı. Örgütsel demokrasinin önemi üzerine uzun konuşmaların ardından üst düzeyde sorumluluk taşıyacaklar atamayla, diğerleri ise seçimle belirlenecekti. Bu da bir çeşit taban demokrasisi sayılırdı!

HDK-A'ya katılmadım. İyi bir programı vardı ama bu programı hayata geçirebilecek kadrolara sahip değildi, bunların nasıl yetiştirilebileceği yönünde perspektifi de yoktu. İyi şeyler istiyordu ama bunlara nasıl ulaşılabilceği konusunda uygulanabilir bir planı yoktu.

İki büyük genel toplantıya dinleyici olarak katıldım ama yarıda çıktım. Bitmez tükenmez konuşmalar ve bu böyle sürüp gidiyordu. Taban örgütlenmesi anlayışı eskisine göre biraz gelişmişti ama eski konumundan fazla da uzaklaşmamıştı.

Taban örgütlenmesi, meclis örgütlenmesi gibi belirlemelerin sihri kapılmak, büyük çaba harcamak ama küçük konularda bile ulaşılmak istenilen sonucun yanına yaklaşmamak, sonuçta yorgunluk ve giderek artan umutsuzluk ve ilgisizlik...

Buradan bu bölümün son maddesine, merkezi örgütlenmeye geçebiliriz.

Yedincisi; merkezi örgütlenme. Bu parti örgütlenmesi de olabilir veya başka bir ad da taşıyabilir. 12 Eylül sonrasında yaşanan ağır yenilginin nedenlerinden birisi olarak merkezi örgüt yapıları gösterildi. Haklı yanları da bulunmakla birlikte abartılı bir değerlendirmedir. Merkeziyetçiliği hiçbir denetim olmadan, kendi kurallarına bile uymadan keyfi yönetim olarak uygulayan

yöneticiler sosyalist harekete büyük zarar verdi. İlegalite sosyalistleri birbirlerinden de gizler, bu nedenle gizliliğin daha az olduğu ortamlarda –hapisane, Suriye, Avrupa ülkeleri- yöneticiler büyük prestij kaybı yaşadılar. Çok sayıda kadro şaşkınlıkla “yıllardır bizi yöneten bunlar mıydı?” diye sordu.

Meclis örgütlenmesi alternatif olarak görüldü ama uzun süren pratikten teorik sonuç çıkarılabildiğine göre, meclis örgütlenmeleri bozuk işleyişli merkezi yapılar kadar bile başarılı olamadı.

Merkezi yapıların yerel düzeydeki kararları da aldığı, yerle inisiyatif bırakmadığı savunulur; bu belirleme doğru değildir. 1975-1980 döneminde sosyalist hareket hızla genişledi. Bu durum ne kadar merkezîyetçi olursa olsun hemen bütün örgütlerin yerel kadrolarına büyük inisiyatif kazandırdı. Merkez, istese bile, olaylara yetişemezdi. Genel belirlemelerin dışında her bölgeye somut direktifler gönderemezdi.

Sosyalist hareketin büyük örgütleri kiteselleştikçe kendiliğindencilik ağır bastı, çok sayıda daha küçük örgütte de farklı gelişme olmadı. Örgütlenme vardı ama o kiteselliğin gerisinde kalıyordu.

12 Eylül generallerinin şaşkınlığı bu çerçevede değerlendirilebilir. Kenan Evren “duruma bu kadar çabuk hakim olacağımızı düşünmemiştik” derken, büyük kitesellelikle örgütlülüğü özdeşleştirdiklerini belirtiyordu. Sosyalist hareketin bir dönemdeki büyük kiteselliğine bakmakla yetinmemek, sonrasında ne olduğunu, kendiliğinden yanı ağır basan örgütlenmelerin hızla dağılmasını da görmek gerekir.

Merkezi örgütlenmenin geçmişteki örneklerden farklı olarak şu özellikleri bulunmalıdır:

- Sorumlu kişiler seçimle belirlenmelidir. Şartlar bazen seçim için uygun olmayabilir ama bu durum geçici zorunluluk

olarak görülmeli ve kural haline gelmemelidir.

- Her düzeydeki sorumluluk ve performans birlikte değerlendirilmelidir. Bulunduğu konunun gereklerini yerine getiremeyen kişi değiştirilebilmelidir. Bu değişim doğal karşılanmalı, kişinin daha alt düzeyde görev alabilmesi sağlanmalıdır. Örgüt “kişi harcama makinesi” değildir, tersine kişiyi kazanmak, gelişmesini desteklemek esas olmalıdır.

- Merkezin etkin olarak denetlenebilmesi için değişik yollar vardır. Kongre dahil değerlendirme ve seçim toplantılarının yanı sıra alt örgütlerin belirli özerkliklerinin olması onlara hem daha geniş inisiyatif kazandırır ve hem de merkezin yetkilerini kısıtlar.

Burada yapılmaya çalışılan ve kuşkusuz pratikte deneme-yanılma yoluyla daha somut şekillenecek olan bir faaliyet planıdır. Böyle bir plan yapılmadan örgütsel işleyiş konusunda talepler sıralamak boşunadır. Ne istediğinizi biliyorsanız ama ona nasıl ulaşabileceğiniz konusunda uygulanabilir somut planınız yoksa ne istediğiniz de önemli değildir.

Örgütsel işleyiş konusunda yıllardan beri konuşulup çok az adım atabilmesinin önemli nedenlerinden birisi de neyin nasıl yapılacağıının somut planının bulunmamasıdır.

SONUÇ YERİNE...

Bir örgütün tarihi kurulmadan önce vardır, sona erdikten sonra da sürebilir. Acilciler tamamı TDAS'ı savunan Devrimci Savaş, HDÖ ve Acilciler'in ortak adıdır ve 1974-2019 arasında 45 yıllık tarihi bulunmaktadır. Bu tarih bugüne kalan ve en azından yakın geleceğe de kalacağı şimdiden belli olan bir ismin oluşturulmasının, kendini yenileyebilen teorik yetkinliğin, büyük kayıpların, kendi tarihiyle açıkça yüzleşebilmenin tarihidir.

Üç bileşeni bulunan bu hareketin alameti farikası TDAS'tır. Bu kitap 1975-1980 döneminin önde gelen yapıtları arasında sayılır, sayısını bilmediğimiz kadar çoğaltıldı. 2015'te diğer örgütsel yazılarla birlikte ve "40 Yıl Sonra TDAS" adında geniş bir güncellemeyle birlikte basılınca ilgi gördü. TDAS bugüne kadar sosyalist hareketin her kesiminden insan tarafından okundu denilebilir. Yıllar önce teksir olarak çoğaltılmış halini okuyamayanlar, 2015'te kitap olarak okudular. Aradan 40 yıldan fazla zaman geçtikten sonra "Döneminin teorik düzeyinin çok üzerinde bir yapıt" belirlemesini duymak doğrusu insanı mutlu ediyor. TDAS adının bir kelimesini bir harekete veren güçlü bir kitaptı ama onu -piyasa deyimiyle söylenirse- marka haline getiren, bunun için hayatını kaybeden, yıllarca hapiste kalan, işkence gören insanlar da vardı. O insanlar ve onların oluşturdukları yapılar olmasaydı TDAS iyi bir kitap olarak kalırdı.

Geçmişte takılmamak ve ileriye bakmak geçmişten kalan önemli bir özelliğimizdir. Basit gibi görünüyor ama önemlidir. Bırakanlar olmuştur ve bu durum bize özgü değildir. Onlarla ilgilenmemek en doğrusudur; kimilerinin yaptığı gibi sürekli olarak onlara laf atmak, suçlamak doğru değildir. Hala onlardan medet ummak, düzelmedikleri için eleştirmek -bu mümkün değildir- geçmişten kopamamış olmanın göstergesidir.

Kendimizi aşabilmek özelliğimizi korumamız ve hatta ge-

liştirmemiz gerekiyor. Bu özellik başarısızlıklara olduğu kadar başarılarla da takılmamayı gerektirir. Marifet hiç düşmemek değil, düştükten sonra kalkmasını bilebilmektir. Bu ise kendini yeniden üretebilme özelliğiyle doğrudan ilgilidir.

Gelecek geçmişin devamı olmayacak, ona benzemeyecek. Ülke, bölge ve dünya 45 yıl öncesine göre çok değiştirdi. Bu değişimi dikkate almadan geçmişin şurasını burasını düzelterek tekrarlamaya çalışmak boş bir çabadır.

Gelecekle ilgili şimdiye kadar yapılanlara ek olarak birkaç belirlemeyle kitabı bitirelim.

Birincisi; olacak şey değil ama geçmişte hiç hata yapmamış olsaydık, kazanacak mıydık? Kuşkusuz hayır. Sosyalizm dünya çapında kaybetti, ülkelere göre bu kaybediş farklı gerçekleşti. Herkes kaybederken bizim kazanmamız mümkün değildi. Daha iyi yenilebilirdik, en fazla bu belirleme yapılabilir.

“Neden yenildik?” sorusu üzerinde durmamak gerekir, cevabı fazlasıyla verilmiştir ve yenilgiden gerçekten kurtulmak ancak yeni başarılarla mümkündür.

İkincisi; dünyanın her tarafı kaynıyor, kapitalizmin değişik yönlerine karşı sürekli bir mücadele var. Basından, televizyonlardan ve sosyal medyadan bu mücadelenin küçük bir bölümünü öğrenebiliyoruz. Bu deneyleri –başarısızlıkla sonuçlansalar bile- dikkatle izlememiz gerekiyor ve bunun için de aklımızın esas olarak geçmişle uğraşmaması, onunla dolu olması gerekir.

Üçüncüsü; kitabın son sayfalarında okur “Nasıl bir mücadele yöntemi izleyeceğiz?” diye sorabilir. TDAS (1975)’te bunun cevabı açıktı ama dünyada o zaman başka bir dönemdi. Türkiye’de de yükselen bir dalğanın üzerindeydik, şimdi ise bundan uzaktayız. Mücadele tarzı konusunda ülkenin özgüllüklerini de gözden kaçırmadan dünyanın her yanındaki pratiğe bakmak gerekir. Acilciler’in teorik hareket tarzı genelden özele gitmektir

ve bu sadece emperyalizm analizi konusunda değil m¼cadele anlayışı konusunda da böyle olmalıdır.

Çok sayıda ÷lkede kapitalist düzene karşı m¼cadeleler bize zor kullanmanın kaçınılmaz olduğunu gösteriyor. Önemli olan burada zor'u bütün bileşenleriyle birlikte görmektir.

Arjantin'de ÷lkemizde bilinmeyen bir yerli grubu Mapucheler, tekeller tarafından işgal edilen topraklarını geri almak için gösteriler yapıyor ve karakollara saldırıyorlar. Meksika'da Zapatistalar özgün özellikler taşıyan silahlı m¼cadelenin ardından özerk bölgeler ilan ettiler ve hükümet de bunları tanıdı.

Fransa'da Sarı Yelekliler'in protestoları sürüyor. Almanya'da çok sayıda ortaokul ve lise öğrencisi –böyle yapmamaları istenmesine rağmen- cuma günleri derslere girmeyip çevreye yönelik duyarlılığın artması için eylem yapıyorlar. Değişik kentlerde sol gruplar faşist partilere izinli de olsa gösteri yaptırmak için caddeyi işgal ediyorlar.

Bizde Gezi ile birçok yerde jandarma barikatına rağmen yapılan çevre eylemleri de bu kapsamda değerlendirilebilir.

G-7 Zirvesi hangi ÷lkede yapılırsa büyük protestolar yaşanıyor. Hong Kong örneğinde de görülebileceği gibi yasak dinlemek kapitalizme karşı olmayan hareketlerde bile görülebiliyor.

Başarılı her örnek hemen küresel bilgi durumuna geliyor.

Zorun yere ve zamana göre değişen biçimleri vardır, her zorun silahlı olması gerekmez. Esas olan talebin, iradenin ortaya konulması; bu konuda yasak varsa aşılmasıdır.

Örgüt tarihinin açık olarak değerlendirilmesi ve temizlenmesi, ardından çıkarılan yayınlarla unutulmamış ama iyi de bi-

linmeyen bir isme eski konumunu yeniden kazandırdık. İsim, TDAS yaşıyor. Belirli bir çevre de oluştu sayılır ve bunun genişletilmesi gerekiyor.

Kitabın sonunda yeniden şekillendirilen teorimizin başlıca maddelerini referanslarıyla belirtmek yerinde olacaktır.

1. Gelecekte de güçlü bir kapitalist sistemle birlikte yaşamak zorunda kalacak sosyalizm, komünizmin ilk aşaması değil, kendi yasallıkları olan ayrı bir sosyo-ekonomik sistemdir. Bu görüş ilk kez 1967’de DAC’de parti genel sekreteri Walter Ulbricht tarafından savunulmuştur ve doğrudur. (1989 Berlin Duvarı, 2005)

2. 20. yüzyıl tarihi işçilerin kapitalizme karşı mücadeleye ve alternatif yeni bir toplum kurulmasına önderlik edebilecek bir sınıf olmadığını gösterdi. Bu yüzyılın devrimlerinde küçük üreticilik önemli rol oynamıştır. Sadece proletaryanın değil işçilerin ve küçük üreticilerin diktatörlüğü hayata geçmiş ama adı farklı konulmuştur. (Geleceğe Dönüş, 2016)

3. Kapitalizme karşı demokratik devrimi savunuyoruz. Bu devrim sosyalist içeriklidir ama işçi sınıfı ve yoksul köylülükten daha geniş güçlerle gerçekleştirilir. Tipik örnekleri Bulgaristan ve Küba devrimleridir. Küba devriminde yönetici örgüt 26 Temmuz Hareketi’dir ve devrimin asıl güçleri kır ve kent küçük üreticiliğiyle öğrenciler ve aydınlardır. Sosyalist Parti adını taşıyan KP ve içinde etkin olduğu işçi sınıfının rolü geri plandadır. (Che Guevara Kısa Uzun Bir Hayat, 2017)

4. Türkiye alt emperyalist bir ülkedir. (Alt Emperyalizm ve Türkiye, 2000 ve Küresel İç Savaş ve Türkiye, 2019). Türkiye’nin 1990 sonrasındaki değişen konumu ve alt emperyalizminin farklı aşamaları bu iki kitapta anlatılmaktadır. Son olarak Suriye ile ilgili gelişmeler, Türkiye’nin ABD ve Rusya Federasyonu arasında oynayabilecek, ikisi tarafından da dikkate alınan bir güç düzeyine yükseldiğini yeniden göstermiştir.

Özellikle işçi sınıfı konusunda bizim gibi düşünen insanlar az değil ama birikimlerine güvenemediklerinden olsa gerek şimdilik açık konuşmuyorlar.

Bundan sonra ne olur, bu herkesin çabasına bağlıdır.

Adımızı, tarihimizi ve birikimimizi iyi değerlendirebilirsek herhalde daha iyi olacaktır...

Kitabın yazımı bittiğinde aklıma sürekli sorulan bir sorunun cevabı geldi. Deniyordu ki, “bir ismimiz olmalı, TDAS simgedir ama isim değildir”. Bu isim kullandıklarımızdan birisi olmaz, yeni olmalı ama eskiyi de çağrıştırmalıdır. Düşünüyorduk ama çözüm bulamamıştık.

İsim hem eskiyi çağrıştırmalı ve hem de olabilirse eğer bir devrimle bağ kurmalı... Küba devrimi gerçekleşme tarzı olarak değil ama sınıf güçleri bakımından devrim anlayışımıza benzer. Kapitalizme karşı sosyalist içerikli bir demokratik devrimdir. Geniş bir sınıf güçleri temelinde gerçekleşmiştir, işçi sınıfı ve komünist partisi de devrimde başat rol oynamaz. Devrimi yöneten 26 Temmuz Hareketi'dir. (26 Temmuz 1953'te Fidel Castro ve arkadaşları Moncado kışlasına saldırmıştı). Devrimi yöneten hareket adını buradan alır, devrimden sonra değiştirir.

Bizimki neden 26 Ocak Hareketi olmasın?

Engin ERKİNER

TDAS'ın Tarihi

Türkiye Devriminin Acil Sorunları (TDAS) kitabının bir kelimesiyle anılan Acilciler adlı THKP-C kökenli örgüt kitaplı ve silahlıydı ve ilk özelliği ikincisinden ağır basıyordu. Doğdu, gelişti, başka örgütler gibi ayrılıklar yaşadı ama farklı bileşenlerinin hepsi TDAS'tan yola çıkıyordu. O tarihten bugüne ne kaldı? Kitap bu tarihi, kalanı ve muhtemel geleceği anlatıyor.

barış
kitap

ankarabariskitavebi@hotmail.com

www.bariskitap.com

www.n11.com/magaza/bariskitavebi - www.n11.com/magaza/merkezakademi